

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MONICA WICHFELD

Flemming B. Muus
Varinka Wichfeld Muus

BERLINGSKE FORLAG

F Ø R S T E K A P I T E L

Fra *'The Times'*, London, den 14. Juli 1894:

THE HONOURABLE MRS. ALICE E. MASSY-BERESFORD, SISTER TO THE PRESENT LORD DUNLEATH, AND WIFE OF MR. GEORGE MASSY-BERESFORD OF ST. HUBERTS, BELTURBET, IRELAND, GAVE BIRTH TO A DAUGHTER ON THE 12TH INST. AT THEIR LONDON-RESIDENCE, 7, EATON SQUARE, S.W. 3*)

Mørke Tordenskyer fordunklede Solen, som i en Uge havde sendt glødende Hede ned over London. Henimod Midnat brød Lynglimt gennem den tunge Natteluft, og da Klokken slog tolv paa St. Peter's Kirkes store Taarnur, trængte Slagenes Lyd kun igennem til de nærmest liggende Huse paa Eaton Square . . . Tordenbrag og Regnens Plasken overdøvede den rungende Klang.

Ved Nitiden om Aftenen var den berømte Harley Street-Fødselslæge, Sir Clement Hampney, ankommet til *Dunleath House* paa Eaton Square, og netop som Tordenvejret var paa sit højeste, netop som Midnatstimen slog, kunde Sir Clement meddele George Massy-Beresford, at hans Hustru var nedkommet med en Datter, hendes Førstefødte.

Og endnu samme Nat blev det besluttet, at Barnet skulde kaldes *Monica*.

Til Afløsning af Sygeplejersken, som blot skulde blive en Maanedstid, maatte en Barnepige engageres . . . en Opgave,

*) Velbaarne Fru Alice E. Massy-Beresford, Søster til den nuværende Baron Dunleath, og gift med Herr George Massy-Beresford, St. Huberts, Belturbet, Irland, er den 12te. ds. nedkommet med en Datter i Familiens London-Residens, Eaton Square 7, S.W. 3

som var af den største Vigtighed for Moder saavel som for Barn . . . og man gik til Værks med megen Grundighed. At sætte en Annonce i Avisen, og derigennem avertere efter en Nurse, vilde Mrs. Alice slet ikke høre Tale om: »Det kunde ikke falde mig ind, saa har man jo ingen Garanti for, hvem man overgiver sit Barn til!«, svarede hun indigneret dem, som foreslog denne simple Fremgangsmaade.

I Stedet forlangte hun Brevpapir, Pen og Blæk bragt til sit Soveværelse, og faa Dage efter Fødslen var hun i Gang med at skrive til Venner, Bekendte, Slægtninge, alle, som kunde tænkes at kende en »Nannie«, der var baade dygtig og klog, og god nok til at tage sig af Baby.

Mrs. Alice's Søster, Lady Helen Murray, anbefalede en Mrs. King, som holdt sit Indtog paa Eaton Square, udstraalende Autoritet, Dygtighed og Karakter. Mrs. Alice betænkte sig ikke paa at overgive sin Datter i Nannies Varetægt.

Og Nannie tog Baby'en til sig, som var den hendes egen. Hun elskede Barnet fra det Øjeblik, hun først tog det i sine Arme, hun ødslede al sin indestængte Kærlighed paa dette lille Væsen . . . uden Kompromis, uden Hensyn beredte hun sig paa at passe og pleje det. Nannie trængte til igen at føle sit eget Værd, til atter at mærke, at et Barn var afhængig af hendes Vilje og Omsorg.

Mrs. King havde været gift. Manden var død, muligvis fordi han var træt af at blive domineret, og da hans Enke engang blev spurgt, hvorfor hun aldrig havde giftet sig igen, svarede hun meget ærligt: »Fordi jeg aldrig har fundet en anden Mand, jeg kunde regere!«

I femten Aar blev Mrs. King i Familien som Barnepige, ikke alene for Monica, men ogsaa for hendes tre Brødre: Tim, Jack og Desmond. Men det var Datteren, hun elskede med en Kærlighed, der grænsede til Tilbedelse, med en Loyalitet, der satte sine Spor ved Dannelsen af Barnets Karakter. Monica's udprægede Retlinethed, hendes Sans for ærligt Spil, den pligttopfyldende Opgave, som hun ansaa for et Menneskes

vigtigste: helt og ganske at være sine Venners Ven, kan til Dels tilskrives Mrs. King's Ideer om Selvpofrelse overfor den eller dem, hun holdt af.

Nannie hørte hjemme i Indremissionens Lejr. Hendes Lektüre var Biblen og *'The Christian Herald'*, hendes Skoleuddannelse havde indskrænket sig til det mindst mulige, og hendes Skrive- og Stavemaade var højst ejendommelig. Da hun straks efter Ansættelsen udfærdigede en Liste over de Ting, der skulde bruges i Barneværelset, havde Mrs. Alice de største Vanskeligheder med at tyde Skrifttegnene — dels paa Grund af Ordenes manglende konventionelle Form, dels paa Grund af den mærkværdige Bogstavering: Eau de Cologne var blevet til *Odegeloan*, Soap til *Soph*, Sponges til *Spongschess*, Bandages *Bangischess*, etc etc.

Men selvfølgelig fik hun, hvad hun forlangte, og da Familien var rede til at forlade Eaton Square for at rejse til Hjemmet i Irland, var ogsaa Nannie klar til Afrejse. Hendes Baby var indpakket i Trøjer, Kyser, Tæpper, Handsker, Uld-sokker, smaa Støvler og Halstørklæder, og selv var Nannie ikke mindre vel emballeret. Men i Modsætning til Resten af Familien imødesaa hun de kommende Dages Strabadser med den største Sindsro . . . end ikke Mrs. Alice's traditionelle Nervesammenbrud, der regelmæssigt indtraf, naar en Rejse skulde tiltrædes, bragte Nannie ud af Fatning; og det til Trods for, at hun aldrig tidligere havde været længere fra London end Brighton's Strandbred.

Foran *Dunleath House* ventede Ekvipagerne, der skulde transportere Husets Datter, Svigersøn, Barnebarn og Tjenestefolk til Euston Station, hvor den egentlige Rejse begyndte. Foruden Nannie og hendes Nurserymaid — Pigen, som sørgede for det grovere Arbejde i Forbindelse med Pasningen af Baby — omfattede Rejseselskabet Kammerjomfruen Lamport, Godsejerens personlige Tjener Jaspar og Mrs. Alice's tre Yndlingshunde: to Spaniels og en Foxterrier.

Sammen med Baby og hendes Nannie tog Forældrene Plads

i den lukkede Landauer. Tjeneren lukkede Vogn døren og sprang op paa Bukken ved Siden af Kusken, som med et Knald af sin Pisk tilkendegav, at Kortegen kunde sætte sig i Bevægelse. I den følgende Vogn sad Tjenestefolkene med Hundene, og i en Jagtvogn, som sluttede Optoget, var den omfangsrige Bagage anbragt.

I adstadig Fart kørte man over Pladsen ved Hyde Park Corner, ad Hyde Park's brede Kørebaner og gennem Marble Arch til Euston Station, hvor Passagerer og Bagage blev overført til reservede Kupeer i Damptoget til Liverpool.

Otte Timer tog det at tilbagelægge den Distance, som i Dag gennemkøres paa mindre end to. Der var rigelig Tid til at indtage et Par Maaltider, hvortil Maden var medbragt. Lamport bragte adskillige Gange Lugtesalte og friskfyldte Varmedunke til Mrs. Alice, som endnu var Rekonvalescent. Godsejeren fik læst *'Times'* fra første Sides øverste Hjørne til Bagsidens enkelte Sportsmeddelelser; Nannie plejede og passede Baby, som viste sig at være en meget medgørlig Rejsefælle, Nurserymaid'en stavede sig med Iver igennem flere Sider af den yngre Dumas' *Kameliadame* . . . Jaspar sov.

Monica's Fader, George Massy-Beresford, stammede fra en urgammel irsk Slægt, der kan føres tilbage til Hamon, en Stridsfælle til Wilhelm Erobreren. En anden af hans Forfædre, General Hugh Massy, kæmpede under Kong Karl den Første mod de irske Katolikker, som i 1641 gjorde Oprør mod Kronen.

Generalens Sønesøn, Hugh Massy af Duntrileague, repræsenterede gennem en lang Aarrække Grevskabet Limerick i det engelske Parlament, og i Aaret 1776 fik han Adelspatent som den første Lord Massy. Dennes yngste Oldebarn, John af Barna, giftede sig i 1817 med Maria Maunsell. De fik seks Børn, hvoraf den yngste Søn, George, efter Tidens Skik blev Præst og senere Stiftsprovst af Kilmore. I 1851 giftede han sig med Emily Sarah Beresford, en Præstedatter, der var Med-

arving til Familien Montgomery's Herresæde, *Macbie Hill*, i det skotske Grevskab Ayr. For at deres Efterkommere kunde nyde godt af den mødrene Arv, antog Stiftsprovsten i 1871 med kongelig Tilladelse ydermere sin Kones Familienavn og Vaaben, hvorved Slægtsgrenen Massy-Beresford opstod. Stiftsprovsten havde syv Børn — tre Sønner og fire Døtre — hvoraf den ældste, George, (Monica's Fader), arvede det fædrene Familiesæde, *St. Huberts* i Nordirland, og det mødrene Gods, *Macbie Hill* i Skotland.

Dunleath'ernes Familienavn er Mulholland, igennem flere Aarhundreder har de hørt hjemme i Grevskabet Down, nær Belfast, hvor Familiegodset, *Ballywalter*, ligger smukt indrammet af en halvtreds Tønder Land Park med maaske Nord-europas smukkeste og største Samling af Rhododendron. Fra Huset og Haven er der Udsigt over Strangford Loch og Det irske Hav, og mod Vest hæver Bjergkæden Mourne sig vældig og truende. Regntunge Skyer dækker ofte Bjergenes Toppe og sender Mængder af Væde ned over Ballywalter. Men naar Solen skinner, aabenbarer Parken sig som det irske Paradis, den er: grøn, frisk, frodig, med en Atmosfære, som maa være uforandret siden St. Patrick's Dage.

Ballywalter byggedes af den første Lord Dunleath, John Mulholland, som var Dr. jur., Fredsdommer og Amtmand foruden at være Grundlæggeren af de største Linnedfabrikker i Nordirland. I 1851 giftede han sig med Frances Louisa Lyle, en Datter af en kendt Irer, Oberst Hugh Lyle, D. S. O. I Ægteskabet var der otte Børn, og i 1892 giftede George Massy-Beresford sig med den yngste Datter, Alice Elizabeth Mulholland. De slog sig ned paa St. Huberts og fik fire Børn :

Monica Emily (1894)

Tristram Hugh (1896)
 Brigadegeneral. Tidligere Adjutant hos Kong George d. Sjette.

John Clarina (1897)

Faldt under den første Verdenskrig i Frankrig.

Desmond George (1905)

Forretningsmand i London.

Den nyistandsatte Hjuldamper 'Dublin Castle' arbejdede sig om Morgenen langsomt op ad Fjorden til Belfast. Sejladsen havde været haard, Det irske Hav havde vist sig fra sin værste Side, og Nannie, som ikke havde lukket et Øje hele Natten, gik op og ned ad Dækket med Baby i Armene. Hun svor, at hun aldrig mere vilde rejse til Irland pr. Skib. Intet og ingen kunde overbevise hende om, at man *skulde* over Vandet for at komme til det »fremmede« Land.

Lampport hjalp Fru Alice med at komme til Kræfter, Jaspar fodrede Hundene, og Familiens Overhoved indtog en kraftig breakfast ved Kaptajnens Bord, alt imens han besværede sig over Vanskelighederne ved at rejse med Kvinder.

Fra Belfast var der oprettet Togforbindelse med den østlige Del af Irland via Lisnaskea, der ligger i Nærheden af St. Huberts. Og med »Morgenexpressen«, iøvrigt den eneste daglige Forbindelse, fortsatte Familien Rejsen hjemad.

Langsomt skrumlende snoede Toget sig syd om Lough Neagh gennem det irske Landskab. Mrs. Alice sad i Kupeen sammen med Nannie og Barnet og fortalte om sin Fødeegn, om alle de Steder, hun kendte saa godt. De levende Hegn, der kantede alle Veje og endda Banelegemet, virkede saa hjemlige. Enge og Marker stod grønne og friske i det skiftende Solllys. Faar og Køer græssede paa Bjergskraaningerne . . . men Toppen af Bjergene var nu, som næsten altid, skjult i blaa, vandmættede Skyer. Bølgende Rugmarker med modent Korn vexlede med golde Sletter, hvor blot Klippestykker stak op af den lerede Jordskorpe. Mrs. Alice viste Nannie de karakteristiske Køretøjer, ofte trukket af Æsler, de straatækte Huse, Kirkerne og det Bælte af Søer, forbundet med Bække, Kanaler og Smaafloder, som giver Engene deres Frodighed og Fuglelivet rige Levevilkaar.

Stærkt forsinket ankom Toget til Lisnaskea ved Ellevetiden om Aftenen. Bagagen og alle Pakkenellikerne blev anbragt i Stabler paa Perronen, Hundene dansede omkring, henrykte for at slippe ud af det rumlende Fangenskab. Mr. George

talte Rejseselskabets trætte Medlemmer . . . alle syntes at være der, blot manglede Vognene fra St. Huberts! Stationspersonalet kunde oplyse, at man ikke ventede Herskabet til St. Huberts før næste Aften.

I Nattens Mulm og Mørke fandt Jaspar frem til den lokale Vognmands Bolig, og efter gentagen Banken og megen Parlamenteren lykkedes det at faa ham i Tale. Men Vognmanden havde ikke megen Lyst til atter at forlade sin varme Seng. Blot en Time i Forvejen var han kommet hjem fra en Heldagsbegravelse, hvor Gravwhisky'en havde flydt rigeligt. Ved fælles Hjælp blev Hestene dog igen spændt for en kæmpestor Landauer, der i sin Tid havde været elegant, rummelig, luxuriøs, men som nu tydeligt viste Tegn paa Slid og Ælde.

Den omfangsrige Bagage efterlodes paa Stationen under Jaspars Opsyn. Resten af Selskabet anbragtes i Køretøjet, og de tre miles til Færgestedet ved Lough Erne blev tilbagelagt. Efter en Del Besvær vækkedes Færgemanden og hans Kone. Mrs. Alice og Nannie, som klyngede sig til sin Baby, var lykkelige for at slippe ud af den whiskystinkende Landauer, selv om Turen nu fortsattes i en fladbundet Pram til Lough Erne's vestlige Bred, til Baadebroen ved St. Huberts.

Mr. George anførte stadigvæk sine Tropper. Han gik rask gennem Haven til Husets Indgang, hamrede paa Døren og raabte op mod Vinduerne, akkompagneret af Baby, som med sine Lungers fulde Kraft lydeligt annoncerede sin Ankomst til Hjemmet. Under hele Rejsen havde hun opført sig exemplarisk, men i Prammen var hun begyndt at vise Tegn paa Utaalmodighed. Maaske Mr. George's Kommandoraab havde vækket hende.

Det tog Tid at overbevise de søvndrukne Tjenestefolk om, at det hverken var Brandvæsenet eller Indbrudstyre, som forsøgte at bryde Døren ned, men Husets Førstefødte med sin Far og Mor.

ANDET KAPITEL

St. Huberts var ikke noget Slot — snarere en stor victoriansk Villa, hvortil Stiftsprovsten af Kilmore havde bygget et Taarn, en Fløj og nogle Stalde.

Omgivelserne var henrivende: Græsplænen skraanede ned mod den sydlige Lough Erne, som strakte sig fra Belturbet — et Par Mil Syd for St. Huberts — til Enniskillen, den største By i Grevskabet Fermanagh. Floden Erne gennemløber Landtangen ved Enniskillen og forbinder den nordlige Del af Lough Erne med den sydlige. Haven, som omgav St. Huberts, var domineret af store Plæner, hvor Primulaer og Vio-ler, Liljer og Tulipaner om Foraaret dækkede de store Græs-arealer. Om Sommeren kom hvidbarkede Birketræer og skot-ske Fyrre med gyldne Stammer til deres Ret — og om Efter-aaret, naar Løvet faldt, og endnu før Jagten gik ind, domi-neredes Udsigten af hvide Baades Sejl: den irske Regatta afholdtes paa Lough Erne, og alle tænkte blot paa eet . . . Resultaterne fra den aarlige Yachtracing.

Efter Sæsonens Jagt i Skotland kom Vinteren, den fugtige, milde, irske Vinter, hvor man paa Hesteryg jog Ræve over vide Distancer; men naar Foraaret meldte sig, netop som alle Blomsterne skulde til at vise deres Pragt, forlod Lough Erne-Familierne deres Huse og Slotte for at tilbringe Foraars- og Sommermaanederne i London. Selskabslivet flourer i den Tid, hvor al virkelig Sport dog er udelukket.

En Morgen i Januar — den 21de — i 1895, var Nannie tidligt paa Færde. Den første store Dag i Monica's Liv var kommet: Klokken elleve skulde hun døbes i Crom Kirke.

Den gamle Kniplings-Daabskjole, som fire Generationer

Massys og to Generationer Massy-Beresfords havde baaret, laa parat med nyvaskede Baand og nystrøgne Sløjfer. Tidligere end sædvanlig fik Barnet sit Bad, sit Maaltid og sin Rangle; Nannie satte Nurserymaid'en til at passe paa, medens hun selv pyntede sig til Højtideligheden.

Klokken ti holdt Vognen for Døren. Kusken, Samuel Livingstone, almindeligvis kaldet »Mrs. Massy-Beresford's Bavian« paa Grund af hans abeagtige Udseende, havde tilbragt mange Timer med at strigle de to Skimler, der nu straaledede om Kap med det blanktpudsede Seletøj og de vaabenprydede Skyklapper. Fru Alice bar selv sin Datter, men Nannie kom med i Vognen . . . stolt sad hun overfor sit Herskab og saa betaget paa Baby.

Barnet var ikke kønt i dette Ords egentlige Forstand, men baade Mrs. Alice og Nannie kunde se, at Hovedet var smukt formet, og at Øjnene, som maaske sad lidt dybt i det lille Ansigt, var store, levende og intelligente. Det mørkebrune Haar passede til hendes hvide Hud, og de smaa Hænder var kønne, med Negle, der saa ud, som var de manicurerede. Det første Skud paa den nye Generation blev meget beundret, mens Vognen kørte af Sted ad de smalle Veje, som langs Søen førte til Crom Kirke.

Det indbudte Daabsselskab stod samlet ved Kirkens Dør, da Samuel Livingstone svingede sit Køretøj op foran Indgangen, og mens Organisten præluderede paa Orglet, bar Mrs. Alice sin Datter ind i Guds Hus. Gæsterne fulgte efter og indtog deres Pladser ved Alteret. Forrest Lord og Lady Erne til Crom Castle; Lady Erne — Mrs. Alice's Tante — var Gudmoder sammen med Miss Emily Ward, Lord Bangor's Datter, og Miss Lily Massy-Beresford, Mr. George's Søster. Af de tilstedeværende Gudfædre var Mr. George's Fætter, Lord Hugh Grosvenor, en Søn af Hertugen af Westminster, samt Lord Dunleath og Sir George Murray, Barnets Onkler.

Medens Koret og Forsamlingen sang :

O Father, Thou Who hast created all
In wisest love, we pray,
Look on this babe, who at Thy gracious call
Is entering on life's way;
Bend o'er her in Thy tenderness,
Thine image on her soul impress;
O Father, hear!

forberedte Præsten sig til at modtage Barnet, og da Sangen var til Ende, traadte han frem til Døbefonten og spurgte, idet han henvendte sig til Gudfædrene og Gudmødrene:

»Has this child already been baptized or No?«, og da Mrs. Alice rakte sin Datter frem til Præsten, svarede den ældste af Gudmødrene:

»No!«

»Name then this child!«

Og Svaret lød:

»Monica Emily Massy-Beresford!«

Præsten gentog Navnet, samtidig med at han forsigtigt berørte hendes Pande med det hellige Vievand.

Mr. George, strunk og rank i sin Uniform som Fredsdommer i Grevskabet, modtog sit Barn fra Præsten, og efter at have sunget endnu en Salme forlod Familien og Vennerne den smukke Kirke.

Nannie fik snart Lov til atter at trykke den lille Monica til sin Favn og trøste hende efter alle Anstrengelserne.

Fra Fødsel til Død bestod Monica's Liv af en Række Rejser. Sjældent, selv i hendes tidligste Barndom, tilbragte hun mere end et Par Maaneder paa samme Sted, og allerede kort efter Daaben blev hun taget med paa sit Livs anden Rejse: til Skotland, hvor hendes Far hver Vinter tilbragte flere Maaneder med at skyde Snepper og Agerhøns.

Macbie Hill, paa Grænsen mellem Skotland og England, havde Mr. George arvet fra sin mødrene Slægt, Montgomerys.

Det er en ældgammel Borg, som den første Lord Graham-Montgomery af Stanhope havde opført i Slutningen af det trettende Aarhundrede. Den har seks Fod tykke Mure, Fangehuller, tilgitrede Fængsler, Taarne, Skydeskaar og Vindebroer. I et af Fængslerne, som blev kaldt 'Paradiset', fordi det i Modsætning til de underjordiske Fangehuller laa i Borgens første Stokværk, blev Monica's Tipoldemors Søster, den senere Lady Townshend, engang indespærret gennem et længere Tidsrum, fordi hun nægtede at gifte sig med den, hendes Far havde bestemt for hende. Samme Lady Anne Townshend var iøvrigt en stor Skønhed, som gentagne Gange blev malet af Sir Joshua Reynolds (1723—92). I et berømt Maleri, som i Dag hænger paa *National Gallery* i London, er hun portrætteret sammen med sine Søstre, Lady Barbara Beresford — Monica's Tipoldemor — og Lady Mountjoy i et Gruppébillede forestillende De tre Gratier. Et andet Lady Anne-Maleri, ogsaa af Reynolds, er stadig i Familiens Eje.

Om Monica's Tipoldemor, Barbara Beresford, gaar der en Historie, som ofte fortælles. Med sin Fætter John, Viscount Decies, havde hun indgaaende diskuteret Livet efter dette og Mulighederne for Kommunikation mellem de levende og de hedengangne. Barbara og John havde lovet hinanden, at den, der først forlod det timelige, skulde sætte sig i Forbindelse med den overlevende.

Under et Ophold i Frankrig døde John Decies ganske pludselig — Meddelelsen om Dødsfaldet kunde først naa Macbie Hill Uger senere — men allerede den følgende Nat vaagnede Barbara, ved at det lød i hendes Værelse:

»Barbara — det er John, jeg kommer for at holde mit Løfte!«

Barbara kendte straks Stemmen, hun troede hun drømte og sagde ud i Mørket:

»Jeg drømmer; jeg ved, det er blot en Drøm, og i Morgen, naar jeg vaagner, vil jeg stadig tro, det kun var en Drøm.«
Og Stemmen spurgte:

»Vil du have et evigt Bevis for, at jeg er død, men dog lever?«

Hun bad derom og følte et isnende Greb om Haandleddet.

Og næste Morgen, da hun vaagnede, var hun brandmærket og maatte til Stadighed bære et sort Baand om Haandleddet for at skjule Arret. Et andet Mærke fandtes paa en Chifoniere, der stod i hendes Værelse paa det Sted, hvorfra Stemmen havde lydt. Og Møblet er endnu i Familiens Eje og Tegnet at se for enhver.

Macbie Hill var et meget ukomfortabelt Hus, og frem for alt et meget koldt Sted at bo. Det ligger i Grevskabet Ayr's Bjerger — tolv-fjorten Hundrede Fod over Havets Overflade — og i Vinterens Kulde var det næsten umuligt at opretholde en passende Stuetemperatur, selv i Barneværelset. Nannie, som naturligvis fulgte med paa Rejserne — skønt altid under Protest — sørgede saa godt som muligt for sin Baby, men alligevel hændte det, at man en Dag fandt Monica liggende utildækket, stivfrossen fra Fingerspidserne til Skuldre. Dette skete under Vinterbesøget i 1896, da Monica var atten Maaneder gammel; allerede i denne unge Alder viste hun Tegn paa en meget bestemt Karakter. For første Gang havde Nannie forladt hende i et Par Dage for at aflægge et Besøg i Edinburgh, og i det Tidsrum nægtede Monica at spise sin Mad. Da Nannie endelig kom tilbage, såa Barnet paa hende med et Udtryk, som vilde hun sige: »Du er dog en uvederhæftig Kvinde — tænk, at overlade *mig* til andres Pleje!« Nannie tilgav aldrig sig selv, og saa vidt det kan oplyses, forlod hun ikke Monica i saa meget som een Dag i de kommende fire-fem Aar.

Efter Sæsonens Jagt i Skotland gik Rejsen sædvanligvis videre til Leicestershire, hvor Mr. George lejede en Jagthytte. Selv medbragte han sine Heste fra Irland, og en Maaned eller to deltog han i Rævejagterne, der intet Sted er saa gode som netop i Englands nordlige Terrainer.

Mrs. Alice fulgte sin Mand, men ikke paa Jagterne. I sin

Monica og Nannie. 1894.

Mrs. Alice (i Vognen), Monica og Tim følger interesseret Rævejagts Forløb.

pure Ungdom havde hun redet, men et Fald, som beskadigede hendes Hofte, mærkede hende for Livet ved stadig tilbagevendende Smerter. Hendes Nerver var ikke stærke, og da hendes Forestillingsevne var veludviklet, led hun meget, medens hendes Mand var ude paa sine vilde Ridt. Kom han ikke tilbage til det Klokkeslet, han havde sagt, brød Mrs. Alice oftest sammen; hun så ham for sig ligge blødende, maaske død, paa en Baare . . . og disse Lidelser gennemgik hun daglig i hver Jagtsæson.

Det var derfor ikke hendes Skyld, at Monica allerede i en tidlig Alder fattede en betydelig Interesse for Heste. Men det skulde vise sig, at Datteren havde arvet Faderens Kærlighed til Ridesporten . . . og hans højtudviklede Foragt for legemlige Farer.

Faderen var henrykt over hendes aabenbare Glæde ved Heste — hans egen altopslugende Interesse. Da hun første Gang blev taget med til det Sted, hvor Rytterne mødtes før Dagens Jagt, gik hun omkring og katalogiserede Dyrene: »Gee-gee, more Gee-gee, Baby Gee-gee!«, fortalte hun stolt Nannie. Men som Regel talte hun ikke Barnesprog. Det var ganske forbavsende, at hun brugte voksne, udsøgte Vendinger allerede, da hun begyndte at tale.

Til Nannie's Rædsel blev hun som toaarig »blooded« af sin Far, der som Master af Jagten kunde bestemme, hvem af de tilstedeværende »udøbte«, der skulde have den Ære at blive optaget som Medlem af den lokale Rideklub. Efter Jagtens Afslutning, naar Hundene har fanget Ræven, og den er blevet dræbt, bliver Halen skaaret af den, og den udvalgte »døbt«, idet Blod smøres paa Hals og Kinder, hvorefter »Lunt« overrækkes som et symbolsk Tegn paa Værdigheden. Monica var begejstret, selv om hun maaske ikke helt forstod, hvilken Ære der var overgaaet hende.

I April 1896 fik Mrs. Alice sin første Søn, der blev døbt Tristram Hugh, kaldet Tim. Som det ellers ofte er Tilfældet hos Børn, blev Monica ikke jaloux paa sin Lillebror, og hun

havde heller ingen Grund dertil. Nannie's selvfornegetende Kærlighed til Pigen gav sig Udslag i en Negligence af Tim til Fordel for Monica, som ikke skulde lære, hvor frygteligt Illoyalitet kan smerte et Menneske — selv et ganske lille Barn.

Men da Mrs. Alice's næste Barn blev født — John Clarina, kaldet Jack — blev Forholdet anderledes. Det viste sig snart, at Jack var saa fascinerende et Barn, at selv Nannie faldt for hans Charme, og i Sandhedens Interesse maa det siges, at Monica, som efterhaanden fandt ud af, at Jack ikke lod sig regere paa samme Maade som Tim, fattede Modvilje mod Broderen — en Antipati, der udviklede sig til en Konflikt mellem to Viljer. Jack ønskede ikke at herske, lige saa lidt som han ønskede at domineres, og denne Strid bestod, indtil de begge kom til Skelsaar og Alder. Men Kærligheden, som de inderst inde nærrede til hinanden, den Beundring, som begge forsøgte at skjule, kunde ikke vedblivende holdes nede, og det sjældent smukke Forhold, som senere udviklede sig mellem de to Søkende, var i den Grad præget af gensidig Hengivenhed, at Jack's Død paa Slagmarkerne i Frankrig — i 1918 — kastede en Skygge over Monica's Tilværelse . . . en Skygge, som vel knap udviskedes, før hendes egne Børn blev voksne. Med *dem* fandt hun igen den Atmosfære af Lykke og Glæde, som igennem saa mange Aar syntes forsvundet fra hendes Tilværelse . . . forsvundet med Jack.

Paa Baggrund af »Styrkeprøven« mellem Monica og Jack kunde man maaske tro, at Broderen Tim var en svagere Karakter hvilket dog ingenlunde var Tilfældet — hvad ogsaa hans senere Karriere tilfulde har bevist. Men allerede som ganske lille var han sin store Søster saa hengiven, at han faldt helt til Føje under hendes ubøjelige Vilje. Han indordnede sig hellere under hendes Bestemmelser end paa nogen Maade at optræde obsternasigt overfor hende. Han taalte ikke, at Monica led — hverken fysisk eller psykisk.

Da Monica som syvaarig begyndte at skifte Tænder, stillede hun en Morgen med et gabende Hul i Overmunden . . .

ikke mindre end to Fortænder var tabt i Nattens Løb. Tim blev ganske ulykkelig og bestemte sig til at hjælpe Søsteren at genvinde sin Skønhed. Han listede ud i Stalden, bandt en Snor om sine egne Fortænder — den anden Ende fastgjorde han til Stalddøren — og stod ganske stille, indtil Samuel Livingstone kom gaaende og med et rask Tag aabnede Døren udefra. Lille Tim's Mælketænder røg ud — det maa have gjort meget ondt — og nu skyndte han sig til Monica og forærede hende de to smaa blodige Stumper til Erstatning for dem, hun selv havde mistet . . .

Paa intet Tidspunkt i Livet pintes Monica af Mindreværdskomplekser. Som ganske lille omtalte hun sig selv som »Miss Monica«. — I en Alder af to Aar sagde hun for eksempel: »Miss Monica go to bed — NO!« Ved én Lejlighed, hvor Nurserymaid'en vilde køre hen til Køkkenindgangen af et Nabohus, satte Monica sig op i Barnevognen: »Miss Monica go up that way — NO!« Bydende pegede hun mod Hovedindgangen: »That's the way for Miss Monica to go!«

Mrs. Alice har fortalt, at fremmede maaske kunde faa et uheldigt Indtryk af Datterens Karakter, men de kendte ikke hendes gode, stærke Egenskaber, hvoraf Loyalitet sikkert var den mest fremtrædende: igennem hele Barndommen — og for den Sags Skyld ogsaa senere i Livet — kunde *intet* bringe hende til at »sladre« om sine Brødre eller Venner. Vel var hun oftest selv Anføreren i alle de gale Streger, som Børnene fandt paa, men hun tog ogsaa Ansvar og de Straffe, som Nannie eller Mrs. Alice idømte: Stuearrest, Fratagelse af Dessert efter Middag, tidligt i Seng o. s. v.

De tre Børn skaffede Nannie mange graa Haar. Da Monica var ni og Drengene henholdsvis seks og syv Aar gamle, fik de deres egne Heste — Pony'er — som blev redet med Iver, Glæde og — efterhaanden — Dygtighed. Men det blev vanskeligere og vanskeligere for Nannie at holde Styr paa Børnene. Ofte forsvandt de fra Engene ved St. Huberts og blev først sporet til en Nabogaard længe efter, at de skulde have

været hjemme. Paa Macbie Hill galoperede de op ad Højderne — bort fra Nannie — og under Jagterne i Nordengland snød de sig ofte til at følge med Ræverytterne; Mr. George var henrykt og ganske ligeglad med, hvilke Kvaler Mrs. Alice og Barnepigen maatte lide.

Naar Nannie og Børnene i en Sommermaaned sædvanligvis flyttede til Bundoran — paa Donegal Kysten ved Atlanterhavet — tilbragte stakkels Nannie den meste Tid med Søgen og Kalden . . . enten var de stukket til Søs med en venlig Fisker, eller svømmet over til smaa Øer i Donegal Bugten, hvor drabelige Robin-Hood-Kampe blev organiseret.

Monica har fortalt om de dejlige Somre i Bundoran og om Livet ved Søen, der var lige saa lumsk og farlig som Havet ved Jyllands Vestkyst. Den lokale Befolkning, som i utallige Generationer har fristet Livet i det lille Fiskerleje, er besat af en Overtro, der gaar ud paa, at en eller anden Søgud — maaske Sødjævel — vil tage ens Liv, dersom man redder et Menneske fra at drukne. Strandinger finder ofte Sted paa Kysten; hver Sommer mister Badegæster Livet, naar tilbageværende Bølger suger alt og alle bort fra Stranden — men Undsætningsmandskabet sørger altid for, at et Menneske er »druknet død«, før det bliver »reddet«. For at være ganske sikker, blev den omkomne aldrig taget op i Baaden under en »Redningsaktion«, nej, et Tov blev slynget om Liget, (som maaske slet ikke var et Lig) og Legemet trukket efter Baaden ind mod Land: saaledes overbeviste Redningsfolkene sig om, at den ulykkelige virkelig var *druknet død*. Denne trange Skæbne overgik endda den lokale Præsts Broder.

Mrs. Alice, som siden Barndommen regelmæssigt havde besøgt Bundoran, iværksatte engang en Indsamling, og for Pengesummen købtes en Redningsbaad med Udstyr, og et søkyndigt Mandskab blev bragt til Donegal Bugten fra andre Egne af Irland. I Løbet af ti Aar reddede disse Mænd gennemsnitlig femten Menneskeliv om Aaret, indtil de følte sig nødsaget til at opgive: den lokale Befolkning truede dem

paa Livet, dersom de fortsatte Arbejdet »imod Sødæmonernes Ønske«.

Efter Sommeren i Bundoran mødtes Børnene igen med Forældrene paa St. Huberts til den aarlige Yachtsæson, hvor Sejlsportsmænd fra alle Dele af England og Irland samledes for at konkurrere om Æren og Pokalerne.

Den første Gang, Monica skulde med til Kapsejlad paa Lough Erne, huskede hun altid. Hidtil havde hun blot sejlet, naar der ikke afholdtes Løb. Hun har fortalt sin Datter om den store Dag . . . kort efter, at hun selv fyldte ti Aar :

»Det var en Tirsdag Morgen. Allerede Klokkeren halvsvy kom Stuepigen for at vække mig, men jeg havde været vaagen i lang Tid og havde forlængst undersøgt, hvorledes Vejret artede sig«.

Hun fortalte om Udsigten fra sit Værelse :

»De Par Skyer, som lyste violet og orange i Solopgangen, saa ikke faretruende ud. Der var ikke megen Vind, men maaske vilde den blive kraftigere i Løbet af Dagen. Græs-plænerne var dugvaade; nede ved Baadehuset saa jeg Phil, vor mangeaarige Skipper. Han gjorde 'Mistral' klar til Dagens Dyst«.

Monica tog hurtigt sit Bad i det Tinkar, som Pigen anbragte midt i Stuen og fyldte med varmt Vand. Hun klædte sig paa i sit nye Sejlsportskostume, som netop var anskaffet til Anledningen. Det var meget smart: en hvid Bluse knappet helt op i Halsen og med lange Ærmer, som skulde beskytte mod Solens Straaler. En grøn Lærredsnederdel, der naaede til midt paa Læggene, lange, sorte Bomuldsstrømper og lange, hvide Lærredsstøvler. Nysgerrigt betragtede hun sig selv i Spejlet: hendes kridhvide Teint blev fremhævet af det lange, brune Haar, som sædvanligvis laa ned over Skuldrene; i Dag var det bundet tilbage med en Sløjfe og klippet »lige over Panden« i en Façon, der kaldtes *Bang*.

Datteren husker tydeligt den Beskrivelse, Moderen gav af sig selv som lille Pige:

»Næsen var køn, men Munden skæmmet. Vor Foxterrier bed mig i Underlæben, da jeg engang kom farende mod Mama, som sad i en Stol med 'Whisky' sovende paa Skødet. Den fór op og bed mig, og Resultatet . . . Resultatet er det hvide Ar, som stadig minder mig om Hunden. I aarevis led jeg Kvaler paa Grund af det vansirende Mærke, og jeg maatte høre mange kritiske og drilske Bemærkninger, da jeg i en ung Alder — og længe før det blev almindelig anerkendt — begyndte at bruge Læberødt for at skjule Arret«.

Monica fortalte videre om 'den store Dag':

»Allerede Klokken halvtotte stod Morgenmaden parat. Tim og Jack saa misundelige paa mig, fordi jeg skulde med til Kapsejlads, mens de maatte blive hjemme — — men maaske glædede Drengene sig ved Tanken om den Mængde Ubehageligheder, de derved undgik. Papa var ikke altid let at omgaas og i Særdeleshed ikke om Bord paa en Sejlbaad. Han skældte ud til højre og venstre — — og udover Søen raabte han fornærmet til sine Konkurrenter, naar de foretog Manøvrer, som ikke passede ham«.

Mrs. Alice kom naturligvis ikke ned til den tidlige breakfast. Men præcis Klokken halvtotte holdt Mr. George sit Indtog:

»Papa skumlede over Vejret: der var ikke nok Vind til virkelig at faa en spændende Dags Sejlads. Han bad en rask Morgenbøn, hvorefter vi tog godt for os af de forskellige Retter, som stod paa Buffetens Varmefade«.

Kort efter kom tre af Mr. George's Venner, som skulde deltage i Dagens Sejlads om Bord paa 'Mistral' — Klokken halvni roede Phil Selskabet ud til Seksmeteren, Sejlene blev sat, Monica fik Ordre til at trække Ankeret op, og saa blev Kursen sat mod *Crom Castle* — paa Søens modsatte Bred — hvor Konkurrenterne samledes.

»Ved Nitiden lød Startskuddet; vi kom vel over Linien, førte over det meste af Banen og vandt efter en Times spæn-

dende Sejlads for anden Gang i Træk en meget efterstræbt Pokal«.

I et Udklip fra *'The Times'* dateret August 1904 kan man læse :

I Tirsdags begyndte Kapsejladsen mellem de større Baade fra Lough Erne Yacht Club om den pragtfulde Pokal udsat af Viscount Crichton. Fire Baade kom i Maal, nemlig Jarlen af Dudley's *'Vanessa'*, Velbaarne Cyril Ward's *'Foam'*, Major J. G. C. Irvine's *'Mirage'* og Herr George Massy-Beresford's *'Mistral'* ; den sidste vandt Løbet paa andet Aar i Træk. *'Mistral'* havde en Besætning paa seks inklusive Ejerens ti-aarige Datter, Frøken Monica.

»Fire eller fem Løb blev sejlet den Dag, og efter Regattaen samledes alle Deltagerne med deres Damer paa Crom Castle, hvor Lord og Lady Erne var straalende Værtsfolk. Der blev serveret The i Parken og bagefter spillede Krok, som var højeste Mode. Damerne var naturligvis klædt efter Tidens Skik: Hvepsetailler og lange Skørter, der slæbte henad Jorden. De store Hatte med brede, vuggende Skygger, pyntede med Fjerduske, Blomster og hele Frugtanretninger saa dekorative ud, men hjalp ikke de udøvende Kroketspillere i deres ihærdige Anstrengelser. Ej heller hjalp det, at store, frynsekantede Parasoller til Stadighed skulde bæres for at beskytte Damernes sarte Hud mod Solen . . . de blev holdt i venstre Haand, mens Kroketskøllen blev ført med højre«.

De Mænd, som ikke deltog i Spillet, sad i Havestole og diskuterede med Lidenskab Dagens Resultater og de forskellige Baadtypers Fordele eller mindre gode Egenskaber, alt imedens The'en blev skyllet ned med Whisky eller Champagne — Cocktails var endnu ukendte.

». . . men før Regattaens Festmiddag blev jeg desværre hentet af Nannie i Jumben. Hun var en udmærket Kusk og kunde magte *'Tommy'* — *Pony'en* — som forlængst havde opgivet at lave Narrestreger, naar Nannie holdt Tømmen«.

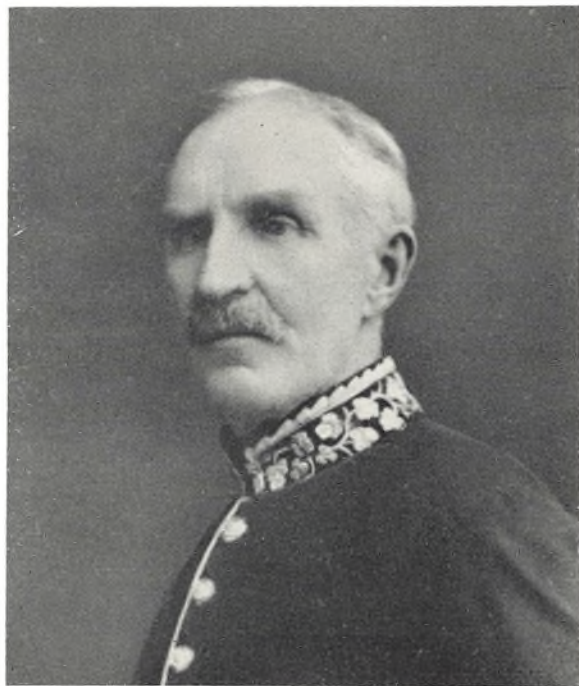
TREDIE KAPITEL

Man faar maaske det Indtryk, at Beresford-Børnene blev opdraget under de mest ideelle Forhold. Fra et materielt Synspunkt er dette naturligvis ogsaa rigtigt . . . men ikke betragtet med en Psykologs Øjne. Før det første savnede de den sunde Paavirkning, som jævnaldrende Legekammerater kan udøve. Naar Monica, Tim og Jack en enkelt Gang traf Børn paa deres egen Alder, opstod der Konflikter, som Nannie var ganske ude af Stand til at udjævne. Det isolerede Liv i det vilde Irland, de mange Rejser, Nannie's Jalousi og ganske misforstaaede Favorisering af Monica paa Bekostning af de andre skabte en vanskelig Situation, som nemt kunde have foraarsaget varige Gnidninger mellem disse Søkende. Men foruden den selviske Kærlighed, Nannie udøste over Pigen, havde hun ogsaa indpodet en stærk Redelighedsfølelse hos Monica, som heldigvis ikke begrænsedes til blot at gælde Nannie. Monica følte Samhørigheden med Brødrene, og trods Nannie's Forsøg paa at tage Patent paa hende, sejrede Monica's medfødte Sans for, hvad der var rigtigt, og hvad der var forkert. Hun lærte paa et tidligt Tidspunkt sin Viljefastheds Værd og reddede derved sig selv — og Brødrene — fra at blive Ofre for den noget forkvaklede Opdragelse, der blev dem til Del. Mrs. Alice overlod Børnene til Barnepigens Om-sorg — dels paa Grund af den megen Selskabelighed, dels paa Grund af svigtende Helbred — med det Resultat, at det i Virkeligheden var Monica, der opdrog sig selv og sine Brødre.

I 1905 fødte Mrs. Alice sit fjerde og sidste Barn : Desmond George; men Aldersforskellen var saa stor, at han aldrig helt

Mrs. Alice Massy-Beresford.

Mr. George Massy-Beresford.

St. Huberts.

Mrs. Alice, Jack, Tim, lille Desmond, Monica og Mr. George i 1906.

Monica klædt ud til Karneval.

Miss Jell, Monicas Guvernante.

blev optaget i det »Broderskab«, som Monica, Tim og Jack dannede . . . et efterhaanden stærkt sammentømret Fællesskab, som altid kom til at bestaa, men som ikke skabtes af Børnenes Barnepige, ikke af deres forskellige Guvernanter, Lærere eller Lærerinder, ikke af Forældrene, men af Monica's intuitive Karakter.

Tragedien: Den sydafrikanske Krig, kastede en Skygge over Familielivet paa St. Huberts. Flere af Mr. George's og Mrs. Alice's Slægtinge og mange af deres nære Venner kom aldrig tilbage fra Kampen mod de hollandske og franske Emigranter i Sydafrika, og med Dronning Victoria's Død i 1901 var det, som om en lykkelig Epoke døde for aldrig mere at genopstaa. Men Børnene var for smaa til at fatte, hvad der var sket. Blot var Monica meget interesseret i Dronningens Begravelse. Da Mrs. Alice vendte tilbage til Irland efter Bisættelseshøjtidelighederne i London, spurgte hun inkvisitorisk: »Mama! Jorden er her . . . (hun tegnede en vandret Streg paa et Stykke Papir) . . . og Himlen her . . . (endnu en Streg, højere paa Papiret end den første) . . . Dronningens Begravelsestog kørte langs Jorden. Løb Dronningen saa efter det oppe i Himlen?«

Under Opholdet i London havde Mr. George købt et Automobil! Det var naturligvis en mægtig Begivenhed, da Monstrum'et, en *De Dietrich*, holdt sit Indtog i Lough Erne-Distriktet. Til stor Skræk for Befolkningen og dens Høns, Ænder og Heste kørte Mr. George rundt i Nabolaget. Han blev dog snart nødsaget til at udskifte den med en *Richard Brazier*, som tjente ham — mere eller mindre godt — i mange Aar og førte ham overalt i Irland og England . . . atter til Mrs. Alice's Rædsel.

Monica har beskrevet en Tur i Automobil fra St. Huberts til Moderens Barndomshjem, Ballywalter . . . en Strækning paa et Par Hundrede Kilometer, som det tog flere Døgn at tilbagelægge:

»Det var i Foraaret 1905. I dagevis havde Papa og Samuel

Livingstone rodet med Automobilet, udbedret Skader, pudset, skruet og smurt. Fra store Tønder pumpedes Benzin og Olie i Tanke og Dunke, som blev surret til Vognens Trinbræt. Lappegrejer og alle Slags Reservedele blev stuvet i Værktøjskasserne, Lygterne fik paafyldt Petroleum, Vægerne blev trimmet og et nyt tretonet Messinghorn paamonteret højre Forskærm. Men indendørs herskede der ogsaa Travlhed: Automobilkostumerne skulde efterses og eventuelle Skader udbedres. Selv havde jeg faaet nyt Tilbehør — et tæt, graat Slør med indsyet Celluloidrude for at beskytte Øjnene mod Landevejens Støvplage«.

Med Mrs. Alice og Lamport paa Bagsædet — Monica fik Plads ved Siden af sin Far, som naturligtvis sad bag Rattet — stod Brazier'en nu parat. Mr. George regulerede Gastilførslen, stillede Tændingsarmen lavt; Samuel Livingstone ventede paa Ordre. »Saa, drej nu!« lød det fra Mr. George, og Samuel drejede paa Haandsvinget, saa hele Vognen med Indhold rystede i Takt. Efter forskellige Justeringer og mange mislykkede Forsøg lød et Brag, da alle seks Cylindre ligesom affyrede et Kanonskud . . . Gasos, en fortættet Sky af Olie-dampe og enkelte Gnister, som kom til Syne fra Udblæsningsrøret, forkyndte, at *nu* var Herskabet undervejs. Mr. George skubbede med Besvær Gearstangen ind i den Kanal, der var mærket »Low Gear« — — langsomt svingede Køretøjet ud fra St. Huberts.

»Den første halve Time gik det godt. Under Larmen fra Motor, Karosseri og det nye tretonede Horn, førte Papa sin Vogn ad Fermanagh's støvede, ujævne Veje. Paa Engene fór Heste og Køer, Faar og Geder over Hegn og Grøfter — bort fra det frygtelige Uhyre. Den lokale Befolkning var ikke mindre rædselsslagen. Kvinder barrikaderede Børnene bag stængte Døre. Mændene trak sig tilbage paa den anden Side Grøfterne og haabede, at Fjerkræet vilde gøre ligedan«.

Men endnu før Enniskillen var naaet, punkterede den venstre Bagring. Mr. George stoppede, Mrs. Alice haabede

— imod alt Haab — at Turen var til Ende og nødvendigvis maatte fortsættes paa anden Vis. Men nej. Det blev blot til en Times Forsinkelse:

»Papa beordrede alle ud af Vognen. Han aabnede Værktøjskassen. Med Dunkraften løftede han Bilen, og under mange uparlamentariske Explosioner krængede han Dækket af Hjulet og fandt det Sted, hvor Slangen var punkteret. Alle havde nok at gøre: Mama med ustandselig at flytte sig — men hun havde nu ogsaa en ulyksalig Evne til at staa Papa i Vejen; Lampport havde travlt, og blev ganske konfus, naar Papa forlangte 'Tuben med Solution' eller 'Æsken med Ventilgummi'. Hun var ved at daane af Forfærdelse, da hun rakte Papa en Skruenøgle i Stedet for en Pumpe. 'You . . . etc', buldrede han. Stakkels Lampport. Hun vidste alt om Damers Udstyr, men absolut intet om Automotorers Reserve-dele. Selv hjalp jeg, saa godt jeg kunde. Med Mellemlum rakte jeg Papa forfriskende Drikke fra Termoflasker med The eller fra Stendunke med Gingerale. Det næste *Stop* kom kun en lille Time senere. Denne Gang sprang Ventilatorremmen, og netop som vi naaede til Indkørslen ved *Colebrooke Castle*, satte Bremsetromlens Slæbesko sig fast. Men vi skulde heldigvis overnatte paa Colebrooke, hvor mine Legekammerater, Basil og Sheelah Brooke, havde deres Hjem«.

Basil Brooke, den nuværende Baron og Premierminister i Det irske Parlament, og Sheelah Brooke, som senere blev gift med Monica's kødelige Fætter, Sir Harry Mulholland, forblev Resten af Livet hendes nære Venner.

»Om Morgenens fortsatte vi Rejsen, og det blev aftalt, at Sheelah skulde komme til St. Huberts i nogle Uger. Sent om Aftenen naaede vi frem til Ballywalter efter utallige Ophold foraarsaget af Brazier's Lunefuldhed. Mama gik omgaaende til Sengs og blev der i flere Døgn«.

Ballywalter, Mrs. Alice's Barndomshjem, som nu tilhørte Broderen, Lord Henry Dunleath, var et dejligt Sted at besøge. Lady Dunleath, Monica's Tante Norah, var en stor Person-

lighed, en fremragende Rytterske, og en dygtig Jæger og Sejlsportskvinde. Hendes Interesse for Havebrug gav sig Udslag i, at hun udbyggede den Rhododendronpark, som hendes afdøde Svigerfader havde anlagt, saa den blev den største i Nordeuropa. Hun elskede Dyr og havde en betydelig Samling exotiske Fugle i Parken. Lysørøde Flamingoer med sorte Svingfjer spankulerede rundt i den lille Flod, som gennemløber Haven; syriske Strudse — fire eller fem Par — løb frit omkring paa Plænerne, kinesiske Ænder — ogsaa kaldet Pekingænder — svømmede samdrægtigt i en lille Dam med sorte Svaner fra Australien og rødhalsede Lappedykkere fra Island. I en Voliere muntrede Kanariefugle sig sammen med Papegøjer, Vagtler, Undulater, indiske Finker og Kakaduer. Guld- og Sølvfasaner og to Paafuglepar dannede en Alliance mod Tante Norah's nærgaaende Strudse, som fandt stor Fornøjelse i at pikke de mindre Fugle oven i Hovedet.

»Jeg var lidt bange for Strudsene«, fortalte Monica. »De følte, at jeg ikke kunde lide dem og benyttede enhver Lejlighed til at drille. Den største listede sig ofte efter mig og hakkede mig oven i Hovedet eller paa Ryggen med sit lange, tynde Næb. Engang slugte den en af mine Golfkugler, som netop laa fint placeret, og den aad en Tennisbold, som var slaaet udenfor Banens Indhegning. Men det døde den ogsaa af: Bolden svulmede op i Maven, og en Morgen maatte Dyr-lægen tilkaldes, for at gøre en Ende paa dens Lidelser«.

Monica elskede Besøgene paa Ballywalter og nød alle de Herligheder, Stedet havde at byde paa: Svømmeture i Strangford Loch, Sejlture til Øen Man, Udflugter til Naboernes Ejendomme: Londonderrys *Mount Stewart*, Tante Norah's fædrene Hjem, *Castle Ward*, og Familien O'Neill paa *Shanes Castle*, Ride- og Køreture, Tennis, Golf og Frihed fra Skolestuens Pligter.

Ogsaa Mrs. Alice holdt af Opholdene i Barndomshjemmet. Medens Monica blev livligt underholdt af Onkel Henry's og Tante Norah's Børn: Fætrene Andrew (som faldt under den

Tim og Jack i Eton-Uniform.

*Monica som femtenaarig med sin Yndlingshest »Tommy«
og Hunden »Stella«.*

første Verdenskrig), Charles (den nuværende Lord Dunleath), Harry (der giftede sig med Sheelah Brooke), John — en af Englands berømteste Cricketspillere, som døde under Verdenskrig Nummer 2 — og den lidt ældre Kusine Eva, velsignede Mrs. Alice Roen og Freden paa Ballywalter, hvor hun var fritaget for alle en Landhusholdnings Besværligheder, og uforstyrret kunde hengive sig til Læsning af Poesi . . . og til Tider endda selv at skrive Digte og Essays:

Surely the angels smile to see us stand
Behind our hedges, and search the sunny sky
For clouds, because our little field is dry.

Heller ikke Mr. George havde Grund til Klage: Staldene var fyldt med dejlige Heste og Skovene med Ræve og Vildt.

»Men Dagen kom, hvor vi atter skulde hjem til St. Huberts. Denne Gang insisterede Mama paa at rejse pr. Tog. Hun tog Lamport med sig, saa Papa og jeg var alene i Bilen. Ved den Lejlighed lod han mig for første Gang køre Vognen — — jeg var elleve Aar gammel«.

FJERDE KAPITEL

Monica kendte ikke til Klasseforskel, men hun skelnede stærkt imellem de Mennesker, hun instinktivt kunde lide og dem, der af en eller anden Grund var hende imod. Forskellen mellem rig og fattig, Herremand eller Bonde, Adelsmand eller Staldkarl, Gentleman eller Tyende, var hende komplet ligegyldig. Kvalitet — ikke ydre Glans — betød alt for hende.

Og selv var hun elsket af alle Mr. George's Folk: Pigerne og Karlene, Gartnerne, Kusken Samuel Livingstone, Skipperen Phil, Jaspar, Lamport, og hvad de nu alle hed. En gammel Mand, som havde tilbragt hele sit Liv paa St. Huberts, blev engang spurgt af sin Kone: »Hvorfor beundrer Du Miss Monica saa meget? Er det hendes kønne Udseende?«, hvortil han svarede: »Nej, det er ikke hendes Skønhed, men den Frihed, hun besidder«.

Det kan sikkert ikke siges rigtigere. Hun var altid fri, frank, ganske utvungen i sin Omgang med Mennesker . . . og de, der lærte hende at kende, elskede hende for den Frihed, som hun endog forstod at indpode sine Omgivelser.

Rebelsk var Monica — et vanskeligt Barn. Mrs. Alice havde ikke megen Sans for Børneopdragelse — hun overlod med Glæde denne Side af det daglige Liv til Nannie, som var helt under Monica's Indflydelse og ikke kunde se andet end at alt, hvad hendes Yndling gjorde, var rigtigt.

Efterhaanden forstod Mrs. Alice, at der maatte ske en Forandring. Hidtil havde Børnene faaet lidt Undervisning af den lokale Skolelærer, som hver Dag tilbragte nogle rædselsfulde Timer i St. Huberts Skolestue. Under Monica's Førerskab drillede de den stakkels Mand fra Vid og Sans og var

ganske uopmærksomme, naar han forsøgte at indpode dem den Lærdom, der var hans. Mrs. Alice bestemte sig til at faa en Guvernante i Huset, og efter lang Søgen fandt hun Miss Jell, som ankom til St. Huberts en Efteraarsdag i 1905 og blev hos Familien i de næste tyve Aar. Med stor Takt forsøgte hun at pacificere Nannie, som blev besat af Jalousi, da en anden end hun selv skulde overvaage Monica's Gøren og Laden. Nannie blev nu hovedsagelig henvist til at passe lille Desmond og til at reparere Børnenes Tøj.

Men det kom til stadige Jalousiscener som for Exempel den Dag, da Monica havde plukket to Buketter Blomster: én til Miss Jell, én til Nannie. Da Nannie fandt ud af, at ogsaa Guvernanten havde faaet Blomster, kastede hun med Foragt sin egen Buket i Køkkenets store Brændekomfur og svor, at Menneskenes Rænkespil og Monica's Troløshed var nok til at drive en hengiven Sjæl til Vanvid.

Medens Miss Jell og Børnene tilbragte et Par Sommeruger paa *Gowran Castle*, et dejligt Sted i Kilkeny, benyttede Mrs. Alice Lejligheden til at afskedige Nannie. Let var det ikke, og Nannie gjorde det ikke nemmere: hun stred imod af al Kraft, kastede sig paa Gulvet, græd, skreg, truede og tryglede, men Mrs. Alice havde taget sin Beslutning. Og da Monica kom tilbage, fandt hun Nannie's Værelse tomt!

I mange Aar sendte hun regelmæssigt sin gamle Barnepige Hilsener og Postkort: fortrinsvis Billeder med Hjerter gen-nemboret af Nagler, og hvor store Draaber Blod dryppede ned paa kransformede Blomsterbuketter.

Samtidig med Nannie's Afskedigelse blev Tim sendt paa en Foreberedelsesskole til *Eton*, hvor hans Far, hans Bedstefædre og hans Oldefædre havde faaet deres Uddannelse. Tilbage paa St. Huberts blev Monica og Jack — Desmond var for lille til at komme i Betragtning — og en vanskelig Periode begyndte. Monica var overbevist om, at — bortset fra Tim — var Nannie den eneste, som virkelig elskede hende. Jack kunde hun ikke regere over; naar han nægtede at gøre,

hvad Monica bød, sagde hun trodsigt: »Tim vilde ha' gjort det for mig!« Jack's Svar var bestemt: »Udmærket, men du, jeg er ikke Tim, og jeg vil ikke!«

I mange Maaneder efter Nannie's Afskedigelse isolerede hun sig saa meget som muligt og hengav sig til sin elskede Hund Stellas Selskab og fordrev megen Tid med at jage paa Hesteryg i Farmanagh's Skove og Enge. 'Tommy', hendes hvide Pony, var henrykt.

Selskabeligheden florerede, og Monica mødte allerede som lille Pige mange interessante Mennesker, som hun studerede og kopierede, som nu et vaagent Barn gør det. Hun huskede, da Lord Baden-Powell, Mafeking's Forsvarer, besøgte St. Huberts. Hun huskede Winston Churchill*) som en »kedelig, gnaven, gammel Herre (han var dengang omkring tredive), der gik ene omkring uden at deltage i Tennispartier eller Kroketspil«. Ved week-end Besøg hos Naboerne, under Efteraarets Jagter i Skotland og England, naar hun besøgte London og boede i *Dunleath House*, hvor hun var født, mødte hun — og huskede — Folk som Sir Edward Grey, David Lloyd George, Balfour og Austen Chamberlain. Men hun blev ikke blaseret, blot endnu mere kritisk og analyserende paa en Maade, der sikkert har virket irriterende paa hendes Omgivelser.

Miss Jell — elskelig som hun var — magtede lige saa lidt som Mrs. Alice eller Nannie den Opgave, at influere paa Monica; og selv om Miss Jell forblev i Huset — dels som Guvernante for Desmond, dels som Selskabsdame for Mrs. Alice — maatte endnu en Lærerinde ansættes: en, der kunde magte Monica's meget faste Vilje og alt for store Selvstændighed.

Miss Graham fra Aberdeen viste sig at være en værdig, ældre Dame med en meget fast og bestemt Karakter. *Hun*

*) I Slutningen af det forrige Aarhundrede mødes Slægtsgrenene Marlborough og Beresford gennem Lord William de la Poer Beresford.

formaaede at paavirke Monica og vandt hurtigt en afgørende psykologisk Sejr over sin Elev, som imponeret faldt til Føje under Lærerindens endnu stærkere Vilje. Miss Graham kom til St. Huberts i 1909 — Monica var da femten Aar — og af denne stærke Kvinde lærte Monica mere paa eet Aar, end talrige Skolelærere og Guvernanter havde lært hende paa ti. Miss Graham besad en stor Viden og forstod at lære fra sig. Hun fremelskede Monica's Kærlighed til Musik, lærte sin Elev Nødvendigheden af at indrette sig efter Omgivelserne — og ikke blot lade *dem* danse efter *hendes* Pibe. Miss Graham fostrede den absolutte Selvkontrol, som senere blev en af Monica's mest særprægede Egenskaber. Hun lærte sin Elev Konversationens Kunst og at forstaa, hvor meget mere man kan faa gennemført, dersom ens Viljestyrke først og fremmest bruges til at kontrollere Jeg'et.

Miss Graham havde en afgørende Indflydelse paa Monica's Indstilling overfor Tilværelsen, hun forstod at lade Monica udnytte sin stærke Intelligens . . . men noget tog Miss Graham dog bort: den raske Piges hidtidige altopslugende Interesse for Rævejagter og Tennis, Skydning, Svømning og hasarderede Sejlture paa Lough Erne. Monica blev »Dame« — interesserede sig for sit Udseende, (for at tilegne sig en smuk Holdning gik hun hver Dag mindst en Time rundt i Huset med tre-fire tunge Bøger balancerende paa Hovedet), for sine Klæder, hun fik Interesse for Danseundervisning og gjorde sig Umage for at lære fremmede Sprog, læste interesseret Historie og Politik og slugte begærligt al Litteratur om Napoleon den Første, som forblev hendes Forbillede og Helt, indtil hun selv oplevede en Diktator uden Historiens glansfulde Baggrund.

Det var Mrs. Alice's Teori, at Historien bedst læres, naar man samtidig besøger de Steder, den omhandler. Hun overførte saa ofte som muligt denne Teori til Praksis, og i Foraaet 1910 rejste hun saaledes med sin Datter og Miss Graham til Frankrig. Dels vilde Monica derved faa større

Færdighed i det franske Sprog, dels skulde Frankrigs Historie og Topografi studeres.

Efter et længere Ophold i Paris, hvor Monica med stor Iver kastede sig over alle napoleonske Minder, rejste de til Tours og blev der i flere Maaneder. Daglig foretoges Udflugter til Provinsens mange Slotte og Borge . . . Mrs. Alice og Miss Graham, der begge besad stor Viden om gammel fransk Kultur, bibragte ved denne Lejlighed Monica meget af den historiske Lærdom, som hun sidenhen drog saa megen Nytte af.

Senere lod Miss Graham sin Elev skrive Stile om Oplevelserne i Frankrig, og under Hensyntagen til Monica's sidste Dage, gengives her en enkelt af disse »Essays«, som er opbevaret :

For faa Maaneder siden var jeg saa heldig sammen med min Moder at besøge Touraine, ogsaa kaldet Frankrigs Have, og jeg tænkte, at nogle af jer maaske kunde lide at høre om et af de mange interessante 'Chateaux', som vi sammen besøgte.

Loches er en af de ældste Fæstninger paa Loire's Bredder, og den er — skønt af stor historisk Interesse — absolut ikke køn. Den er bygget i graa Sten, og forsynet med smaa »Peberbøsse-Taarne« og bestaar hovedsagelig af et stort Fangetaarn, som var Scenen for mange af den onde Kong Ludvig XI's mest umenneskelige Gerninger. Desværre er ikke hele Slottet aabent for Offentligheden, kun to af dets Rum vises frem, det underjordiske Sovekammer, som tilhørte Anne af Bretagne, og et lille Indelukke med Agnes Sorrel's Grav.

Omtrent et Stenkast fra Slottet rejser Fangetaarnets store Mure sig, lig en uhyggelig Skæbneskikkelse, som holder Opsigt med Byen. Den eneste Indgang er en lille Dør i Nordmuren, som fører ind til Hovedgaarden. Her forevises der en dyb og uhyggeligt udseende Brønd, om hvilken det fortælles, at den blev gravet under en Belejring med det Formaal at føre Forsyninger ind til den udsultede Garnison. Hvis jeg

skulde beskrive alle de usædvanlige Minder fra gamle Dage, som kan beses paa Loches, vilde det fylde meget mere end denne Bog, men jeg vil fortælle jer lidt om de Ting, som jeg fandt mest interessante.

En af dem var den Celle, der husede den berømte Historiker Philip de Cornines, hvem Ludvig holdt fængslet i mange Aar i et af de forbryderiske Bure, opfundet af Kardinal la Balue, et Bur saa lille, at Ofret hverken kunde staa, sidde eller knæle, men kun ligge helt sammenkrøbet. Jeg maa tilstaa, at jeg ikke kunde sige mig fri for at føle en vis Fryd ved at høre, at Opfinderen selv nogle Aar senere blev indespærret i et af de samme Bure, selvom jeg fandt toogtyve Aar en temmelig haard Straf. Men for at vende tilbage til Philip de Cornines. Nær ved Buret laa en kæmpestor Jernkrave, som vejede 60 Pund; den var fæstnet til Muren ved en Jernkæde. Denne blev, forstod vi, hængt om Fangens Hals i tres Dage, indtil han ikke kan gøre andet end ligge paa Gulvet i Fangehullet.

Saa gik vi nedad utallige Trapper, lige ind til Jordens Midte, syntes det, til Cellerne nedenunder, hvor de fornemme Fanger sad. Den første vi saa, var den, hvori en vis Ludovic Sforza af det milanesiske Hertughus blev holdt fangen i mange Aar. Rummet var fuldt af hans Mementi. Paa Loftet havde han i rød og blaa Kalk tegnet sit Vaaben, og paa Muren stod i Stjerner af samme Farve Ordene 'Fortune je n'ai pas'. Det eneste Lys kom fra et lille tilgitret Vindue, og lige over dette var der konstrueret et primitivt Solur, Beboerens eneste Tidskontrol.

I den anden Ende af denne Celle var der en Dør, som førte ind til et Sted endnu værre end det sidste. Der var lavt til Loftet og ingen Vinduer eller Lys af nogen Art. I den fjerneste Ende kunde svagt skimtes en Faldlem, og Fanger, som famlede sig frem langs Væggene, styrtede hovedkulds ned. Naar Kong Ludvig blev underrettet om disse »ulykkelige Hændelser«, sagde han kun, at han ikke kunde gøre for,

at Fanger i hans Celler foretrak at vandre ud paa Faldlemme. Da vi kom ud paa Hovedgangen igen, lagde vi Mærke til en lille Sidegang, der var muret til for Enden. Tidligere havde denne Gang været aaben, og intetanende Fanger blev sendt ned ad den, da Presto!, Gulvet vendte rundt, og de blev tømt ud i et Hul fyldt med Pigge.

Da vi med Sindet fuldt af disse Rædsler kom op af de sidste Trapper, blev vi forskrækkede ved Lyden af langsomme og afmaalte Fodtrin, nu og da afbrudt af raa Stemmer, som lød fra de Rum, vi passerede. Da vi spurgte om Grunden til denne Nutidsmenneskers uhøjtidelige Indtrængen i Fortidens Hjem, fortalte man os, at Fangetaarnet paa Loches stadig bruges som Fængsel, dog kun Stueetagen og en underjordisk Hvælving, hvori der sad to forhærdede Mordere, som var alt for farlige for andre Fanger at være sammen med.

Vi var saa interesserede i Fangerne, at vores ovenud høflige Fører lod os se deres Køkken, hvor et Maaltid bestaaende af Brød og Suppe var ved at blive tilberedt. Han gav os noget af førstnævnte, og jeg maa sige, at det smagte godt; jeg har stadig noget af det som Souvenir. Han viste os ogsaa deres Sovesale ovenpaa, og gjorde os specielt opmærksomme paa en lang Jernstang over Midten af Gulvet, hvorpaa der med Mellemrum sad nogle Jernringe. Han fortalte, at der i gamle Dage ikke havde været noget Gulv i dette Rum, og at en af de gamle Straffe havde været, at en Mand blev hængt ved Armene i disse Ringe og langsomt brændt nede fra, medens de næste Ofre kunde se deres fremtidige Skæbne fra et lille Gitterbur i et Hjørne af Rummet.

Jeg er bange for, at jeg har valgt et temmeligt haarrejsende Emne, men jeg synes, at det kan være interessant at sammenligne det utrygge Liv under skaanselsløse Herskere i svundne Tider, med den lykkelige, fredelige, ja, man kan næsten sige kedelige Tilværelse i Dag.

Maj 1910.

Monica Massy-Beresford.

Under Opholdet i Tours kom der Besked fra Irland: The Dowager Lady Dunleath, Mrs. Alice's Moder, laa for Døden. Mrs. Alice rejste straks tilbage, medens Miss Graham og Monica tog Ophold i en Pariser-Pension og fortsatte Studierne. Men ogsaa *de* blev tvunget hjem ; i ugevis havde Monica lidt af stærk Hovedpine i Forbindelse med uforklarlige Anfald af Melankoli. Miss Graham fandt det rigtigst at rejse til St. Huberts, og kort efter Hjemkomsten blev Monica syg, alvorligt angrebet af rheumatisk Feber.

FEMTE KAPITEL

I 1911 flyttede Sheelah Brooke til St. Huberts for et længere Tidsrum, og Miss Graham underviste begge de unge Piger, som havde fattet et varmt Venskab for hinanden.

Men der var mere stille paa St. Huberts, end dengang de store Drengene endnu boede hjemme. De gik nu paa *Eton*, og i Børneværelserne boede blot den seksaarige Desmond. Han var et stille, roligt Barn, som i langt højere Grad end de ældre Søskende tilfredsstillede Mrs. Alice's Opfattelse af, hvorledes Børn bør være. Han elskede sin Moder, og i Modsætning til de tre store havde han let ved at vise sine Følelser. Han havde arvet Moderens Sentimentalitet og Trang til Kærlighed. Tim, Jack og ikke mindst Monica, afskyede derimod aabenlyse Demonstrationer af Hengivenhed . . . en Ting, som Mrs. Alice higede efter, som hun ikke forstod man kunde tilbageholde, og som hun altid forsøgte at fremtvinge.

Monica's stærke Vilje var af Miss Graham blevet udnyttet til væsentligst at lære Monica Selvbeherskelsens Kunst: til at kontrollere sit Sind, sit Væsen, sine Følelser, sin ydre Form. Monica blev et af de faa Mennesker, man møder paa Livets Vej, som til enhver Tid gør Indtryk af komplet Uforstyrretthed. Hendes smukke Hænder var altid i Ro, hendes Ansigt udtryk behersket, enhver af hendes Bevægelser harmonisk afbalanceret, mens hendes dybe, skønne Øjne lyste af Liv, Vilje og Intelligens. Hun udøvede en fascinerende Magt over sine Medmennesker — ikke ved sin Umiddelbarhed, men gennem den Kraft, hun udstraalede. Og dog maa det siges, at den tillærte Ro, som blev en væsentlig Del af hendes Væ-

sen, bevirkede, at hun kunde virke kold . . . hvad der slet ikke var naturligt for hendes Temperament.

Monica analyserede sine Medmennesker knivskarpt, hun virkede overlegent selvsikker, men naar hun udfoldede den uimodstaaelige Charme, som var hendes, besejrede hun alt og alle — og man elskede hende. Et rosende Ord fra hendes Mund var sjældent, men blev det udtalt, rødmede den, som modtog Rosen . . . rødmede af Glæde ved at modtage en Kompliment fra en saa stor Personlighed. Hele Livet formaede hun at faa Folk til at lytte . . . de følte straks, at hér stod de overfor et betydeligt Menneske.

Men denne Karakteropdragelse førte ogsaa til, at Monica aldrig blev en saa lykkelig, impulsiv og naturlig Kvinde som Moderen.

Mrs. Alice var stærkt paavirket af Kristendommen. De sidste tyve Aar af sit Liv tilhørte hun Dr. Frank Buchman's internationale Vækkelseskampagne og ofrede megen Tid, mange Penge og meget Arbejde for at udbrede Kendskabet til Oxfordbevægelsen. I Modsætning til Datteren, som betragtede Livet nøgternt, dets Skabninger som Væsener, der alle havde saa og saa mange gode og saa og saa mange daarlige Karaktertræk, opdelte Mrs. Alice Menneskeheden i 99 % vennesæle, altfavnende Toldere og 1 % Syndere. Som Syndere kendte hun kun — af Omtale — Rovmordere, Brandstiftere, utro Ægtemænd og Landsforrædere. Det faldt hende aldrig ind, at hun nogensinde selv var i Kontakt med Personer, der ikke var saa gode, som Skriften bød. Hendes Teori om Syndere var denne: »Man beder for dem, man tilgiver dem, men de forbliver Syndere i Guds og Menneskers Øjne«.

Og hver Gang hun fik at vide, at en Person, hun kendte, havde begaaet blot en dagligdags Synd, blev hun overrasket og saaret. Hun bad om Tilgivelse for Vedkommende, led for ham, og bestræbte sig yderligere for ikke selv at tænke ondt om nogen; skete det, opsøgte hun det Menneske, hun i Tankerne havde syndet imod og bad om Forladelse. Hun kendte

ikke til Nag, var i udstrakt Grad generøs, og ganske ukritisk overfor Livet og dets Tilskikkelser. Aldrig med eet Ord har hun beklaget sig over den ubetænksomme, ukærlige Behandling, hendes victoriansk indstillede Mand til Tider gav hende. Hun troede maaske, at hans Mening om Kvinder (som blot tolereres, men ikke tages alvorligt), var rigtig.

Monica indsaa, at hendes Moder var et langt bedre Menneske end hun selv. Hun har ofte givet Udtryk for denne Overbevisning, og paa Afstand beundrede hun sin Moders ukritiske Kærlighed. Men blot *kunde* hun ikke nærme sig Moderen med den spontane, overstrømmende Hengivenhed, som nogle Mennesker har saa let ved at vise. Ej heller var hun i Stand til at diskutere Livets mange Problemer med Mrs. Alice, (maaske fordi Mrs. Alice ikke indsaa Problemernes Tilstedeværelse), men den Trang, som bor i ethvert Menneske — Trangen til at dele sine Tanker med andre — fik hun i nogen Grad Afløb for, da Sheelah Brooke kom i Huset, og helt, da Broderen Jack efterhaanden blev hendes Ven og Fortrolige. Efter Barndommens Skænderier fødtes det Forhold, som blev saa smukt, og som betød alt for Monica . . . saa meget, at det nær havde knækket hende, da Jack gik bort.

I Foraaret 1911 rejste Mrs. Alice med de to Pigebørn — Sheelah og Monica — til London, hvor de blev nogle Maaneder. De fik Undervisning i Dans — Monica viste fremragende Evner — deltog i smaa Selskaber og besøgte Drengene paa Eton. De overværede for første Gang Eton's og Harrow's aarlige Cricketmatch paa *Lord's* i London: en af de store Begivenheder i Londonsæsonens Selskabsliv, hvor alle Adelen og det højere Bourgeois Damer viser deres nyeste Toiletter. Og efter London-Opholdet rejste de til Ballywalter, hvor begge Pigerne blev konfirmeret af Irlands Ærkebisp, den kirkelige Primas Crozier. Det var ved denne Lejlighed, Sheelah første Gang mødte sin tilkommende Mand: Harry Mulholland.

Da Efteraarets Yachtsæson paa Lough Erne var overstaet,

rejste Mrs. Alice, Sheelah og Monica til Dresden, hvor de unge Piger blev anbragt i *Pension Hörich*. Mrs. Alice efterlod dem i Fraulein Hörich's Varetægt, medens hun selv returnerede til Irland. Veninderne tilbragte det meste af et Aar i Dresden, studerede Kunst og Musik, gik til Tegne- og Danseundervisning, tog Fægtetimer, lærte Sprog og foretog mange Ture i det skønne sachsiske Landskab.

Sheelah — nu Lady Harry Mulholland — fortæller om denne Periode:

»Jeg husker tydeligt Monica fra den Tid, vi boede i Dresden. — Var hun køn? Det er vanskeligt at sige. Hendes dybe, graa Øjne, der sad langt fra hinanden, de mørke Bryn, den høje Pande og det bølgede Haar var henrivende, men den nederste Del af Ansigtet og Munden, som var arret efter et Hundebid, var i de Aar maaske mindre indtagende, ligesom hendes Skikkelse var lidt for kraftig. Men alligevel dansede hun yndigt og graciøst — i Virkeligheden saa dejligt, at en russisk Balletmester, som lærte hende den skotske Sværddans, entusiastisk udtalte, at hun kunde faa Engagement ved et hvilket som helst Balletensemble i Europa«.

Lady Mulholland fortæller videre:

»Monica interesserede sig meget for Historie og, hvad der var mærkværdigt for en ung Pige i Sekstenaarsalderen, for Politik. Hun tog med Iver Del i Diskussionerne om 'Det irske Spørgsmaal' og havde meget bestemte Meninger om 'home-rule'*) for Irland. Sprog interesserede hende, og med stor Lethed talte hun allerede dengang flydende Fransk og udmærket Tysk. Men det er muligt, at hun læste om historiske Kærlighedsdramaer med større Interesse end den, hun viede middelalderlige politiske Intriger«.

Lady Sheelah tilføjer:

»Selv var jeg dengang meget genert og beundrede Monica for hendes fuldstændige Mangel paa Komplexer og totale

*) Selvbestemmelsesret.

Ukendskab til den Skyhed, som saa ofte præger og plager unge Piger i Backfischalderen. Hun var altid ganske naturlig og forsøgte aldrig at gøre sig anderledes, end hun var, for eventuelt at vinde en boy-friend's Gunst eller charmere en Gæst. Til Tante Alice's Forfærdelse prøvede hun aldrig at være venlig overfor Folk, hun instinktivt — eller af reelle Aarsager — brød sig mindre om. Paa den anden Side: kunde hun lide et Menneske, viste hun det ganske aabenlyst . . . ogsaa dette forfærdede ofte Tante Alice, som teoretisk havde den victorianske Indstilling, at Damer, selv unge Piger, aldrig maa vise deres Følelser, af hvad Art de end maatte være.

I Vinteren 1912 — medens Monica var i Dresden — blev Mr. George interesseret i Planer om at udvinde de Mængder af Guld, som findes i det sorte Sand paa Bunden af Colorado River: ved Blue Ridge Mountains paa Grænsen mellem Nevada og Arizona.

Sammen med nogle Venner, blandt andre Fætterten, Lord Hugh Grosvenor, oprettede Mr. George *The Black Sand River Company* med en anselig Aktiekapital og sig selv som Hovedaktionær. Hugh Grosvenor og Mr. George foretog en Expedition til Stedet og fandt, at Forventningerne med Hensyn til Guldaflejringerne paa ingen Maade var overestimerede. Guld fandtes i betydelige Mængder . . . nu var det blot et Spørgsmaal om at fremskaffe de nødvendige Maskiner og transportere dem gennem det øde, ufremkommelige Hualpai Reservat, hvor Indianerne endnu var Herrer.

Mr. George og Hugh Grosvenor vendte tilbage til Irland fulde af Optimisme . . . Ingeniører, Driftsledere og Experter blev engageret, Maskiner blev indkøbt og afsendt fra Chicago til Salt Lake City i Utah. Herfra videresendtes de pr. Oksekærre gennem et andet indiansk Reservat, Uinta, naaede frem til Uncompahgre-Distriktet, hvor hele Expeditionen strandede: Tavaputs Plateauet og The Brown Cliffs — Udløbere fra Rocky Mountains — paa Grænsen af Utah/Colo-

rado, viste sig at være uoverstigelige med alt det tunge Material. Resultatet af hele den kostbare Spekulation blev negativt; det dyre Udstyr staaer den Dag i Dag og ruster ved Bredden af Desolation River — ikke langt fra Byen Sunnyside.

Mr. George mistede Størstedelen af sin egen Formue og en ikke ringe Del af Mrs. Alice's Medgift. Store Indskrænkninger blev nødvendige: Macbie Hill solgtes, Seksmeteren '*Mistral*' skiftede Ejer, Hestebestanden maatte skæres ned og Rævejagterne i Leicestershire erstattedes med lokale Parforceridt.

Monica ankom til London fra Dresden den 14. April 1912 . . . netop den Dag '*Titanic*' forliste. Kort efter hørte hun, at en ung Ven fra Enniskillen var blandt de omkomne, hvilket naturligvis gjorde et dybt Indtryk paa hende. At Mr. George havde reserveret Plads paa '*Titanic*' for at gøre Tilbagereisen fra Amerika paa denne Kæmpedamper gav Mrs. Alice, som var i London for at møde Datteren, et Chok.

Efter et Besøg hos Drengene paa Eton, rejste Moder og Datter til Skotland for at bo nogen Tid hos Sir John og Lady Macpherson-Grant paa *Ballindalloch Castle*, hvor der førtes stor Selskabelighed; de andre unge Piger, der besøgte Slottet eller opholdt sig paa Nabogaardene, lyttede med stor Respekt til den berejste Monica's Meninger om dette eller hint, indtil de fandt ud af, at hun kun var sytten Aar, mens de andre i hvert Fald var noget ældre.

Varinka Muus husker sin Mormoder fortælle: »Jeg læste engang en Bog, der hed '*The diary of an old Soul*', og dens Hovedperson mindede mig saa meget om din Mor. Allerede fra Barnsben var hun uhyggelig *voksen*. Ofte, naar Nannie fortalte mig om de Ting, hun havde sagt eller gjort, svarede jeg, 'Men Nannie, hun kan ikke have forstaaet, hvad hun gjorde', hvortil Nannie riposterede: 'Det ved jeg ikke, men jeg ved, at hun altid gør det rigtige paa rette Tid og Sted'. Og det er vist en god Karakteristik af Din Mor: Takt og Diskretion har altid været hendes Natur«.

Mr. George rejste ogsaa til Skotland, da han vendte tilbage

fra sin amerikanske Expedition. Paa Ballindalloch mødte han sin Kone og Datter, og sammen tog de videre til Clanchief'en Magnis Macleod af Macleod, som ejer *Dunvegan Castle* og 82.000 Tønder Land paa Øen Skye mellem Nordskotland og Hebriderne. Her rekreerede Mr. George sig efter Amerikaturen ved Jagt, Fiskeri og Sejlsport.

I August rejste Familien tilbage til St. Huberts.

Ballywalter Park. Monica paa Vej til Golfbanen, Veninden Sheelah Brooke fodrer en islandsk Pony.

SJETTE KAPITEL

Det blev en stille Vinter. Virkningerne af den uheldige Guldspækulation gjorde sig nu gældende; Selskabeligheden blev stærkt indskrænket, og Monica's Tid gik med Læsning, Brevskrivning — Korrespondancen med Jack optog den største Part — og med Besøg hos Sheelah paa Colebrooke. Men da Vinteren gik paa Hæld, og Foraaret nærmede sig, var den Tid kommet, hvor Monica skulde præsenteres ved Hoffet.*)

Og den forestaaende Begivenhed optog naturligvis Monica og hendes Moder stærkt. Fra *Buckingham Palace* kom et stort Indbydelseskort, hvoraf det fremgik, at »the King commands the Lord Chamberlain to inform the Honourable Mrs. George Massy-Beresford of their Majesties desire to have her daughter, Miss Monica, presented at the Royal Court at 10 o'clock on the night of the 8th of March 1913«.**)

Monica fik travlt med at studere de ganske bestemte Regler — dikteret fra Hofmarskallatet — der siger, hvad en Debutant skal være iført ved den første Præsentation: dybt nedringet Kjole med korte Ærmer og et Slæb, der ikke maa være under tre Meters Længde maalt fra Skuldrene. Om Slæbet er rundskaaret eller firkantet overlades dog til den paagældendes personlige Smag, men Bredden skal være Fireoghalvtreds Tommer.

*) I England er det Skik, at unge Piger, der tilhører Aristokratiet, gør deres Reverens for Tronen for de officielt »kommer ud« i Selskabslivet.

**) Kongen beordrer Overhofmarskallen at lade den velbaarne Fru George Massy-Beresford vide, at Majestæterne ønsker hendes Datter, Frøken Monica, præsenteret ved Hoffet Klokken 10 om Aftenen den 8de Marts 1913.

Dersom Debutanten er ugift, skal Kjolen være hvid. Hvis hun er gift, »maa den hvide Farve ogsaa være at foretrække, medmindre den paagældende Dames Alder gør dette upassende«.

I denne Forbindelse hed det endvidere i Regulativet: »Det er tilladt, at hvide Kjoler pyntes med kulørte eller hvide Blomster«, og i en Fodnote bemærkedes det: »Hendes Majestæt Dronningen har allernaadigst tilladt, at Hofkjoler af Silke, Atlask eller Fløjl bæres af Damer, som paa Grund af Sygdom, Skrøbelighed eller høj Alder maa anse det anerkendte dybt nedringede Kostume for uegnet at være, ligesom det i saadanne Tilfælde tillades, at Hofkjolen forsynes med et Livskaaret firkantet eller i Hjerteform og udfyldes med hvidt Stof, gennemsigtigt eller foret«.

Men dette interesserede ikke Monica. Hun var hverken plaget af Sygdom, Skrøbelighed eller af høj Alder; hun læste videre:

»Hvide Handsker bæres, undtagen i Tilfælde af Sorg, hvor sorte Handsker tillades — dog kun efter særlig Permission, som opnaas ved Henvendelse til Hofmarskallatet«.

Med Hensyn til Hovedpryd gjaldt følgende Regler: »En gift Dame anbringer tre — en ugift to hvide Strudsefjer i Haaret pegende bagud med en Drejning til venstre«.

Endvidere hed det, at »kulørte Fjer anvendes under ingen Omstændigheder, men det tillades, at et hvidt Slør eller Kniplingsflige bæres med Hovedpyrden. Slige Slørs Længde maa ikke overstige femogtyve Tommer«.

Med Hensyn til Blomster giver Hofmarskallatet intet Regulativ, men nævner dog, at gifte saavel som ugifte Damer bærer Buketter: »ældre Damer som Regel mindre, yngre større«, og tilføjer: »En Vifte og et Kniplingslømmetørklæde kan bæres, men paa dette Punkt er Hoffets Damer frit stillet«.

Monica havde vel haabet, at et kendt London-Hus skulde sy hendes Toilette, men det blev *Maison Snevellicci* i Enniskillen, som fik Æren: derved sparede meget — baade Tid

og Penge. Og Miss Snevellicci gjorde det nydeligt. Efter utallige Konferencer, Prøver og Forandringer fik Monica sin Robe, faa Dage før hun og hendes Moder rejste til London. (Mr. George interesserede sig ikke for Sagen, ej heller ventes det, at en Debutants Fader er til Stede, naar hans Datter præsenteres paa Buckingham Palace.)

Kjolen svarede til de store Forventninger; Monica var henrykt, da hun første Gang prøvede den færdige Kjole: en dybt nedringet Satinskjole med Chiffon og Guldbælte, og paasyet ægte Tambourkniplinger; Livet var broderet med Perler og Similibrillanter i et Blomstermønster, og Slæbet — det tre Meter Slæb med den paabudte Bredde af 54 Tommer — var af elfenbensfarvet Atlask. Guld- og Sølvpailletter samt diamantbesatte Hermelinskvaster dannede Borten.

Silkesko med Sølvfiligranspænder, lange, hvide Glacéhandsker, der naaede højt over Albuerne, en Skildpaddevifte med malede Motiver fra franske Slotte og to Strudsfjer, som anbragtes med lidt Tyll i Haarets 'Chignon', fuldendte Udstyret.

Der var Travlhed paa Eaton Square den 8de. Marts. Hele Dagen var gaaet med Forberedelser, men da Vognen holdt for Døren og ventede for at køre til Kongens Slot, var alt klart. Mrs. Alice saa straalende ud i sin Hofdragt, og Monica, lysende af Forventning, var henrivende.

Gennem St. James' Park førte Vognen dem til Gitterlaagen ved Slottet. Kusken viste Indbydelseskortene til den vagthavende Politiofficer og svingede derefter Vognen op foran Indgangen til The Great Hall. En Page viste Vej op ad den brede Trappe og gennem Gallerierne til en Salon, hvor andre Debutanter ventede med deres Mødre eller Tanter . . . ventede paa det store Øjeblik, hvor Dørene til Tronsalen blev slaet op.

Og netop som dette skete, netop som Forventningens Stilheds herskede, drejede Monica sig mod sin Moder og sagde ganske højt, saa mange hørte det: »Mama, jeg er såa nervøs! Kan du høre mine Tænder klapre?«

Ellers forløb alt programmæssigt. Mrs. Alice præsenterede sin Datter for Majestæterne — først for Kongen, derefter for Dronning Mary. Kong George modtog med et let Buk Monica's dybe Reverens, Dronningen smilede venligt, da den unge Pige nejende bøjede sig foran Tronstolene, og hun klarede med Glans den vanskelige Opgave graciøst at trække sig baglæns tilbage fra Majestæterne. En Page assisterede med Slæbet, da hun gjorde sin Sortie . . . Aftenens alvorligste Del var overstaaet. Souper'en ventede i de tilstødende Lokaler.

'*The Morning Post*'*) skrev den 9de. Marts 1913:

Sæsonens første Kur blev i Aftes givet paa *Buckingham Palace*, og Sceneriet var som sædvanlig storslaaet. Omtrent samtlige Medlemmer af Regeringen var til Stede med Damer, og Synet af Juveler og blændende Toiletter var pragtfuldt. Klokkeren halvti traadte Kongen og Dronningen ind i Tronsalen fulgt af Landets fornemste Mænd; Kongen bar sin Uniform som Æresoberst i Livgardens 1ste Regiment, Dronningen saa fortræffelig ud i et stort Toilette. Paa Hovedet sad en cirkelformet Diamantkrone, og paa Kjolen prægtige Juveler. Hosebaandsordenens Baand og Stjerne og andre funklende Dekorationer gjorde en straalende Virkning.

Bladet fortsætter med at gengive Navnene paa en Del af Debutanterne:

»Among those presented were:

The Lady Aberconway

by the Marchioness of Crewe

The Lady Allendale

by the Countess of Lichfield

The Lady Alexander

by the Lady St. Helier

Miss Vera Aitken

by Mrs. Mc Kenna

*) Nu overtaget af '*The Daily Telegraph*'.

SYV ENDE KAPITEL

I Dronning Elizabeth den Første's Regeringstid (1533—1603) var den irske Provins Ulster, der omfatter de nuværende seks Grevskaber: Londonderry, Antrim, Down, Armagh, Tyrone og Fermanagh, en Kilde til stadig Bekymring for Dronningen og hendes Ministre paa Grund af de hyppige Oprør, ledet af rebelske Høvdinge.

Da James den Sjette af Skotland (1566—1625) efter Elizabeth's Død ogsaa antog Englands Krone som James den Første, foreslog hans irske Repræsentant, »the Lord Chief Baron of the Exchequer in Ireland, Edward Pelham, Earl of Chichester«, (Oldefar paa mødrene Side til Joshua Reynold's 'Tre Gratier': Monica's Tipoldemoder, Lady Barbara Beresford, og hendes to Søstre, Lady Anne Townshend og Lady Mountjoy), en enkelt, men drastisk Løsning af 'Det irske Spørgsmaal'. Forslaget gik ud paa at tvinge de Indfødte bort fra Provinsen og remplacere dem med Englændere og Skotter. Kongen indvilligede, men bestemte samtidig, at alt Land i Ulster skulde gives til de Familier, han personligt udpegede.

I Aarene 1610—1611 blev Chichester's Forslag til Virkelighed. James den Første's Favoritter fik tildelt fra 2000 til 5000 Tønder Land irsk Jord paa den Betingelse, at de indenfor to Aar byggede vel udrustede Borge med Voldgrave paa deres Ejendomme. En Undtagelse blev dog det nuværende Grevskab Londonderry — Nordirlands rige, industrielt prægede Del — som, bortset fra 5000 Tønder Land, tilkendt Familien Vane-Tempest-Stewart (nu kendt som Marquis'er af Londonderry), blev udstykket til Købmænd, Urte- og Isenkræmmere, Manufaktur-, Fiske-, Salt, Hude-, Vin- og Jern-

handlere, Skræddere, Linnedfabrikanter og Guld- og Sølvsmede.

Ulsterprovinsen blomstrede, Familierne formerede sig i rigt Maal, mange emigrerede, dels for at undgaa Overbefolkning, dels for at opdyrke nye Markeder i nye Verdensdele. I Aaret 1770 kom for Exempel 20 % af Amerikas Kolonister fra Ulster, og i Aarene 1730—1770 rejste en halv Million Mennesker fra Nordirland til Kolonierne.

Men den Friktion, som straks fødtes mellem Ierne og 'Ulstermændene', voksede, og Grundene dertil er ikke vanskelige at forstaa. Presbyterianerne, 'Nybyggerne', som Ierne kaldte de indvandrede, flegmatiske Englændere og de haarde, ubøjelige Skotter, var helt forskellige fra den indfødte Befolkning, der havde et livligt og lykkeligt, men uligevægtigt og uberegneligt Temperament og ganske lod sig regere af den romersk-katolske Kirkes Præster. Endvidere ansaa Ierne naturligvis 'Nybyggerne' som Usurpatorer, Magtranere, som burde drives ud af Landet . . . en Anskuelse, der nu har bestaaet i tre Hundrede Aar.

Det er dog muligt, at denne ældgamle Strid kunde ophøre, dersom det altovervejende religiøse Spørgsmaal blev mildnet. Men Forskellen i Religion er for Ierne synonymt med Forskellen i politisk Opfattelse, hvorfor *det irske Spørgsmaal* i sin Helhed synes et umuligt Problem, en uløselig Opgave, da følgende tre Udveje forbyder sig selv:

- 1) Indlemmelse af Ulster i den (1922) oprettede irske Fristat, nu kendt som Republikken *Eire*.
- 2) Indførelse og Antagelse af den katolske Religion i Ulster, eller
- 3) Evakuering af samtlige presbyterianske (protestantiske) 'Ulstermænd'.

I 1885 — medens Lord Salisbury var Premierminister i England — foresloges det i 'House of Commons' at give Selvbestemmelsesret — Home-Rule — til det ganske Irland. Dette indebar Oprettelsen af et Parlament i Dublin og Ulsters Ind-

lemmelse i en sydirsk Føderation, domineret af Katolikker. Ulstermændene blev dybt indignerede, da Forslaget bekendtgjordes; de paastod, at Parlamentet i Westminster ingen Ret havde til at kaste Ulster i Løvens Gab, til at underlægge de nordiske Grevskaber en Regering, som var ganske usympatisk indstillet — ikke alene over for Nordirernes Idealer — men ogsaa over for de Idealer, som herskede i Resten af det britiske Imperium.

Westminster ønskede Ro, men hvor Ierne tidligere havde hindret denne, optog Ulstermændene nu en »Anti-Friheds-agitation«, en Anti-Dublin/Pro-Westminster Politik, som gav Genlyd over hele Verdensriget: Ulster *vilde forblive* under engelsk Flag, *vilde ikke frigives*, for at blive slugt af 'Republikanerne', . . . *Sinn Féin'erne**), som de kaldte sig.

Premierministeren — den konservative Lord Salisbury — var imod Home-Rule, men for at faa gennemført andre Programmer maatte han diplomatisk balancere sin Politik mellem dem, der ønskede irsk Selvbestemmelsesret (de liberale), og de Fraktioner af Underhuset, som ønskede at bevare status quo. Den sydafrikanske Krig (1899—1902) gav et politisk Pusterum, og ved dygtige Manøvrer lykkedes det Lord Salisbury at fortrænge Spørgsmaalet *Irland* indtil sin Død i 1903. Hans Efterfølger og Partifælle, Lord Balfour, bremsede ligeledes sine politiske Modstandere, saalænge det konservative Parti var ved Magten. Men da det liberale Parti i 1905 overtog Regeringen med Bannerman som Premierminister og Asquith som Finansminister — og senere, i 1908, da Asquith blev Statsminister, med Sir Edward Grey som Udenrigsminister, Lloyd George som Finansminister og (nu Sir) Winston Churchill som Indenrigsminister, blev 'Home-Rule for Ireland' atter Forgrundspolitik. Det liberale Parti var kommet til Magten, ikke mindst fordi Asquith paa Forhaand havde lovet at støtte Sydirernes Krav . . . og Resultatet udeblev ikke.

*) Sinn Féin, gælisk: *Vi selv*.

Ulstermændene maatte aktivisere Oppositionen, det Punkt var naaet, hvor *Ulster Loyalist Union* fandt det nødvendigt at skaffe flere Vaaben, træne flere Mænd, forberede generel Antagonisme.

Monica Massy-Beresford's Fader og hele hendes Slægt var ihærdige Ulstermænd. Sammen med en Gruppe paa maaske hundrede Medlemmer, hvis Formand og Leder var Oberst Frederic Crawford, (der igen havde nær Forbindelse til Sir Edward Carson, den egentlige Leder af Ulster-Protestanternes væbnede Modstand), blev det besluttet at anskaffe ordentlige Vaaben — ikke blot nøjes med den Samling af Jagtgeværer og udrangerede tyske Mausere, som hidtil havde dannet Fundamentet for den aktive Modstand.

Der skal ikke her gøres Rede for hele den Udvikling, der under De Valéra's Ledelse førte til Oprettelsen af Den irske Fristat (1922) med Dominion-Status, og Republikken Eire (1937). Blot skal det nævnes, at Ulstermændene allerede i 1912 indsaa, at de maatte indskrænke Kampen *mod* Home-Rule til blot at gælde de seks Ulster Grevskaber, som da ogsaa er forblevet en britisk Integritet.

Ulster Loyalist Union oprettede *The Ulster Volunteer Force* — Ulster's Hjemmeværn — og i Begyndelsen af 1912 havde dette Korps to hundrede Tusinde Medlemmer, men kun to Tusinde Rifler.

Fermanagh-Afdelingen stod under George Massy-Beresford's Kommando, og det var ikke det ringeste Kompagni, som uddannedes af denne strenge Herre. Under et Besøg i Fermanagh (Sommeren 1953) talte Varinka Muus med en gammel Landarbejder, som tydeligt huskede de Dage, hvor han og mange andre lod sig træne til Kamp for at bevare engelsk Suveræniteten i Ulster . . . for at undgaa Selvbestedelsesretten, hvor paradisk det end maatte lyde i nogens Øren.

Gamle Patrick Gillespie fortalte:

»Jeg husker vel vores Squire*), Mr. George. Gud velsigne ham i hans Grav. Han var en haard Master — men, bevares, hvor han kunde kommandere. Det var værre, end hvad man byder en Rekrut i Hæren. Og han tog ingen Hensyn til høj eller lav. Herremændene og Lorderne, Husmændene og Tjenerskabet fra Omegnen : alle fik de samme Behandling !«

Gillespie huskede Datteren fra St. Huberts :

»Miss Monica . . . hun var storartet. Hun kom ofte med Mr. George til Morgenparaderne og Skydeøvelserne. Hun vilde saa gerne exercere med, men det tillod Mr. George nu ikke. Men skyde . . . det maatte hun gerne. Den unge Tøs kunde saamænd ramme Maalet mindst lige saa godt som vi andre«.

»Og jeg ved«, sagde Gillespie, »at hun mange Gange har været med til at smugle Rifler fra England hertil. Hun skjulte et Par Stykker i Skørterne, naar hun gik igennem Kontrollen i Belfast eller Dublin**). Joh, hun var saamænd parat til at slaas mod Sinn Féin'erne, var hun«.

Af *Ulster Volunteer Force's* Hovedkomité, der fandt Støtte hos Folk som Joseph Chamberlain og Bonar Law — foruden Edward Carson, naturligvis — blev Oberst Crawford bemyndiget til at indkøbe femten Tusinde østrigske og fem Tusinde tyske Rifler foruden Ammunition i Form af to Millioner Männlicher-Kugler, som var blevet tilbudt Ulster af en tysk Vaabenagent, Benny Spiro fra Hamburg.

Crawford ankom til Hansestaden, mødte Spiro, og akcepterede hans Tilbud. I Løbet af nogle Maaneder blev Riflerne og Ammunitionen afsendt fra forskellige Vaabenfabrikker i Østrig og Tyskland, pakket i Kasser med fem Rifler og hundrede Patroner i hver. I femten Jernbanevogne transporteredes de fire Tusinde Kolli til Hamburgs Frihavn og blev omladet i Pramme.

*) Herremand, Godsejer.

***) Verificeret af Broderen, T. H. Massy-Beresford.

Nu var Spørgsmaalet: hvorledes smugle hele denne Sending til Ulster? Parlamentet havde udstedt Forbud mod Indførelse af Vaaben udover til de af Regeringen kontrollerede Arsenaler, og det maatte anses for givet, at *Scotland Yard* vilde faa Nys om Indkøbet og gøre sig store Anstrengelser for at konfiskere Riflerne.

Efter Samraad med Konspiratorerne i Ulster indrykkede Crawford Annoncer i norske, danske, svenske og tyske Aviser for at finde et egnet Skib, der var til Salg. I Marts 1914 ankom Crawford til Bergen, inspicerede det norsk-ejede S/S »*Fanny*«, købte det og overtalte Kaptajnen, Christian Falke, til at blive Skibets Fører. Besætningen, som bestod af norske og danske Søfolk, fik paa Falke's anbefaling deres Hyre forlænget.

Der var Vanskeligheder med at finde et Rederi. Man ønskede, at »*Fanny*« fortsat sejlede under norsk Flag og enedes med Kaptajn Falke om, at han overtog Skibet i sit Navn mod Udstedelsen af et Pantebrev paa Kr. 60.000 i norsk Mønt.

Benny Spiro ønskede »*Fanny*« sendt til Hamburg for at laste, men Crawford var forsigtigere. Han arrangerede, at Riflerne overførtes til søgaaende Lægtere, som afsejlede fra Hamburg fuldt lastede med de illegale Vaaben til Spodsbjerg paa Langeland. Samtidig satte »*Fanny*« Kursen fra Bergen mod Langelandsbæltet.

Oberst Crawford overvaagede selv Transporten og sejlede med Lægterne ned ad Elben.

Han fortæller om de følgende Dages Oplevelser:

»Klokken to om Morgenen forlod vi Hamburgs Frihavn . . . vi passerede Hamburg-Amerika Liniens nyeste Liner, »*Imperator*«*), som laa klar til at begynde sin Jomfrurejse.

*) Den 53.000 Tons store »*Imperator*« kom aldrig af Sted paa sin planlagte Jomfrurejse, men blev liggende i Hamburg indtil Efteraaret 1919 og overleveret Englænderne som Del af de paalignede Krigsskadeserstatninger. Den overtoges af *Cunard White Star Line* og omdøbtes til »*Berengaria*«.

Vi sejlede ind i Langelandsbæltet, og da Dagen gryede, saa jeg gennem min Kikkert »Fanny«, der laa til Ankers udfør Spodsbjerg; snart var begge Lægterne fortøjede langs Skibssiden, og Omladningen begyndte. Officielt for at spare Havnegebyr — i Virkeligheden for at undgaa nysgerrige danske Tolderes inkvisitoriske Spørgsmaal — blev vi liggende paa Reden, men dog i territorialt Farvand. Personligt havde jeg foretrukket at lade Omladningen ske udenfor Tremilegrænsen, men Kaptajn Falke forsikrede mig om, at der ikke var den fjerneste Chance for dansk Intervention . . . og det lettede naturligvis Arbejdet betydeligt, at Vandet var smult«.

Frederic Crawford fortsætter sin Beretning:

»Men Falke fik Uret. En Motorbaad med et Par danske Toldofficerer tøffede ud fra Havnen med Kurs mod »Fanny«, og snart efter stod Danskerne paa Dækket og forlangte at se Skibets Papirer samt at undersøge Lasten. Det varede ikke længe, før Embedsmændenes værste Mistanke bekræftedes: de falske Konossementer opførte Ladningen som Stykgods til Reykjavik, medens den udelukkende bestod af Vaaben!«

Crawford forklarer Toldernes aabenbare Bestyrtelse saaledes:

»De ansaa det for givet, at Vaabnene skulde leveres til Islændingene, som — i Lighed med Sinn Féin'erne — ønskede Home-Rule for Island og derfor behøvede Vaaben til Kampen mod Undertrykkerne!«

De danske Embedsmænd sejlede i Land, medtagende »Fanny«s Dokumenter, og 'forhindrede' derved Skibets fortsatte Sejlads. Men de gjorde Regning uden Crawford:

»I Ly af Mørket færdiggjorde vi Omladningen, lettede Anker og sneg os af Sted. Det lykkedes ikke Danskerne at indhente os, og efter megen Besvær kastede vi den 16. April 1914 Anker udfør Ballywalter . . . ret Syd for Belfast Lough«.

Det vanskelige Foretagende var virkelig udført.

Medens »Fanny« — som ved Hjælp af en Malerkost havde skiftet Navn til »Doreen« lidt senere til »Clydevalley« og

Dagen før den endelige Ankomst til »Mountjoy« — laa forankret mellem Irland og Man, roede Crawford i Land og mødte i Belfast de ledende Mænd fra *Ulster Volunteer Force*. Edward Carson var til Stede, Londonderry, Dunleath, James Craig og, som Repræsentant for Grevskabet Fermanagh, George Massy-Beresford. Crawford blev modtaget paa det hjerteligste og gratuleret for sit udmærkede Arbejde. Det bestemtes, at »Fanny« skulde sejle til Havnebyen Larne — tyve Mil Nord for Belfast — for dér at losse den kostbare Ladning. Samtidig nedsattes en Kommission til Organisering af Vaa-benfordelingen. Alle de Medlemmer af U. V. F., som kunde stille Motorkøretøjer til Disposition, fik Meddelelse om at møde i Larne's Havn Klokken 9 om Aftenen den 24. April 1914.

Mr. George hastede tilbage til St. Huberts for at hente sit Automobil. Han valgte at tage Monica med sig paa Turen til Larne, hvor de ankom præcis. Imidlertid havde frivillige fra 'Hjemmeværnet' omringet det lokale Politis Barakker og afskaaret Byens Telefonledninger; Biler fra alle Egne af Ulster ventede i lange Rækker, da »Fanny« Klokken 10,30 lagde til ved Kajen.

Alt gik godt. Hvert Automobil blev fyldt med saa mange Riffelbundter, det kunde rumme. Bortkørslen gik hurtigt. Vognene spredtes ud til alle Egne af Ulster, og de tyve Tusinde Geværer og de to Millioner Riffelkugler fordeltes til frivillige Soldater fra *Ulster Volunteer Force*.

Men ved Verdenskrigens Udbrud blev Loven om 'Home-Rule for Ireland' skrinlagt.

Fra August 1914 til November 1918 begravedes den irske Stridsøks. Protestanterne fra Nordirland og Katolikkerne fra Sydland kæmpede samdrægtigt — og frivilligt — mod Englands Fjender.

Først i 1919 tog den hjemlige Fejde atter Fart . . .

OTTENDE KAPITEL

I Juledagene 1913 samledes hele Familien paa St. Huberts. Tim og Jack vendte hjem fra Eton. Sheelah Brooke ankom fra Colebrooke, ligesom Familien fra Ballywalter tilbragte Helligdagene i Huset ved Lough Erne.

Anden Juledag fik Mr. George Underhaandsmeddelelse om, at Regeringen havde til Hensigt at arrestere Svogeren for Landsforræderi i Forbindelse med Vaabensmugling. Dette forstyrrede naturligvis Julefreden, skønt Mrs. Alice ganske afslog at tro Rygterne. Henry Dunleath nægtede at »gaa under Jorden«, og Regeringen betænkte sig da ogsaa endnu engang . . . Arrestationen fandt aldrig Sted.

Mrs. Alice fortalte om denne Jul:

». . . Henry, min egen Bror — arresteres for Landsforræderi! Aldrig! Jeg kunde simpelthen ikke tro det. Han havde altid været den bedste, roligste og mest tilbageholdne Mand. Hans Godhed var sagnomspunden . . . at forbinde hans Navn med noget kriminelt var ganske latterligt. Men det var dog en trist Jul. Selv om jeg dengang tænkte, at Tim's Udtalelser om Krig blot var løs Tale fra en overspændt Drengs Mund, husker jeg dog hans Ord: 'Mama', sagde han 'ved du, at der bliver Krig med Tyskland næste Aar. Den vil komme i August, naar Høsten er inde og Kieler Kanalen udvidet. Du maa forstaa, at det betyder, at jeg straks maa forlade Eton og tage til Sandhurst*'). Men hvor havde han dog Ret«.

Men Monica og hendes Moder lagde ikke større Vægt paa Krigsrygterne — en Ting, de havde fælles med Største-

*) Englands Militærakademi.

delen af Englands Befolkning; desuden optog den lokale politiske Situation deres Tanker . . . og den forestaaende Londonsæson. I Dagene mellem den 18. og 20. Februar 1914 nævnte Londonaviserne, at Monica debuterede i Selskabslivet. Ganske vist var hun allerede et Aar tidligere præsenteret ved Hoffet og havde siden været til en Del Selskaber, men nu skulde hun selv optræde som Værtinde chaperoneret af sin Moder. De illustrerede Blade: *Illustrated London News*, *Queen's*, *Lady's Pictorial* og *Tatler* bragte Fotografier af »the débutante daughter of the Honourable Mrs. Massy-Beresford«, og adskillige Morgenblade omtalte de to Selskaber, som blev holdt den 18. og 20. Februar. *Daily Telegraph* skrev:

Den velbaarne Fru Massy-Beresford gav i Gaar Aftes et fornøjeligt Bal for sin Datter, Frøken Monica. Huset var pyntet med Mængder af lyserøde Liljer og hvide og lyserøde Hyacinter; Ballet begyndte ved Halvelve-Tiden, da adskillige Damer bragte deres Gæster fra Aftenens Middagselskaber. Værtinden modtog sine Gæster iført et Toilette af sort og Sølv kantet med Pelsværk og med et Sølvbrokades Slæb. Frøken Massy-Beresford havde lyserøde Baand i Haaret og en blød, hvid Satinkjole med Tylscasaque broderet med Diamanter.

Sammen med Lady Hugh Grosvenor gav Lady Evelyn Ward et Middagselskab før Ballet; ligeledes havde den velbaarne Lady Murray, Grevinden af Bessborough, Grevinden af Erne, Lady Gweneth Ponsonby, Mrs. Ogilvy Grant, Mrs. Sassoon og Lady Arthur Hay Selskaber før Dansen. Blandt Gæsterne saa man ogsaa . . . (her følger en Række Navne).

Referatet slutter med at nævne, at Vale Lane's Danseorkester spillede alle de nyeste Valse, og tilføjer: Fru Massy-Beresford vil give endnu et Selskab paa Onsdag.

Foraaret og Sommeren 1914 var maaske den fornøjeligste og sikkert den mest sorgløse Periode i Monica's Liv. Hun levede med sin Moder i London, fik mange nye Venner,

og hver Morgen indeholdt hendes Post Indbydelser til Baller, Frokoster, Middagsselskaber, Teateraftener, Week-end's paa Landet og Invitationer til de nyopdukkede Cocktail-Parties. Det morede hende at træffe nye Mennesker, i dem fandt hun alt det, der virkelig interesserede hende . . . kun 20 Aar gammel.

Bag en Maske af stiltfærdig Humor lærte hun af dem, hun traf. Hun studerede Folks Reaktioner overfor Dagliglivets større eller mindre Problemer og deres Opførsel i vante eller uvante Situationer . . . men hun begyndte ogsaa at forstaa, at der laa en Verden udenfor den, hvori hun var født. I Mod-sætning til de fleste af hendes Veninder, som blankt akcepterede deres Omgivelser, indsaa hun, at de faa internationalt-betonede Folk hun mødte, havde saa meget mere 'savoir faire', end hun nogensinde kunde haabe at finde blandt sine egne Venner. Hun bestemte, at en Dag vilde ogsaa hun tilhøre det Milieu, hvis Medlemmer ikke indskrænker deres Omgang til blot at gælde den engelske Landadels faste Stok.

Hendes store Lidenskab — Dansen — fik hun naturligvis rigelig Anledning til at dyrke, men desværre var der saa faa i hendes Omgangskreds, der virkelig kunde danse. Den engelske Reservation gjorde sig gældende dengang som nu — hvad enhver, der har siddet i en Restaurant i London og set Parrene bevæge sig stift og højtideligt henover Gulvet, selv har overbevist sig om. Og hendes Venners Konversation? Jagt, Cricket, lidt Golf, lidt Heste og atter Cricket og Cricket! Politik tales ikke med Kvinder. Teatersnak, Kunst, Litteratur? Altsammen Emner, som 'Foreigners' — Udlændinge taler om (medens man høfligt lytter), men som det ikke er *hel* god Tone at kende til . . . langt mindre at diskutere. Men at beskrive i Detailler hvorledes Tom, Dick eller Harry »made sixtyfour runs for one wicket at Lord's yesterday« — — *det* var Konversation, ligesom det naturligvis maatte være spændende at høre om Jagten paa *Blenheim* i sidste Uge, hvor »seks Bøsser skød 284 Par Fasaner — endda før Frokost!«

Tøj begyndte at interessere hende. Hidtil havde Monica blot klædt sig som Majoriteten af engelske Kvinder: Tweed saa ofte som muligt . . . og til Selskaber? Lidt Silkestof og noget Brokade hæftet sammen og omslynget med farvede Baand.

Periferisk traf Monica Kvinder, der virkelig forstod at klæde sig . . . hun bestemte, at ogsaa hun engang vilde være smart og faa sit Tøj fra Paris . . . ikke fra Enniskillen.

Hun fik mange og gode Venner. Hendes Kreds opdagede snart, at hun var *anderledes* . . . ikke blot et lille Guds Lam fra Landet, der kunde affærdiges med henkastede Bemærkninger om Sport, en enkelt Pligt-dans og en ligegyldig Indbydelse. Hun kunde holde dem i Aande, i hendes Selskab maatte de unge Balløver strenge sig an og virkelig yde noget i Retning af Konversation og — hvis overhovedet muligt — Dans. Hun fik dem til at lytte, naar hun talte om abstrakte Ting, og, hvad der var overordentlig interessant, hun virkede inspirerende paa en saadan Maade, at disse unge, stive, velopdragne Mænd af sig selv talte til hende om deres personlige Meninger — ikke blot deres Meninger om den sidste Cricket-score — men deres Anskuelser, deres Følelser. Hun blev snart en Attraktion, noget nyt i denne Kreds, og mange forstod, at Monica var ved at udvikle sig til en Personlighed.

Monica fordømte aldrig noget eller nogen — hun analyserede blot, og drog Konklusioner. Hun var den personificerede Diskretion, hjælpsom og meget, meget morsom. Men hun hadede støjende Mennesker og brillerede egentlig kun paa To- eller Tremandshaand. Da kunde hun til Gengæld ogsaa fortælle om Episoder — og genfortælle Selvoplevelser — paa en Maade, der var ganske fascinerende.

Hun blev naturligvis stærkt omsværmet, modtog adskillige Frierier, men hun vilde ikke binde sig . . . ikke endnu — og ihvertfald ikke til en Mand, som forventede, at hun skulde sidde Resten af Livet paa en Gaard, langt fra London, og lytte til Jagt, Ride-, Fiske- og Crickethistorier.

Den 16. April 1914 — den Dag, da S/S »Fanny« kastede Anker udfor Ballywalter — blev Sheelah Brooke fra Colebrooke og Harry Mulholland fra Ballywalter gift i London. Aviserne bragte lange Referater, de illustrerede Blade mange Billeder og Beskrivelser.

'The Times' skrev

»Et Paaskelilje-Bryllup«.

Blandt de syv Brudepiger var ogsaa den velbaarne Harry Mulholland's Kusine, Frøken Monica Massy-Beresford. Alle Brudepigerne var iført udsøgte Kjoler af gult Satin med cremefarvet Kniplingsliv og trekantet Chiffon Skuldtersjal fæstnet med en diamantindlagt, grøn-emailleret Kløverbrosche, som var en Gave fra Brudgommen. De havde nydelige Charlotte Corday-Hatte af Kniplinger og Satin og bar Buketter af Paaskeliljer.

Og den næste Morgen tog Brudeparret paa Bryllupsrejse til Frankrig, og Mr. George til Belfast for som Medlem af Komitéen for 'Ulster Volunteer Force' at møde Oberst Crawford. Mrs. Alice og Monica rejste direkte til St. Huberts.

Foraaret 1914 gled umærkeligt over i den mest straalende Sommer, England havde kendt i mange, mange Aar. Monica morede sig, hun rejste fra den ene dejlige Herregaard til den anden og tog sammen med sine mange Venner Del i Sommerens Forlystelser. Endnu engang var hun Brudepige, da en anden af hendes Fætre, Mark Beresford-Russel-Sturgis giftede sig med Lady Rachel Montagu-Stuart-Wortley. Mr. George og Mrs. Alice var ogsaa til Stede; efter Brylluppet kørte de alle tre tilbage til Irland. Mrs. Alice fortæller herom:

»Efter mange Uheld med Automobilet, som havde bragt os fra Mark's og Rachel's Bryllup i Wortley, naede vi endelig frem til Belturbet — en halv Times Kørsel fra St. Huberts. Midt paa Hovedgaden punkterede Bilen, vistnok for tyvende Gang, og vi maatte stoppe. Medens George reparerede, gik Monica og jeg ned ad Gaden for at se, hvad det var, der

foraarsagede et større Opløb: En Løbeseddel fra *'Bellurbet Courier'* annoncerede i store Bogstaver Drabet af den østrig-ungarske Tronfølger Franz Ferdinand og hans morganatiske Hustru i Sarajevo . . . det var den 28. Juni 1914«.

»Det faldt mig slet ikke ind, at dette Drab ganske vilde forandre vort Liv. Iøvrigt var vi vist allesammen alt for optaget af *'Det irske Spørgsmaal'* og vore egne private Af-færer til at skænke mellemeuropæisk Politik mange Tanker«.

Den 28. Juli var der atter stort Bryllup i Familien. Sheelah's Onkel, den enogtredivaarige Løjtnant Alan Francis Brooke, (nuværende Feltmarskal Alan Francis Brooke af Alanbrooke), blev gift med Jane Mary Richardson fra *Rossfad* — en Herregaard i Nærheden af Enniskillen.

»Det overraskede mig at se adskillige Damer blandt Bryllupsgæsterne præget af Bekymring«, sagde Mrs. Alice, »flere græd, men forsøgte naturligvis at skjule deres Taarer; selv da jeg hørte, at deres Sønner og Mænd var kaldt til deres Regimenter eller Skibe, forstod jeg stadigvæk ikke, hvad Begivenhederne i Serbien kunde vedrøre os. Gud ved, om der var andre, der var lige saa taabelige som jeg? . . . og det trods Tim's Advarsel —«.

NIENDE KAPITEL

Den myrdede Ærkehertug Franz Ferdinand — Østrig-Ungarns Tronfølger — var kendt som en af de ivrigste Modstandere af Serbiens anti-østrig-ungarske Propaganda, der blandt andet gik ud paa at »befri Brødrene i den bosniske Provins«.

Det er derfor let at forstaa, at man i Serbien fulgte Franz Ferdinands Besøg i Bosniens Hovedstad, Sarajevo, med den største Interesse, og hans Gøren og Laden med Følelser, der grænsede til Forbitrelse.

I Wien var man klar over, at Mordet, som ganske vist blev begaaet af en Bosnier (en Student ved Navn Gavrilo Princip), var inspireret fra Serbien, og der rejste sig en meget stærk Indignation. Ved sin Udenrigsminister, Grev Berchtold, krævede Østrig-Ungarn i en skarp Note, dateret 23. Juli, at Serberne foretog en grundig Undersøgelse — overvaaget af østrigske Repræsentanter — og straffede de skyldige. Svaret skulde afgives indenfor otteogfyrre Timer.

Den 25. Juli forelaa Serbiens Svar: man gjorde Indrømmelser, men afviste enkelte Krav — blandt andet kategorisk Kravet om østrigske Repræsentanters Nærværelse ved Undersøgelserne. I Wien erklærede man Svaret for utilfredsstillende og afbrød den diplomatiske Forbindelse. Serbien mobiliserede; sent samme Dag mobiliserede Østrig-Ungarn, og fra engelsk Side arbejdedes der straks og med stor Energi paa Mægling. Man forsøgte at afværge den Verdenskrig, der maatte komme, dersom Rusland vedstod sin Militærpagt med Serbien.

Englands Udenrigsminister, Sir Edward Grey, foreslog en

Konference mellem de fire Stormagter, der ikke var direkte interesserede i den serbisk/østrig-ungarske Konflikt . . . dog uden Held. Et nyt Mæglingsforsøg fra Greys Side, understøttet af Tyskland, kunde muligvis føre til Maalet, men ogsaa dette Forsøg strandede, da der om Morgenen den 31. Juli blev proklameret russisk General-Mobilisering.

Den 1. August afleverede den tyske Regerings Gesandt i Petersborg Kejser Wilhelms Krigserklæring. Frankrig — Ruslands Forbundsfælle — mobiliserede, og den 3. August paa stod Berlin, at Flyvemaskiner af fransk Nationalitet havde angrebet Nürnberg!*)

En tysk Krigserklæring til Frankrig fulgte . . . Bismarcks gamle Mareridt — Krig paa to Fronter — var blevet til Virkelighed.

Den hurtigste Vej til Angreb mod Frankrig førte gennem Belgien. Tyskland stillede Belgien et Ultimatum, i hvilket der krævedes fri Gennemgang for den tyske Armé. Belgien afviste det tyske Krav og paaberaabte sig Stormagternes Garanti-traktat af 1839. Samtidig henvendte man sig til England med Anmodning om Støtte.

For England var et uafhængigt Belgien en Livssag, og man lovede Hjælp i det Tilfælde, at Tyskland krænkede Landets Neutralitet. Om Morgenen den 4. August 1914 gik de første tyske Tropper over den belgiske Grænse — Englands Ambassadør i Berlin indfandt sig straks efter i det tyske Udenrigsministerium for at anmode om sit Pas og meddele, at England havde i Sinde at gøre alt for at opretholde Belgiens Neutralitet.

Det var Englands Krigserklæring. Verdenskrigen var kommet — — Europa stod i Flamme.

*) Tyskerne har senere selv indrømmet, at Beskyldningen var urigtig.

TIENDE KAPITEL

Den 4. August skinnede Solen varmt. Søen ved St. Huberts laa blank som et Spejl, ikke en Sky truede med at ville formørke den dejlige Sommerdag. Men Menneskenes Hjerter var tunge af Sorg: i England, hvor Kvinderne beredte sig paa at ofre deres Mænd og deres Sønner . . . i Frankrig, hvor Nationens unge strømmede til Fanerne . . . i Belgien, som netop dén Morgen var blevet voldtaget, og hvor Tusinder allerede havde givet deres Liv for Konge, Land og Frihed. Intet Menneske paa Jorden, ingen Familie, ingen Nation blandt Verdens Hundreder, skulde forblive upaavirket af den løsslupne Krigsbølge, som — dikteret af Magtbegær — nu jog frem mod Europas traditionelle Slagmarker.

Aftenen før Englands Krigserklæring telegraferede Tim fra Yorkshire, hvor han besøgte en Ven, at han næste Dag vilde ankomme til St. Huberts, og om Morgenen den 4. August laante Monica Faderens Vogn og kørte sammen med Jack — der var hjemme paa Ferie — til Belturbet for at hente den ældre Broder. Jack var netop fyldt sytten og gik stadigvæk paa Eton; han talte paa Turen om at forfalske sine Papirer, saa ogsaa *han* kunde akcepteres til Krigstjeneste. Han misundte af hele sit Hjerte Tim, der var atten og som Medlem af Etons Kadetkorps nu automatisk overførtes til Sandhurst og videre militær Uddannelse.

I de faa Dage, der var levnet Tim, før han skulde melde sig, i de faa Dage, hvor alle Familiens Medlemmer for sidste Gang var samlede paa St. Huberts, herskede en Atmosfære af ubekymret Livlighed, som altid præger velopdragne Englændere i Farens Stund. Samtalerne drejede sig om ligegyld-

dige Emner . . . for alt i Verden vilde ingen vise deres ægte Følelser. *Intet* skulde faa Mr. George eller Monica, Tim eller Jack, end ikke Mrs. Alice og den lille Desmond til at vise Bekymring, Angst, Pessimisme eller Tvivl.

Aftenen før Tim's Afrejse var vidunderlig: det var varmt, Jack hentede Grammofonen ud paa Græsplænen, og der sad de alle og smaasludrede — blot ikke om Krigen og dens Gru.

Mrs. Alice huskede det. Hun fortalte Monica's Datter derom og sluttede med at sige: » . . . men en stor sort Fugl kredsede over vore Hoveder«.

Allerede den 8. August ankom Tim til Sandhurst, og den 11. November — nøjagtig fire Aar før Vaabenstilstandsdagen — kunde man læse i '*The Times*':

»The undermentioned gentlemen cadets from the Royal Military College (Sandhurst) to be second lieutenants:

(Der fulgte en Række Navne paa Regimenter og nybagte Sekondløjtnanter).

.....
.....
.....

In '*The Prince Consort's Own Rifle Brigade*':

.....
Tristram Hugh Massy-Beresford«.

Tim's militære Løbebane var begyndt. Da han i 1945 — efter tre Aars Ophold i en japansk Krigsfangelejr i Korea — blev frigivet, modtog han sin Udnævnelse til Brigadegeneral og Aide-de-Camp*) hos den engelske Konge.

De første to-tre Uger efter Krigen Udbrud var forfærdende. Hver Dag bragte Aviserne lange Lister over faldne. En Dag saas i *The Tatler* Billeder af seks unge Garderløjtnanter, som var dræbt under det første Slag ved Ypres . . . alle seks var Venner af Monica. Og saa var hun endda heldigere

*) Adjudant.

end mange af sine Veninder: *hun* havde ingen Mand, ingen Forlovede at være ængstelig for.

Men hver Dag klippede hun fra Avisernes Tabslister Navnene paa dem, hun kendte. Udklippene blev omhyggeligt gemt i Konvolutter mærket 'Killed', 'Wounded', 'Missing' eller 'Prisoners of War'. Ofte maatte hun overføre Udklip fra den ene Kuvert til den anden: en Ven, en Bekendt, et Familiemedlem blev maaske rapporteret som 'missing' den ene Dag og som 'killed' den næste.

Denne triste Samling af Navne findes endnu; det synes, som om Omslagene har været vædet med Taarer.

Blot indenfor de første fjorten Dages Kampe reduceredes Familiemedlemmernes Tal: Teddy Mulholland, Henry Crichton, Hugh Grosvenor, Gerry Ward. Nogle Dage herskede der Tvivl om Henry Crichton — han blev rapporteret som 'taget til Fange', men kort efter stod hans Navn at læse i Kolonnen 'Dræbt under Kamp'.

Lord Erne blev dræbt. Hans syvaarige Barnebarn arvede Titlen og Crom Castle, men det viste sig, at en Epoke var død — død med John Henry Crichton, Viscount Erne. Forbi var Livet paa Lough Erne, Sejladserne, de store Jagter, forbi den Tid, hvor Gæster fra alle Dele af England kom til det gæstfri Crom Castle. Overalt saa man Tegn paa Forfald. Selv Søen syntes at tage Del i S sammensværgelsen: Mærkelige Siv, som aldrig tidligere var set, skød op i de smalle Kanaler, begyndte at gro langs hele Søkanten; de vilde proklamere: nu sejles der ikke mere, nu overtager vi Lough Erne.

Fermanagh's lokale Befolkning opfattede ikke Krigens Virkelighed . . . i Generationer havde den levet uden Interesse for eller Forbindelse med Omverdenen. Samuel Livingstone, Kusken, paastod, »at hele denne Ballade om Krigen bare var paa Grund af 'that Kaister'«; den gamle Gartner, Ned McGure, spurgte i al Fortrolighed Mrs. Alice, om »them Germans were Black or White?«

Monica strikkede: den Dag Krigen udbrød, lovede hun sig selv, at hun vilde strikke een Sok om Dagen til Soldaterne, for hver Dag Krigen varede; det overholdt hun, og Sokkerne blev til mere end syvhundredeoghalvtreds Par.

Mr. George, som nu var over tres, ansøgte Krigsministeriet om et Job som Ambulancechauffør. Ministeriet bevilgede hans Andragende, men han kom dog først til Fronten i Efteraaret 1915.

Jack fortsatte nødtvungent sin Etonuddannelse, Desmond fik stadig Undervisning af Miss Jell ... og tidligt i 1915 forlod Monica Irland. Hun fik en Stilling i en Kantine i Londons East End, hvor hun dagligt serverede uanede Mængder af The til Soldaterne og skrubbede kilometervis af Gulve.

ELLEVTE KAPITEL

Navnet *Wichmand* træffes i Hamburg i Slutningen af det sekstende Aarhundrede, og det antages, at Købmand Bertel Wichmand indvandrede til Danmark fra Tyskland omkring Aar 1550. Han nedsatte sig i Odense, hvor han giftede sig ind i Patriciatet.

Bertel Wichmand's Søn, Hans, der var Købmand og Raadsmand i Odense, var Fader til Købmand i Nykøbing-Falster Bertel Wichmand, som i 1726 erhvervede Hovedgaarden *Engestofte* ved Maribo, Laaland. I Aar 1760 overtoges Godset af hans Søn, Vicelandsdommer (senere Etatsraad) Jørgen Wichmand, som i 1776 tillige erhvervede den nærliggende Hovedgaard *Ulriksdal*. I 1777 optoges Jørgen Wichmand og hans Broder, Secondmajor Thomas Frederik Wichmand, i den danske Adelsstand under Navnet *Wichfeld*.

Etatsraad Jørgen Wichfeld var ugift og bestemte testamenterisk, at Engestofte og Ulriksdal skulde baandlægges som Stamhuse til Brodersønnen, Oberstløjtnant, senere Kammerherre Henning Wichfeld, som overtog Besiddelserne ved Farbroderens Død i 1797.

I Ægteskabet med Anna Henriette Marie Braës fik han fire Børn, hvoraf den ældste, Jørgen, i 1842 ægtede Varinka Rosenkranz. Fire Aar senere arvede han Stamhuset Engestofte-Ulriksdal og udnævntes Aaret efter til Kammerherre. Han var en studeret Mand, juridisk Kandidat, Forfatter til en Række Bøger om Oltidsminder, og kongevalgt Landstingsmand (1864—1876). Hans eneste Søn Henning, (1849—1907) giftede sig i 1884 med Ellen Brun, en Datter af Generalmajor, Kammerherre A. A. A. J. F. Brun og Hustru

født Bluhme. Ved Faderens Død i 1888 blev Henning Wichfeld — senere Kammerherre og Hofjægermester — det ottende Slægtleds Overhoved, og i Ægteskabet med Ellen Brun fik han fire Børn: Jørgen — født 1885. (Den nuværende Stamhusbesidder) Hubert — født 1886. (Dansk Minister i Athen) Axel — født 1889. (Palm Beach, Florida, U.S.A.) og Ella Adelaide — født 1898. (Overordentlig Stiftsdame i Valø).

Som ældste Søn arvede den kun 22-aarige Jørgen Wichfeld i 1907 Stamhuset Engestofte-Ulriksdal efter sin Fader.

I Slutningen af 1914 sendte Det danske Udenrigsministerium Jørgen Wichfeld til London som honorær Attaché ved Gesandtskabet, hvis Chef var Kammerherre Grevenkop-Castenskiold.

Ved et lille improviseret Selskab i Krigens London mødtes for første Gang Monica Massy-Beresford og Jørgen Wichfeld. Mrs. Alice var til Stede og fortalte gerne om Aftenen, der skulde blive afgørende for de to unge.

»Sammen med nogle Veninder fra den Kantine, hvor hun arbejdede, havde Monica arrangeret et Sammenskudsgilde i *Café de Paris* paa Leicester Square. Jeg chaperonerede de unge Piger . . . Mændene var unge Officerer hjemme paa Orlov fra Frankrig. I Løbet af Aftenen kom endnu et Par Gæster til vort Bord — blandt dem en køn, ung Dansker, ansat ved Legationen. Han sad længe ved Siden af mig, men jeg drømte naturligvis ikke om, at denne elegante Mand — elegant i sit Tøj, i sine Bevægelser — skulde blive min Svigersøn. Han bar sin Monocle, som var den en Del af ham selv; hans Sprog var præget af Forædling, hans Konversation af Kultur, og hans Indsigt i de Ting, han talte om, viste en Dannelse og et Fond af Kundskaber, som forbavsede mig . . . han var jo dog Udlænding«, forklarede Mrs. Alice.

»Jeg tror ikke, Monica fik noget nærmere Indtryk af ham dén Aften . . . det modsatte var maaske heller ikke Tilfældet. Jeg lagde nok alt for meget Beslag paa Jørgen Wichfeld.

Livligt og interessant fortalte han om sit Land og om sit skønne Hjem ved en Sø i det sydlige Danmark, og jeg forstod, at Omgivelserne maatte minde en Del om Egnen ved St. Huberts — dog ikke om Vinteren, naar Søen ved Engestofte frøs til, og Jørgen og hans Søskende løb paa Skøjter med Sejl spændt paa Ryggen«.

I et Brev til Jack, som nu var indrulleret som Kadet ved *The Royal Field Artillery*, fortæller hans Moder ogsaa om denne Aften i Februar 1915:

»... og denne unge Diplomat, som helt fascinerede mig, drog Sammenligning mellem en dansk Maler ved Navn Jens Juel, og hans engelske samtidige, Thomas Gainsborough. Han talte om 'Crown Derby Porcelain' og om gammel, dansk Fajance. Han kendte mere til 'Waterford Glas' end jeg, og fortalte mig, hos hvilken Antikvitethandler i Chelsea man endnu kunde finde 'Hester Bateman-Sølvtoj'«.

»Vi diskuterede Rejser«, staar der videre i Brevet, »og Mr. de Wichfeld berettede meget morsomt om en Tur til Jerusalem i 1912. Det var ved Juletid, han havde taget sin Pels med, og hans Venner lo af ham, men da de kom til Palæstina frøs det, og Sneen laa tykt paa Jerusalems Gader . . . og saa var det hans Tur til at le af dem, der maatte færdes i tyndt Sommertøj. Vi talte om Italien og Frankrig . . . og om Amerika, hvor hans yngste Broder netop havde forlovet sig med en af de rigeste Kvinder i Verden: Mabelle Swift, Arvingen til alle Chicago's Svineslagterier«.

I Slutningen af Brevet skriver Mrs. Alice:

»... netop som vi skulde hjem, og var ved at forlade Restauranten, spillede Orkestret de indledende Toner til 'An der schönen blauen Donau'. Uden at inklinere — og aabenbart uden at Monica ventede at blive spurgt — førte Jørgen Wichfeld hende ud paa Gulvet, og de dansede sammen, som ingen havde danset før. Og jeg var ikke den eneste, der var af den Mening: langsomt gik det op for alle de tilstedeværende, at her dansede to Mennesker en Wienervals, som

Strauss kunde have ønsket at se den. Monica's Kjole stod i et Brus om hende, medens Orkestrets Leder fulgte med sin Violin over Gulvet og spillede — kun for dem. Og da Valsens Toner tilsidst gled bort, klappede Folk . . . og de to unge saa sig forbavsede omkring — de havde end ikke anet den Opmærksomhed, de vakte«.

I den kommende Tid hændte det ofte, at Jørgen Wichfeld 'tilfældigvis' kom til Stede der, hvor Monica opholdt sig . . . snart fik han Lov at invitere hende ud, naar hun havde fri fra Kantinearbejdet; haabefulde Bejlere fra de sidste Par Sæsoner begyndte at tvivle paa deres Chancer.

I Maj Maaned 1915 tilbragte Mr. George, Mrs. Alice, Desmond og hans Søster en week-end paa *Combermere Abbey* hos Kathrine, Hertuginde af Westminster. Søndag Eftermiddag ringede Tim fra London: han havde faaet sine Ordre — om Mandagen skulde han til Fronten i Frankrig.

Øjeblikkelig blev Besøget afbrudt. Familien hastede til London for at sige Farvel paa den rørende, tilfældige og overfladiske Maade, som skjulte de ægte Følelser; intet forræderisk Glimt af Sentimentalitet maatte røbe Ængstelse eller Bekymring.

Og Tiden gik. I Monica's knapt tilmaalte Sommerferie kom Jørgen Wichfeld for første Gang til St. Huberts. I September vendte Tim hjem paa otteogfyrre Timers Orlov, og i Oktober fik Mr. George endelig sit store Ønske opfyldt: han blev sendt til Frankrig.

Regelmæssigt modtog Monica Breve fra Tim — Breve, som hun opbevarede og aabenbart har læst og genlæst. Det første er dateret Havre, den 18. Maj 1915:

». . . glimrende Overfart, Kanalen var blank som et Spejl. Har tilbragt Eftermiddagen med at besøge tusind forskellige Cafeer. Jeg synes, Frankrig er dejlig, og har svært ved at forstaa, at det er helt anderledes faa hundrede miles østpaa. Man bare disse Franskmænd dog vilde la' være at køre i den gale Side af Vejen«.

»Et eller andet Sted i Frankrig«

30. Maj 1915

». . . og sørg for, at jeg regelmæssigt faar tilsendt *Para Cigaretter* . . . ogsaa en Lighter eller to. Og en Thesi!«

»Et eller andet Sted i Belgien«

8. Juni 1915

». . . men vi havde ikke Vand nok. Paa hele Rejsen, som varede tre Døgn, fik jeg en halv Flaske — og det skulde jeg bruge til at vaske og barbere mig i. Jeg er p. t. attacheret 'C-Company, the Buffs'. Sover som en Sten.«

»Et Hul i Jorden et eller andet Sted«

14. Juni 1915

»Arbejder hele Natten, men vi har Lys nok. Alt er oplyst af Granater og Flammer. Det gik godt med at forstaa Fransk-mændene, men Belgierne! forstaaer ikke et Suk af deres Patois. Indtil nu har Krigen været meget interessant, der er en Del Flyvemaskiner — ind imellem bliver de beskydt, man ser dem saa omgivet af runde, hvide Røgpust!«

»Ikke tusind miles fra Y«*)

30. Juni 1915

». . . rædsomt varmt. Masser af Spyfluer og Myg. Tak for dit søde Brev med Omtale af J. W. Good luck! Tak for Kagerne. Hele Messen roste dem, men vi naaede ikke at spise dem alle — Hunnerne aabnede Ild og fortsatte til tidlig Morgen. Fandt en Gris i et Bombekrater, men Obersten vilde ikke la' os henrette den. Saa blev den ført tilbage til en nærliggende Landsby under Eskorte med opplantede Bajonetter«.

»Paa den anden Side Kanalen«

15. Juli 1915

»Jeg har ikke mere Tandcreme . . . heller ingen Sæbe. Hvis du kommer forbi Fortnum & Mason saa bed dem sende en

*) Betyder vistnok: Ypres.

Pakke med disse Ting. Har mistet min Lommeudgave af Homer. Hvis Bosch'erne faar fat i den, vil de tro, at Sejren er indenfor Rækkevidde. Siden har jeg maattet spille Bezique — fik dobbelt Bezique i Formiddags, da jeg spillede med Wilbraham; ind imellem hvert andet eller tredie Stik skød vi lidt. Iøvrigt har jeg bestemt, at jeg vil lære at spille Bridge«.

»Vis-à-vis Willie-the-Hun«

31. Juli 1915

»Vi blev afløst af for en Uge siden. Stakkels Djævl. Skyttegravene er halvfylde med Vand og Mudder. Men er nu tilbage hos Fritz'erne, hverken de eller Fluerne har gode Manerer. Fritz sendte Hilsener pr. Granater fyldt med Gas, men det blæste for stærkt til at gøre Virkning — fik dog lidt Hovedpine om Aftenen. Og saa er jeg blevet M. G. O., det vil sige Machine Gun Officer«.

»Med Y-Katedralen i Sigte«

9. August 1915

». . . og jeg saa den miste et Spir, efter at Willie i flere Timer havde forsøgt at smadre den. Tak Wichfeld for hans meget fornøjelige Brev. Er I ved at forlove jer? Det har været meget hedt her — ikke Vejret, men Willie's Bombardementer. Hele ottende Bataillon blev 'ausradiert' i Løbet af en Times Tid«.

»Omgivet af Valmuer«

6. September 1915

». . . koldt og vaadt — meget vaadt i disse forbandede Skyttegrave. Og alligevel ingen Chance for at vaske sig ordentligt. Jeg naar at blive barberet en Gang om Dagen, fordi jeg skal, ellers bliver der en Helvedes Ballade med Majoren. Er meget sur paa Alexander*), han har stjaalet vor Gramofon og taget den med til sit nye Kvarter flere Mil herfra.

*) Nuværende Feltmarskal, Lord Alexander af Tunis, dengang Sekondløjtnant Harold Alexander.

Det var saa hyggeligt at spille Wagner, mens vi forsøgte at reducere hans Landsmænd. I Gaar Morges aabnede Bosch'erne et meget uvenligt Bombardement, der varede tre Timer. 60.000 Granater væltede ind over en Front paa 600 Yards Længde og 200 Yards Dybde. Kun fire Mand blev dræbt i min Sektion, seksogtyve saarede. Største Nyhed: den 17. September faar jeg en Uges Orlov — glæder mig til at se jer alle i London. Sig til J. W. om at lægge en Flaske paa Is«.

Den 24. September er Sekondløjtnant T. H. Massy-Beresford tilbage i Flandern efter en herlig Uge i England.

»Bedøvet af Valmuer i Valmueland«

1. Oktober 1915

». . . virkelig en herlig Ferie, ikke mindst takket være dig, Monica. Her er lige saa vaadt, men meget koldere end for en Uge siden. Vi har faaet en ny Kok . . . han kan heller ikke koge Havregrød, den er fuld af Klumper — sommetider Lerklumper, som Granatsplinter sprøjter op i Gryden. Love to all«.

10th Casualty Clearing Station

British Expeditionary Force

Poperinghe France

20th October 1915

From: The Archdeacon H. K. Southwell, C. F.

To: The Honourable Mrs. Massy-Beresford.

Kære Mrs. Massy-Beresford.

Det gør mig ondt at maatte meddele, at Deres Søn, Sekondløjtnant T. H. Massy-Beresford, er blevet alvorligt saaret i Brystet; Lægerne her fortæller mig, at de vil gøre alt, hvad der staar i deres Magt for at redde ham, men kan endnu ikke med Bestemthed sige, hvorledes Deres Søns Tilstand vil udvikle sig. Dersom der skulde

indtræffe en Forværring, vil jeg lade Dem det vide pr. Telegram.

Med de venligste Hilsener,

Deres hengivne

(sign) H. K. Southwell.

Den 20. Oktober modtog Lady Erne paa Crom Castle et Telegram fra Mr. George :

»*Tim saaret frygter alvorligt meddel Alice*«.

George.

Men endnu før hun tog af Sted til St. Huberts for at give Mrs. Alice Budskabet, ankom endnu et Telegram :

»*Tim uden for Fare*«.

Tim overførtes til 'The Anglo-American Hospital' i Wime-reux, hvor Mr. George hentede Sønnen i sin egen Ambulance og kørte ham til Hospitalsskibet i Calais, og Mrs. Alice stod sammen med Monica paa *Victoria Station*, da Ambulance-toget langsomt rullede ind til Perronen.

De følgende seks Maaneder tilbragte Tim paa et London-Hospital, og da han endelig blev udskrevet, meddelte man, at han paa Grund af Thrombosefare nu maatte gøre Tjeneste paa Hjemme- og ikke paa Vestfronten . . . hvilket naturligvis ærgrede Tim og ligesaa naturligt glædede hans Moder.

T O L V T E K A P I T E L

Fra 'Morning Post', London, den 10. Februar 1916:

»An engagement has been announced between Joergen de Wichfeld, honorary attaché to the Royal Danish Legation in London, of Engestofte, Maribo, Denmark, and Monica, only daughter of Mr. and the honourable Mrs. Massy-Beresford, of St. Huberts, Belturbet, Ireland, and a niece of Lord Dunleath«*).

The Times, Evening Standard, Daily Sketch, Daily Mail og mange andre Dagblade bragte Notitser med lignende Indhold, og i de kommende Uger saas Billeder af det nyforlovede Par i mange illustrerede Blade.

For Exempel skrev *Tatler* over et Helsides Fotografi:

En smuk irsk vordende Brud fra den grønne Ø i Vest.

Men Aviserne berettede ikke, hvad der var gaaet forud:

Det var et Aar siden, de først traf hinanden paa *Café de Paris* i London. Et Aar, hvor det for Jørgen kom til at staa klart, at Monica repræsenterede alle de Idealer, som han i tidligere Perioder vagt havde forestillet sig hos den Kvinde, med hvem han skulde fortsætte Familiens Traditioner. Og Monica havde lært, at de dybe Følelser, hun nærrede for Jørgen, langsomt groede til ægte Kærlighed. Hans Charme var uimodstaaelig, hans Evne til altid at vide, hvad en Kvinde ønsker, før hun selv paa nogen Maade har givet Udtryk derfor, grænsede til det intuitive; hun delte hans Interesser og

*) En Forlovelse er blevet deklareret mellem . . . etc.

beundrede hans Elegance. Jørgens naturlige Venlighed, hans morsomme Konversation og hans Evne til altid at virke straalende oplagt, var Egenskaber, som, udover det evigt uforklarlige Kærlighedsmoment, fik hende til at forstaa, at Jørgen Wichfeld var den Mand, hun vilde leve Livet med.

Men der havde været Vanskeligheder. Ganske vist protegerede Mrs. Alice Partiet, men Mr. George havde meget at indvende. Ved nærmere Analyse indskrænkede 'meget' sig til det enkelte Faktum, at Jørgen var *Udlænding* — en Udlænding fra Danmark: et Land, man ikke engang tager *over* til, men *ud* til — som man tager *ud* til Kina eller Hawaii. Ganske vist var Enkedronningen, Queen Alexandra, dansk Prinsesse af Fødsel . . . men det var ikke nok! Paa Grund af Krigen og de deraf sjældne Ophold hjemme, havde Mr. George kun enkelte Gange truffet den Mand, som ønskede at blive Husets Svigersøn. Mr. George havde end ikke haft Lejlighed til at forvise sig om, hvorvidt denne 'young Wicks' overhovedet kunde ride, skyde eller sejle . . .

Til sidst gav han dog — om ikke sin Velsignelse — saa sin Tilladelse, hvorefter Jørgens Moder i Danmark blev informeret.

Reaktionen hos Mr. George og Kammerherreinde Wichfeld var ens: »Min Søn! En Udlænding! Fra Irland? Ikke Tale om. Og mine Børnebørn? halvt et eller andet og kun halvt danske! Hvad er det for Mennesker? Massy-Beresford!? Aldrig hørt om dem . . .«

Men ogsaa hendes Modstand blev overvundet, Forlovelsen blev deklareret og Brylluppet fastsat til den 15. Juni.

Trods Krigenes Bekymringer, trods de vekslende Nyheder fra Fronterne, trods Zeppelin-Angreb paa London, trods Ubaads-Blokade og trods Papirrationeringen, offentliggjorde den londonske Presse dog adskillige Spalter paa det tilstundende Massy-Beresford/Wichfeld-Bryllup.

Dagbladene bragte Notitser om de fra Danmark ankomne Gæster; Ugebladene røbede Toilettehemmeligheder, og det

illustrerede Maanedtsblad *Queen* var endda i Stand til at vise sine Læsere Tegninger af de Modelkjoler, som Brudens Moder, Brudepigerne og Bruden selv skulde bære.

Paa Grund af de alvorlige Tider blev Brylluppet dog markeret i Beskedenhed. Som Exempel bringes en Notits fra *Morning Post*:

The marriage of Monsieur de Wichfeld and Miss Monica Massy-Beresford will take place at St. Margaret's Church, Westminster, on Thursday, the 15th of June, at two o'clock. No invitations will be issued, but all friends will be welcome at the church).*

Allerede ved Middagstid den 15. Juni begyndte Folk at samles udenfor St. Margaret's Kirke ved Siden af Parlamentsbygningen i Westminster, og da Brudgommen ankom — fulgt af sin Forlover, Broderen Hubert Wichfeld — maatte Politibetjente afspærre ved Kirkens Indgang, saaledes at Brudefølget uhindret kunde passere.

Da alle Gæsterne var samlede, ankom Mrs. Alice, ledsaget af sin ældste Søn Tim, der for første Gang bar sin Gallauniform som Løjtnant i 'The Rifle Brigade'. Kort efter svingede Brudekareten fra Whitehall ind foran Kirkens Portal . . . Mr. George hjalp selv sin Datter ud af Vognen, og medens det store Følge sang:

Lead us, Heavenly Father, Lead us,
O'er the world's tempestuous sea . . .

førte Faderen den smukke, unge Pige til Korets Trin, hvor Jørgen Wichfeld ventede sin tilkommende Brud.

Irlands kirkelige Primas, som ogsaa havde konfirmeret Mo-

*) Brylluppet mellem Monsieur de Wichfeld og Miss Monica Massy-Beresford finder Sted i St. Margaret's Kirke, Westminster, paa Torsdag den 15. Juni Klokken to. Der vil ikke blive udsendt Indbydelser, men alle Venner er velkomne i Kirken.

Monicas Brudedragt. Tegning fra det engelske Blad »Queen«.

nica, var kommet tilrejsende, og det var ham, der rettede en stærk personlig præget Tale til de to unge.

Og medens hele Følget rejste sig og paahørte Ærkebispens af Armagh's Spørgsmaal:

»Wilt thou, Jørgen de Wichfeld, have this woman to thy wedded wife?«,

stod Bruden og Brudgommen foran Alteret; hun lyttede til hans:

»I will!«,

og ventede saa paa Biskoppens:

»Wilt thou, Monica Emily Massy-Beresford, have this man to thy wedded husband?«

Hendes Svar —

»I will!«,

kunde høres i Kirkens fjerneste Kroge.

Ærkebispens Hjælper, den velærværdige Edgar Sheppard, velsignede Gifteringen, som Brudgommen forsigtigt havde lagt paa den hellige Bibel; han gav nu Vielsesringen tilbage til Jørgen, som anbragte den paa Monica's Ringfinger, saa enhver kunde se, at her stod en gift Kvinde.

Efter Primas' Formaning:

»Those whom God hath joined together let no man put asunder«, sang Koret den Bryllupssalme, som Mrs. Alice havde skrevet i Anledning af sin Datters Giftermaal —

Oh, Rest which underliest our troubled dreaming!

Deign here on Earth to fold me in Thy clasp.

Oh! Truth enthroned beyond all outward seeming!

Stretch forth supporting hands for mine to grasp.

— — —

Medens Orglet brusende præluderede Wagner's March fra 'Lohengrin' førte Jørgen Wichfeld sin Brud ned ad Kirkens Gulv . . . ud til Solskinnet og det nye Liv.

Bladene undlod ikke at bringe detaillerede Referater:

»*New York Herald*«
(Special to The Herald)
At St. Margaret's Church M. de Wichfeld
Weds
Miss Monica Massy-Beresford

Four little pages form a Picturesque Group at
Marriage of Lord Dunleath's Niece.

»*Pall Mall*«.
Lord Dunleath's Niece married to Danish Attaché.

»*Daily Telegraph*«:
Ulster Peer's Niece Married.

(Efter Overskrifterne fulgte lange Beskrivelser af Bryllups-
begivenhederne).

Daily Sketch, Daily Mail, The Times, Evening Standard, Manchester Guardian og mange andre Blade skrev om 'Maanedens Bryllup'. *Morning Post's* Referat lød:

Fornemt Bryllup i St. Margaret's Kirke.

St. Margaret's Kirke var skønt pyntet med lysørøde Hortensia, hvide Liljer, Ahornløv og Palmer i Anledning af Brylluppet mellem Monsieur Jørgen Wichfeld, Honorær Attaché ved den danske Legation, og Miss Monica Massy-Beresford, Datter af Mr. George og den velbaarne Mrs. Alice Massy-Beresford fra St. Huberts i Grevskabet Fermanagh. Ærkebispens af Armagh forrettede den kirkelige Handling assisteret af Kanonikus, Dr. teol. Edgar Sheppard, Under-Stiftsprovst ved de kongelige Kapeller, og Pastor C. B. Walters. Bruden, som havde sin Fader til Forlover, bar en draperet Kjole af Sølv og hvidt Crêpe de Chine-Brokade med et langt

Slæb; hendes Tylsslør naaede omtrent til Slæbets Kant. Der var fire smaa Pager, Lord Crichton, den velbaarne Peter Grosvenor, Master Marshal Roberts og den velbaarne Ivo Mulholland, som saa meget maleriske ud i franske, graa Satins Caldecott-Bukser og Kniplings-skjorter. De to ældste Drengene havde sorte Stave, omslynget med Klaser af højrøde Ærteblomster, og de to yngre Børn bar Brudens Slæb.

Der var ogsaa fire Brudepiger, nemlig Lady Montagu-Stuart-Wortley, Frøken Addi Wichfeld, (Brudgommens Søster), Miss Gartside Tipping og Miss Gladys Norton. Deres Kjoler var af fransk-graat Taft garneret med tre Rækker Sølvbaand og sløret med Chiffon, samt vide, draperede Bælter af Lathyrus-højrødt Satin. Brudgommen forærede Brudepigerne sorte Moiré-Armbaand med Initialer i smaa Diamanter.

Monsieur Hubert Wichfeld, Brudgommens Broder, var Forlover.

Blandt Gæsterne var den danske Minister og Frue Grevenkop-Castenskiold og Brudgommens Moder, Enke efter Kammerherre Henning Wichfeld fra Engestofte, Danmark. Endvidere saa man Grevinden af Erne, Lady Hugh Grosvenor, Hertuginde af Sutherland, Grevinden af Lanesborough, Sir George og Lady Murray, Greve og Grevinde Eduard Reventlow, Mr. Tristram og Mr. John Massy-Beresford, (Brudens Brødre), Oberst, den velbaarne George og Lady Mary Crichton, Viscountess Bangor, Baron Rudolph Bertouch-Lehn, Baron Bror Blixen Finecke, Herr og Fru de Bille, den velbaarne Charles Mulholland, den velbaarne James Crichton og flere . . .

Gaverne til Bruden og Brudgommen var prægtige og repræsenterede en udsøgt Mangfoldighed lige fra Diamantsmykker til sjældne, antikke Møbler.

Hvedebrødsdagene bliver tilbragt ved et Badested.

I September 1916 rejste Jørgen og Monica Wichfeld med en norsk Dampers til Bergen, hvorfra de fortsatte til Danmark. For første Gang kom Monica til det skønne *Engestofte*, som hun senere følte sig saa knyttet til, at hun fandt det som sin vigtigste Opgave at kæmpe for i al Fremtid at bevare Stedet for Familien.

Dette første Besøg blev af kort Varighed. Pligterne i London kaldte Jørgen tilbage, men han naaede dog at præsentere Monica for Venner og Naboer paa *Aalholm*, paa *Oreby*, paa *Lungholm*, paa *Orupgaard*, paa *Jullinge* (nu Halsted Kloster), paa *Vennerslund* o. s. v.

Da de var vendt tilbage til London, flyttede de nygifte ind i Egerton Gardens, hvor Monica blev en feteret Værtinde i et meget gæstfrit Hus.

TRETTENDE KAPITEL

Kort før Amerikas Indtræden i Verdenskrig 1 sendtes Monica's yngre Broder, Jack, til Fronten, men allerede i Løbet af Sommeren 1917 blev han alvorligt saaret — blandt andet knustes hans højre Haand. I Lighed med Broderen Tim maatte nu ogsaa han gøre Tjeneste ved Hjemmefronten.

Ved Paasketid i Foraaret 1918 begyndte Tyskerne en længe forberedt Offensiv mod den engelske Front mellem Armen-tières og La Bassée-Kanalen. Englænderne maatte vige, men takket være Tilførslen af stærke, franske Reserver blev Fron-ten igen etableret Øst for Ypres . . . paa mindre end tre Uger havde Englænderne mistet 125.000 Mand plus en uhyre Mængde Materiel. Den britiske Hærchef, Sir Douglas Haig*) udsendte en Proklamation til det engelske Folk, hvoraf det fremgik, at Situationen var kritisk, at alle Reserver nu maatte mobiliseres. Sir Douglas sluttede sit Opraab med at udtale: »We have our backs to the wall«**), — et Slogan, som gjorde et stærkt Indtryk i Hjemlandet.

Trods Tim's Trombose, trods Jack's knuste Haand modtog de begge Ordre til igen at gøre Fronttjeneste.

Mr. George var kommet tilbage fra Frankrig og opholdt sig sammen med Mrs. Alice og Desmond paa St. Huberts, da Meddelelsen kom om, at Drengene atter skulde til Vest- fronten; de skyndte sig til London for at tage Afsked.

Men den sidste Dag, før Brødrene skulde af Sted, blev der ikke Lejlighed til den stille Familiesammenkomst, som Mrs. Alice havde ønsket. Monica og Jørgen, Tim og Jack var

*) Senere Feltmarskal, Lord Douglas Haig af Bemersyde.

**) Vi staar med Ryggen mod Muren.

inviterede til week-end Selskab hos den belgiske Mangemil-lionær Alfred Loewenstein og hans franske Kone, Madeleine, i deres Hus udenfor London. Til sin store Fortrydelse maatte Mrs. Alice nøjes med at se sine Drengene i et større Selskab af muntre week-end Gæster. Om Aftenen tog Loewensteins, Jørgen og Monica, Tim og Jack, Mr. George og stakkels Mrs. Alice til London og tilbragte nogle Timer i et Teater. Det var paa Fortovet blandt Menneskemængden, at Familien for sidste Gang saa Drengene, før de drog over til Frankrig, ud til Krigen Rædsler i Skyttegravene.

Tim blev ved Fronten, til Krigen var forbi. Flere Gange blev han saaret, men altid vendte han tilbage til Regimentet. Under den allierede Modoffensiv — ved det andet Marne-slag i Juli 1918 — vandt han sit Military Cross, og kort efter forfremmedes han til Kaptajn i The Rifle Brigade.

Men Jack vendte ikke tilbage . . .

Tidligt om Morgenen — den 23. August 1918 — modtog Løjtnant J. C. Massy-Beresford sin sidste Ordre:
Arbejdsvogn-Transport D 310.

I Bekræftelse af Memorandum fra Brigadens Hovedkvarter:

Kanonlavetter, Officerernes Heste, Generalstabens Vogn og Køkkenkærren vil straks blive fremsendt til Kanonstilling. Transporten vil marchere uafhængigt af Kanoner til *Authie*. Stop nær Vand, forbered The og vent, til jeg ankommer med Kanonforstillinger. Mød mig paa Vejen og vis mig, hvor De holder. Senere vil jeg marchere Batteriet til *Lealvilliers*, hvor vi nødven-digvis skal være Klokken 8.

Den 25. August 1918 ankom et Telegram til St. Huberts:
*»The war office regrets to announce the death in action of your son, Lieutenant John Clarina Massy-Beresford.«**)

*) Krigsministeriet beklager at maatte meddele, at Deres Søn, Løjtnant John Clarina Massy-Beresford er faldet under Kamp.

Faa Dage efter modtog Mrs. Alice Brev fra Jack's Oberst, David Sherlock, hvori han udtrykker sin Sympati.

Kommandanten over Jack's Batteri, Major Foot, skrev:

Kære Fru Massy-Beresford.

.....

Vi vil savne ham meget i vores Messe, han var altid saa opmuntrende og glad, hvorfor vi saa godt forstaar, hvor meget De vil savne ham.

Aftenen før hans Død var Batteriet avanceret, og vi var i Kamp for at støtte en videre Fremrykning af vort Infanteri. Vi havde netop aabnet Ild mod en fjendtlig Spærring; Jack stod paa sin Post bag sin Afdeling og gav Ordre. Han blev ramt i Panden af en stor Granatsplint og døde øjeblikkeligt. Jeg saa ham falde og løb straks hen til ham. Men der var intet at gøre; det er i hvert Fald en stor Naade, at han intet har mærket, intet har lidt.

Om Aftenen trak vi os tilbage og marcherede hele Natten for at naa en anden Del af Fronten. Vi tog ham med . . . han hvilede paa en af sine egne Kanonvogne og ledte Batteriet paa hele den lange March.

Paa Vejen mellem Bucquoy og Essarts mødte vi den øverstbefalende, Sir Douglas Haig, og han talte i et Par Minutter til mig om Dagens Kamp. Jeg fortalte ham, at vi havde haft en glimrende Dag, men at vi sørgede over Deres Søn. Han sagde: 'Jeg takker jer allesammen, og jeg takker ogsaa ham!', og han salutede Deres Søn, idet han passerede Jack's Lavet.

Den næste Morgen begravede vi ham paa en engelsk Militærkirkegaard i Bertrancourt, cirka tre Miles Nord for Acheux . . .

I mange, mange Aar taalte Monica ikke, at Jack's Navn blev nævnt. Hun havde elsket ham saa højt, at hun maaske fandt det uærligt overfor Jack at søge Lise for sin Sorg i et

Forsøg paa at dele den med andre. Hun maatte selv kæmpe mod Fortvivlelsen, hun vilde bære sin Smerte alene . . . hendes Trøstesløshed var virkelig.

Hun sad foran sit Toiletbord i London og saa i Spejlet, at Rosie, hendes Kammerjomfru, kom ind i Værelset med et Telegram i Haanden. Instinktivt vidste hun, hvad der stod: Dødbleg rev hun Telegrammet op — — »Regret to tell you . . . Jack . . . dead . . . very quick . . . Love from Mama . . .«

Hun frøs indvendig, stivnede, reagerede ikke; længe sad hun, stirrende, uden at se. Levende, men uden Liv. Fraværende, og dog saa meningsløst klart — seende: vidende, at en dyb Afgrund havde aabnet sig . . . bevidst om, at et uudslætteligt *Punktum* var sat af en ond Magt, der ikke var foreneligt med hendes Opfattelse af Gud.

Timerne svandt. Jørgens stille, trøstende Ord og den fjerne Støj fra Gadens Trafik bragte hende tilbage til Virkeligheden, som hun nu begyndte at opfatte: aldrig mere skulde hun høre hans dybe, drengede Stemme, aldrig mere se hans kønne, solbrunede Ansigt, eller høre ham legende let fantasere paa Klaverets Tangenter. Aldrig mere skulde hun udveksle Tanker og Meninger med ham, hvis Tanker og Meninger hun var kommet til at forstaa — maaske fordi han var hende selv saa lig.

Hun tænkte paa det Barn, hun paa tredie Maaned bar under sit Hjerte. Maaske haabede hun, at Barnet vilde ligne Broderen, og minde hende om alt det, Jack symboliserede.

I de sidste Aar af sit Liv — i den lykkelige Periode, hvor hun helt gav sig til Arbejdet for at hjælpe sit adopterede Fædreland . . . og derigennem ogsaa sit Fødeland . . . først da evnede hun at tale om alt det, hun hidtil havde villet bære alene.

Hendes yngste Søn, Viggo, fortæller om en Samtale, der fandt Sted, kort før hun blev arresteret af Tyskerne:

»Mummy! beder du Aftenbøn, før du gaar til Ro?«

Det varede længe, før hun reagerede. Det var, som havde

hun overhørt Spørgsmaalet. Men endelig tog hun sig sammen —

»Jeg plejede at gøre det, men da Jack døde, kunde jeg ikke længere tro, at der var en Gud, som ledte vore Skæbner. Hvis der var, hvordan kunde saadan en Ting da ske? Det syntes saa meningsløst, at en Dreng paa toogtyve, som aldrig havde gjort nogen Fortræd, men altid bragt Glæde og Lykke med sig, hvor han end gik . . . som altid gjorde Livet rigere for dem, han var sammen med, skulde drages ind i Krigens Rædsler og dræbes, før han endnu havde lært, hvor vidunderligt det kán være at leve. Der var saa meget, han aldrig fik Tid til at gøre, saa meget, han var for ung til at forstaa!«

Efter en Pause talte Monica videre om de Ting, hun nu ønskede at sige til sin Søn :

»Jeg betragtede mig selv som Optimist og . . . ja, som Kristen; jeg troede fuldt og fast paa, at min Far, Tim og Jack vilde komme levende tilbage fra Krigen. Men den Tro paa Gud, den Tro, jeg levede ved, blev taget fra mig. Og jeg besluttede, at i al Fremtid vilde jeg selv raade, og raade mig selv . . . og ikke endnu engang henfalde til det ønskværdige, at alt nok skulde blive godt«.

Nu sáa hun paa Viggo og talte videre om sig selv, hun talte med Kraft og Sikkerhed — og Viggo forstod, at hun af hele sit Hjerte haabede, at han fattede den dybe Betydning af hendes Ord :

»Siden har jeg levet efter min egen Opfattelse af, hvad der er Ret, og hvad der er ondt. Jeg ønsker ikke, du skal tro, at jeg er noget 'godt Menneske' i dette Ords almene Betydning. Jeg har begaaet mange Fejl, og jeg har syndet, men naarsomhelst jeg har ønsket noget, og det var mig selv, der skulde bestemme, om Ønsket skulde gaa i Opfyldelse, har jeg altid ransaget min Sjæl og spurgt — 'Gør jeg ondt imod nogen ved at gøre dette?', og har Svaret været 'Nej!', har jeg igen spurgt: 'Ønsker du dette i en saadan Grad, at du er rede til at tage den Straf, som uvægerligt maa følge, uden

Klage, uden selvisk Medlidenhed?’ ‘Er jeg forberedt paa at møde den Kritik, som vil hviskes, hvor jeg færdes og brat ophøre, naar jeg kommer ind i et Værelse fyldt med de Mennesker, der tilhører min Verden?’ ‘Er jeg parat til at se i Øjnene hos de Mennesker, jeg elsker, den Misbilligelse, som de er for velopdragne — og for generte — til at udtale i bebrejdende Ord?’«

Med Vanskelighed fortsatte Moderen denne Tale til sin Søn; hun vidste, at hun maatte føre den til Ende.

»Dersom jeg fandt, at jeg ønskede en Ting saa meget, at Længslen derefter opvejede Vanskelighederne, svarede jeg *Ja!* til mine egne Spørgsmaal — og gjorde, hvad jeg vilde. Og naar Tiden kom, hvor Glædens Brod vendte sig imod mig, prøvede jeg paa ikke at klage, for jeg ved, at man betaler i dette Liv for alt, hvad man har forbrudt. Husk, naar jeg engang er gaaet bort, at jeg ikke var en god Kvinde, men heller ingen daarlig Kvinde . . . jeg har forsøgt at leve saaledes, at jeg saavidt muligt undgik at saare andres Følelser; jeg har forsøgt at hjælpe dem, der var alene med deres Sorger, og som behøvede min Styrke. Men jeg har aldrig forventet — og langt mindre ønsket Taknemmelighed. Hvis det nogensinde er lykkedes mig virkelig at hjælpe, har det glædet mig inderligt, som jeg haaber, det har glædet dem, der fandt Trøst derved . . . men ydermere at vente Ros eller Gengæld, Viggo, det vilde være urimeligt«.

Hun fortalte om Barndommen —

»Dersom jeg ikke var vokset op i en Atmosfære af Kaos, vilde jeg sikkert have været ganske anderledes. Men min Generation fødtes ind i en Verden, der var fuld af store Forventninger . . . og vi tabte alt, hvad vi havde. Det var en Verden, hvor Værdierne skiftede Betydning hurtigere, end vi selv voksede til. Resultatet var, at vi tabtes mellem to vidt forskellige Slægtled. Vore Forældre kunde ikke hjælpe . . . vi maatte selv finde frem til en Tro. Papa beskæftigede sig paa ingen Maade med sjælelige Problemer, og Mama . . . hun

havde levet et beskyttet Liv, uden nogensinde at komme i Berøring med fysiske eller psykiske Vanskeligheder, uden nogensinde at indse, at ikke alle havde det som hun: en slagen Livsbane, som ved financier Uafhængighed og ved Bibelens Bud førte direkte til Saligheden«.

Hun talte om Religion —

»Jeg er ikke religiøs og har derfor altid overladt jeres religiøse Opdragelse til Mennesker, som er bedre kvalificeret, men jeg har set meget og erfaret nok til at kunne raade dig: det er ikke, hvad du *tror*, men hvad du *gør*, der betyder noget i Livet; det gør ingen Forskel, om du tilhører den katolske Kirke, den protestantiske Overbevisning, den muhamedanske Tro eller en anden Religion, blot du tror paa noget, og forsøger at leve dit Liv efter den Moralkode, der anerkendes af din inderste Overbevisning. Naar mit Liv er forbi, og jeg da kan sige, at jeg altid forsøgte at yde mit bedste for at hjælpe dem, der behøvede Støtte — da tror jeg at have udlignet de Synder, som andre maatte fordømme«.

Mørket havde sneget sig ind i Havestuen paa Engestofte, Taagen gled op fra Søen, og Sønnen lagde stille sin Haand i Moderens.

Han forstod hende som aldrig før.

FJORTENDE KAPITEL

Efter tre Dages Forhandlinger mellem tyske Hærledere og Ententen's Generaler i Marskal Ferdinand Foch's Jernbanevogn, der var stationeret i Compiègneskoven Nordøst for Paris, blev en Overenskomst om Vaabenstilstand underskrevet Klokken fem om Morgenen den 11. November 1918.

Vaabenhvilebetingelserne var haarde: Alt okkuperet Land skulde rømmes af Tyskerne indenfor fjorten Dage. Størstedelen af Krigsmateriellet til Lands og til Søs skulde udleveres. Den venstre Rhinbred rømmes, og den højre neutraliseres i en Dybde paa 40 Kilometer. Den økonomiske Blokade af Tyskland skulde opretholdes, (hvilket havde til Hensigt baade aandeligt og legemligt at knække Fjenden), yderligere skulde store Mængder af Jernbanemateriel og alle Hærforsyninger straks overleveres Sejrherrerne.

Overenskomsten gjaldt for fire Uger, men blev Maaned efter Maaned prolongeret, indtil den endelige Fredstraktat med Tyskland undertegnedes i Versailles den 28. Juni 1919 . . . paa Femaarsdagen for Mordet i Sarajevo.

De væsentligste Betingelser blev:

Elsass-Lothringen afgives til Frankrig

Distrikter omkring den nedre Rhin afgives til Belgien.

Saar-Omraadets store Kul- og Jernindustri udnyttes i femten Aar af Frankrig, derefter Folkeafstemning, hvorved Befolkningen selv skulde afgøre, hvem Landet tilhører.

Dele af Provinserne Schlesien, Posen, Øst- og Vest-Prøjsen samt *Dele* af Nordslesvig udskilles fra Tyskland

*Monica Wichfeld med sine to ældste Børn
Ivan og Varinka.*

*Anders Lassen og Ivan Wichfeld
paa Hødingsgaard. 1924.*

*Det sidste Billede af Jack sammen med Tim,
fotograferet ved Vestfronten en Uge før Jack
blev dræbt.*

— ialt et Omraade paa 72.000 km² med godt 7 Millioner Indbyggere.

Danzig afgives som Fristat.

Afgivelse af samtlige tyske Kolonier.

Fuldstændig Afrustning med Undtagelse af en væbnet Politistyrke paa 100.000 Mand.

Befæstninger sløjfes, Krigshavnen paa Helgoland nedlægges, og Flaaden reduceres til et Minimum.

Udredning af en kontant Krigsskadeserstatning paa 132.000.000.000 Guldmark samt

Udlevering af Kejser Wilhelm, som skulde stilles for en Domstol. (Holland, hvortil Kejseren var flygtet den 9. November 1918, nægtede dog at udlevere Tysklands tidligere Statsoverhoved).

Den endelige Fredstraktat med *Østrig* blev underskrevet i St. Germain den 10. September 1919, og det blev heri udtrykkeligt bestemt, at Landet aldrig maatte forenes med Tyskland.

Freden med *Ungarn* undertegnedes den 4. Juni 1920 i Trianon. Af det tidligere habsburgske Monarkis Omraader, skulde Kronlandene Böhmen, Mähren, Schlesien, samt store Dele af det nordlige Ungarn udgøre en ny Stat: Czekoslovakiet. Den største Del af Galizien indlemmedes i det genoprettede Polen. Det tidligere Serbien og Montenegro blev slaaet sammen til een Stat — Jugoslavien, som yderligere tillagdes store Dele af Kärnten og Steirmark, Krain, Slavonien, Kroatien, Bosnien og Herzegovina.

Siebenbürgen tilfaldt *Rumænien*, medens *Italiens* Andel blev Tyrol Syd for Brennerpasset, samt Kystlandet langs Adriaterhavet.

Ved Fredsslutningen med *Bulgarien* blev dette Land afskaaret fra Havet, (idet Makedonien blev afskaaret til Jugoslavien og Grækenland), med Undtagelse af en lille Strækning ved Sortehavet.

Ved Sèvres-Traktaten med *Tyrkiet* indskrænkedes dette Land til Lilleasien og Konstantinopel, der dog blev 'internationaliseret'.

Efter Revolutionen i 1917, hvor *Rusland* gik i Stykker, gjorde Finland og Polen sig fri, og mod Vest og Syd skabtes Randstaterne: Estland, Letland og Litauen, hvis Uafhængighed godkendtes af Bolsjevikerne. Ukraine, som ogsaa havde frigjort sig, blev dog tvunget til igen at slutte sig til Sovjetrusland, der ligeledes genvandt Herredømmet over de fleste asiatiske Besiddelser.

Saaledes endte den Krig, der skulde afskaffe alle Krige. Femogtres Millioner Soldater var draget i Felten, otte Millioner blev dræbt, enogtyve Millioner saaret, og syv Millioner forsvandt uden bekræftet Aarsag.

England alene mistede omtrent en Million Mand . . .

. . . og den 11. November, medens London i overstrømmende Jubel fejrede Vaabenstilstanden, gik en ung Kvinde alene omkring i Byens Gader. Gennem Taarer saa hun Mængdens Glæde, men hun var en af de mange, der sørgede.

Hun tænkte paa den Broder, som ikke var mere . . . som var død for sin Konge og sit Land.

FEMTENDE KAPITEL

I Ægteskabet mellem Jørgen og Monica Wichfeld er der tre Børn, to Sønner og en Datter. Sønnerne er begge født i London: den ældste, Ivan Henning, Arvingen til Engestofte-Ulriksdal, 30. Marts 1919, den yngste, Viggo Dmitri 26. December 1923.

Datteren kom til Verden i Danmark den 9. Februar 1922 og blev døbt i Engestofte Kirke den 4. April samme Aar. »Begivenheden« satte intet Spor i de danske Aviser, men *'The Times'* i London skrev:

Storfyrst Dmitri af Rusland, Prins Aage af Danmark, Greve Curt Haugwitz-Hardenberg-Reventlow, Herr Axel Wichfeld, Mr. Desmond Massy-Beresford, Madame Gandarillos, Viscountess Gort, Mrs. Oliver Hoare og Frøken Addi Wichfeld var Gudfædre og Gudmødre ved Daaben i Tirsdags, hvor Herr Jørgen Wichfeld, (tidligere Sekretær ved den danske Legation), og Frue's Datter i Engestofte Kirke, Maribo, Danmark, blev døbt *Varinka Corina*.

Det Spand af Aar, der ligger mellem den første Verdenskrigs Afslutning og den anden Verdenskrigs Udbrud, blev Rejseaar for Familien Wichfeld. En Del Tid tilbragtes paa Engestofte i Danmark, megen i London, Paris og Sydfrankrig, men det Sted, hvor de tre Børn fandt deres egentlige Barn-domshjem, blev ved den italienske Riviera di Levante.

Afbrudt af Rejser til Skoler i England, Schweiz og Frankrig, vendte de altid tilbage til *Campo dei Fiori*, en Villa ved Tigullio-Bugtens smukkeste By, Rapallo.

Som ganske ung Pige blev Monica spaaet, at hun altid skulde bo i store, hvide Huse ved Søers Bredder . . . og Spaadommen gik i Opfyldelse — St. Huberts ved Lough Erne var hvidt, og Engestofte ved Kanten af Maribo Sø er, ligesom Campo dei Fiori paa Middelhavets Kyst, hvidkalket.

I Begyndelsen af 1921 fraflyttede Jørgens Moder Slægtens Sæde, og i Maj kom Monica til Laaland for sammen med sin Mand at tage Stedet i Besiddelse.

De kørte fra Maribo ad Nysted til — forbi den gamle Mølle, der ligger paa Kanten af et Mosedrag ned mod Søen, og en Kilometer længere fremme stod Vejskiltet, der viste, at her ligger Engestofte Landsby, som let er overset: en Skole, en gammel Smedie, Skovriderboligen med Engestoftes Gods-kontor og nogle maleriske Husmandshuse; skinnende velholdt Bindingsværk og nytækkede Tage forkynder, at Ejeren tager Vare paa det tilliggende Gods.

Gennem en Gitterlaage drejede de ind i den lange, skyggefulde, hundreaarige Elmeallé og kørte op til Hovedbygningen, der ligger og lyser i nyklassisk Stil i Midten af en dejlig Park med Plæner og Gange mellem store, fritvoksende Træer og tætte Buskadser.

Godsforvalteren, Skovrider Christian Kann, stod ved Husets Trappe sammen med Gaardens Folk og bød Fruen til Engestofte velkommen hjem!

I Begyndelsen af December 1921 rejste Mr. George og Mrs. Alice fra St. Huberts til Harwich, hvor de mødte deres yngste Søn, Desmond, der kom fra sin Skole. Sammen sejlede Familien over Nordsøen til Esbjerg og rejste videre til Laaland; Julen skulde tilbringes paa Engestofte.

Det var Svigerforældrenes første og Mr. George's sidste Besøg i Danmark, som han — med enkelte Undtagelser — fandt langt mere civiliseret end forventet: Jagten var udmærket, Harer fandtes i rigelige Mængder, Fasanerne fløj højt,

og han fik Lejlighed til at nedlægge adskillige Raadyr. I de fire Uger, Besøget varede, blev han inviteret til Jagt paa adskillige laalandske, falsterske og sydsjællandske Gaarde . . . men een Ting fandt Mr. George utilgiveligt: at man *skød* Ræve i Danmark! For en Englænder er det en Synd, en Helligbrøde, der ligger paa Linie med at skyde Storke, Nat-tergale og Pekingesere. Ræve jages til Hest med Hunde, og dræbes med Kniv . . . men at *skyde* en Ræv! Aldrig! Dette Svaghedstegn hos Danskerne overbeviste Mr. George om, at Hamlet havde Ret, naar han sagde: »There is something rotten in the state of Denmark«.

I det store og hele var Mrs. Alice overstrømmende begejstret for sin Datters nye Fædreland, for Engestoftes Charme, Befolkningens Venlighed og Naboernes Gæstfrihed, men visse Ting chokerede hendes victorianske Indstilling overfor Livet. Mest rystet blev hun maaske under et Nytaarselskab paa Aalholm; netop som Dyreryggen var baaret ind, listede den gamle Hushovmester sig hen bag Værtindens Stol og afgav hviskende en Besked. Grevinde Raben modtog den med alle Tegn paa Glæde og proklamerede straks Nyheden: Trediestuepigen, en ung ugift Kvinde, havde netop faaet en Søn!

»Hvordan kunde saadanne Ting nævnes?«, spurgte Mrs. Alice sig selv. Og ved et Middagsbord, hvor der sad mindst tyve Damer og Herrer, som om faa Timer skulde fejre det ny Aars Komme? Med Undren bemærkede Mrs. Alice, at der blev udbragt Skaaler paa den nyfødtes Velgaaende og holdt Taler for Moderen, som var blevet velsignet med en Søn netop nu, hvor et nyt og forhaabentlig lykkebringende Aar tilstundede! Hun ønskede sig et Øjeblik tilbage til Irland, hvor man saa visselig ikke nævner den Slags »Ulykker« — langt mindre udbringer Lykønskninger i Anledningen.

Kort efter Nytaar rejste Mr. George og Desmond tilbage til England, men Mrs. Alice blev . . . hun vilde være til Stede, naar hendes Barnebarn Nummer to kom til Verden.

Ivan, som nu var tre Aar gammel, vidste, at han snart

vilde faa en lille Bror eller Søster — han haabede, det blev en Pige: »De er nemmere«, havde han sagt.

Monica's Yndlingshund — den kulsorte Schæfer 'Akela', som elskede sin Herskerinde med hele sin trofaste Hundesjæl — maatte sendes bort, da Tiden nærmede sig. Den plejede at sove i hendes Værelse; Dagen lang fulgte den hvert af hendes Skridt og vogtede paa, at ingen gjorde hende ondt. Skovfogeden maatte slæbe den ud af Huset, væk fra dens hele Liv, og spærre den inde i Hundegaarden, langt ude i Skoven, hvor 'Akela' lagde sig med rejste Øren som for at lytte efter Befrielse.

Den 9. Februar saa Monica's Pige Dagens Lys . . . Overlægen ved Maribo Sygehus, Dr. Niels Muus, hjalp hende til Verden, og Frøken Nordlunde stod parat til at passe og pleje den nyfødte. Frøken Nordlunde — 'Nunne' — var kommet til Engestofte for at hjælpe i den første Tid efter Fødslen, men blev hos Familien i syv lykkelige Aar og rejste med fra Danmark til Irland, fra Skotland til Italien, hvor hun blev indtil 1930.

Men midt i al Lykken ved Datterens Fødsel skete der en Ting, som Monica aldrig glemte:

'Akela' laa i sit Bur og nægtede at tage Føde til sig. Fortvivlet af Længsel prøvede den flere Gange at grave sig ud af Fængslet, men hver Gang blev den i sidste Øjeblik standset i sit Forehavende og igen laaset forsvarligt inde. Efter en Uges Forløb, da Hunden var halvdød af Sorg og Mangel paa Føde, lykkedes det den at slippe fri; den løb de fem Kilometer tilbage til Engestofte, hvor den naaede frem til Monica's Soveværelse . . . den såa en sidste Gang paa sin Herskerinde, slikkede hendes Haand, og lagde sig saa paa sin vante Plads i Stuen, hvor den døde af Udmattelse og Glæde over igen at være hos den eneste elskede.

Og Datteren, som senere hørte om 'Akela', i hvis Død hun

indirekte var Skyld, besøgte ofte dens Grav ved Søen og bestemte, at hun selv engang vilde have en saadan Hund . . .

Tiderne skiftede. Vanskelighederne meldte sig, og det blev Monica, som maatte tage Stilling til mange af Problemerne. Jørgens Helbred var langt fra saa robust, som man kunde ønske. Blandt andet stillede Læger i England en Fejldiagnose, ifølge hvilken han led af T. B., imens det blot var en forgiftet Tandrod, der foraarsagede de tuberkuløse Symptomer. Et Aar maatte han tilbringe paa et Sanatorium i Schweiz, før man fandt frem til den virkelige Aarsag.

Det største Problem, Monica maatte tage Stilling til, var Lehnsafløsningen. I Grundloven af 1849 var det stillet i Udsigt, at en Afløsning engang vilde finde Sted, og ved Lov af 4. Oktober 1919 gennemførtes det, at de fra ældre Tid bestaaende Lehn, Stamhuse og Fideikommisgodser overgik til fri Ejendom mod en Afgift til Staten paa 25 % af de til fri Ejendom overtagne Værdier.

Afløsningen af Engestofte og Ulriksdal fandt Sted i 1923. Der maatte udredes over en halv Million Kroner til Staten samt afgives godt og vel 300 Tønder Land Ager, som blev udstykket i femten selvstændige Husmandsbrug.

Da Jørgen Wichfeld arvede Stamhuset, vedgik han Arv og Gæld, hvoraf den sidstnævnte var betydelig. Ikke mindst af den Grund, var der store Vanskeligheder ved at skaffe Afløsningssummen, men da Sagen endelig var bragt i Orden, stod det daarligt til med Familiens Finanser.

Med stor Energi modsatte Monica sig indtrængende Raad om at afhænde Ulriksdal for derved paa en behagelig Maade at kunne fortsætte Livet paa Engestofte. Paa sin syge Mands Vegne kæmpede hun med Vanskelighederne og gennemførte, at begge Ejendomme bevaredes i Familiens Eje.

Hun fattede ogsaa en Plan, som hun fuldførte med ikke ringe Succes: for at skaffe Midler til at bevare den Standard, hun ønskede for sig og sine, oprettede hun et raadgivende Agentur i Paris. Her virkede hun i en Aarrække som Kon-

sulent for velhavende Amerikanerinder, som under Besøg i Seinestaden ønskede at ekvipere sig med de berømte Modehuses Creationer. Monica var en fortræffelig Raadgiver; hun besad den Smag, Olie-, Jernbane- og Industridronningerne ofte manglede. Det viste sig snart, at hun havde udprægede Forretningstalenter. Hun opfandt en Parfume — *Monica 55* — som blev en stor Salgssucces, og et Neglebeskyttelsesmiddel — *Nocrax* — der solgtes i mange Parfumerier i London og Paris.

I Aarene, der fulgte, forsømte hun paa ingen Maade Opdragelsen af sine Børn. I Eftersommeren 1923 blev de med deres Barnepige anbragt paa St. Huberts, medens Monica rejste frem og tilbage mellem London, Paris og Schweiz. Men hun naaede ikke tilbage til Irland for at sige det sidste Farvel til sin gamle Far. I nogen Tid havde Mr. George's Helbred været daarligt; han døde stille og roligt paa sit elskede St. Huberts i Slutningen af August 1923.

Med hans Død afsluttedes definitivt en Epoke, som ikke senere skulde genopstaa i Lough Erne-Distriktet. Med ham døde den sidste af de Mænd, der havde skabt Liv og Virke i denne ellers saa øde og fattige Egn af Irland. Crom Castle var ubeboet, og de andre store Huse ved Lough Erne ligesaa, og nu skulde ogsaa St. Huberts overlades til Forfald. Mrs. Alice ønskede ikke at blive boede, Tim's Karriere i Hæren forbød ham at tage fast Ophold paa sin Fødeegn, og Desmond vilde rejse til Canada . . . efter mange forgæves Forsøg paa at leje Stedet ud, besluttede Tim at lade Husets Tag fjerne for derved at undgaa Ejendomsskatten. Noget senere solgte han de hurtigt forvitrede Bygninger og den tilliggende Jord . . . og da Varinka Muus og hendes Mand tredive Aar senere besøgte Egnen, fandt de blot nogle faldefærdige Mure, som truede med at opgive ethvert Forsøg paa fortsat at markere, hvor saa mange Generationer Massy-Beresfords havde henlevet deres Liv.

Andenjuledag 1923 saa Jørgen og Monica's yngste Søn

Dagens Lys i London . . . i Salisbury Cathedral blev han døbt Viggo Dmitri, og i de følgende Aar tilbragte Familiens fem Medlemmer altid Sommeren paa Engestofte . . . men om Efteraaret rejste de atter. Børnene boede ofte hos Mrs. Alice, som havde lejet et komfortabelt Hus i Hampshire. En Del Tid blev ogsaa tilbragt hos Jørgens Broder, Axel Wichfeld, som sammen med sin amerikanske Kone, Mabelle Swift, boede paa *Blair Castle* i Skotland.

Under en Rejse i Italien kom Mrs. Alice i 1926 til Rapallo. Hun blev boende i længere Tid og bestemte, at hér vilde hun leve Resten af sine Dage. I nogen Tid søgte hun efter et passende Hus og fandt til sidst et, som hun blev saa forelsket i, at hun straks købte den treetages Villa, hvid med grønne Skodder, og med en lang, lav Fløj paa den ene Side, der laa i en Have med Udsigt over Middelhavet. I det fjerne saas Halvøen Portofinos høje Klipper med Forbjerget, der agerede Vejrprofet for hele Rapallo: dersom en Krans af Skyer skjulte Klippernes kluntede Toppe, var det sikkert, at Regnen vilde falde inden Aften — men hvis de stod klart aftegnede mod Middelhavshimmelens Blaa, vilde Solen skinne uhindret den ganske Dag.

Mrs. Alice var henrykt for sin nye Ejendom og kaldte den *Campo dei Fiori* efter en Villa, hendes Far engang havde haft i Cannes paa den franske Riviera.

En lille Flod løb gennem Haven, og et Væld af sydlandske Træer, Buske og Blomster groede foran Huset: en gul og en kæmpemæssig rød Slingrose klatrede op ad Muren — selv fra Villaens øverste Etage kunde man plukke af Blomsterne ved blot at bøje sig ud af et Vindue; Duften fra Appelsintræer, Jasminer og Kameliabuske slog én i Møde, naar man aabnede Gitterlaagen for at gaa op til Husets Indgang.

Paa Sidefløjens Tag laa en Terrasse, hvor mange Slags Azalea'er, Hortensier og lyserøde Pelargonier vældede ud af store Stenkrukker. Langs Floden voksede et Bambuskrat, og i den egentlige Have, der skraanede op ad Sant' Ambrogio's

Bjergside, groede Majs og Vin, gule Tomater, Salat og mange Slags Grøntsager. Mandarin-, Blomme-, Æble- og Pæretræer stod smukt grupperet mellem Bede, hvorfra favnevis af Sommerblomster blev bragt ind i Husets Stuer og sat i store Glasvaser.

En ældgammel Blaaregn dækkede en Pergola, og bagest i Haven, i et lille Drivhus, stod Potter og Kasser med sjældnere Blomster og Buske.

Da Mrs. Alice's øjeblikkelige Begejstring over Campo dei Fiori's Yndigheder havde lagt sig, opdagede hun, at et Hus med elleve Soveværelser maaske slet ikke var, hvad hun havde søgt. En lille Bungalow med Plads til hende selv, hendes Kammerjomfru, et Par Tjenestefolk og en Gæst eller to var, hvad hun havde ledt efter . . . men Huset var købt og betalt, før hun saa Medaillens Bagside. Dog, alt vendte sig til det bedste: hun opfordrede sin Datter og Svigersøn til sammen med hende at gøre Campo dei Fiori til et Hjem for hele Familien. Jørgen og Monica overvejede Forslaget. De fandt, at Italien var et Land, hvor man paa Grund af Turistlire og lave Skatter kunde leve meget billigere og langt behageligere end noget andet Sted i Mellemkrigsaarenes Europa, og i 1927 flyttede hele Familien til Rapallo, hvor Børnene i Campo dei Fiori fandt det dejligst tænkelige Barndomshjem.

SEKSTENDE KAPITEL

Monica beholdt sin lille Lejlighed i Paris og tilbragte megen Tid der og i London, men saa ofte som muligt rejste hun til Rapallo, hvor Børnene altid saa frem til hendes Besøg med Jubel, med Længsel og med den største Forventning.

Hun var en vidunderlig Mor til Trods for, at hun af Pligt og — som hun selv kaldte det — Fornuft, overlod den elementære Opdragelse af sine Børn til Mennesker, som hun ansaa for bedre kvalificerede . . . til dygtige Barnepiger, forstaaende Guvernanter og til *Olga*. *Olga* Signorini kom til Campo dei Fiori for at give Undervisning i italiensk. Børnene kom til at elske hende, hun blev Jørgens og Monica's Veninde og Mrs. Alice's uundværlige Støtte ved Førelsen af Husholdningen og den til Tider ret store Selskabelighed. Efterhaanden viede hun al sin Tid, ja hele sit Liv, til Familien Wichfeld's Vel, og den Dag i Dag regnes hun som hørende til Klanen.

I vanskelige Tider er hun den, der trøster og forsøger at hjælpe. I Medgang glæder hun sig af hele sit gode Hjerte med dem, Lykken har tilsmilet.

Hendes Loyalitet og Betænksomhed er uforlignelig . . . ingen vil nogensinde kunne gengælde *Olga* alt det, hun med Uselviskhed og Kærlighed gav de Mennesker, som dengang fandt et Hjem i *Olgas* Fædreland.

Men skønt *Monica* saa sine Børn sjældnere end det maaske var naturligt, forstod hun som ingen anden at opnaa og bevare Kontakten med de tre — en Kontakt, en Forstaaelse, der groede, efterhaanden som Børnene voksede til.

Naar hun skrev, at *nu* kom hun, talte *Ivan*, *Inkie* (som *Varinka* kaldtes) og *Viggo* *Dagene* og *Timerne* til det store

Øjeblik, hvor de skulde møde hende paa Rapallo's lille Jernbanestation. Længe, længe før Togets Ankomst stod de dér og stirrede hen ad Jernbanelinien; den første, der fik Øje paa det frembrusende Lokomotiv, følte, at han — eller hun — havde første Retten til at styrte sig i Moderens Arme.

Det var ikke, fordi Monica forkælede sine Børn, at de elskede og beundrede hende saa meget. Grunden maa søges andetsteds. I Virkeligheden behandlede hun dem strengt — endog meget strengt, hvis hun for Exempel greb dem i Løgn — hvor *hvid* den end maatte være — eller hørte, at den ene sladrede om den anden. Hun hadede Løgner, og hun hadede Angiveri og bekæmpede disse Synder ved personligt og korporligt at straffe Børnene. Hun gav dem et Sandhedskompleks af en saadan Størrelsesorden, at de knap i Dag er i Stand til 'at stikke' selv den uskyldigste Selskabsløgn.

Sjældent roste hun, men naar det skete huskedes det i Dage og Uger, og den lykkelige pralede endda uskyldigt overfor sine Søkende med, at »it's only four days since Mummy praised me!«

Hun opdrog dem til Lydighed. Hun taalte aldrig, at Børnene gjorde Ophævelser overfor en given Ordre. Og de vidste saa udmærket, at det aldrig nyttede at udsætte en Ting, som Mummy ønskede udført nu.

Da de blev store nok til at forstaa Penges Værdi, fik de en bestemt lille Sum hver Lørdag. Der var aldrig tale om at 'stikke dem fem Lire extra', eller give Forskud paa næste Uges Gage. Ydermere skulde de holde nøjagtigt Regnskab, som ugentligt afleveredes — ofte pr. Post — til Moderen, som returnerede det med eventuelle Rettelser eller kritiske Bemærkninger.

Ivan har fortalt om sine Indtryk af Livet med Moderen i Barndommens Dage:

»Blot det at være sammen med hende, at høre hende tale, og selv fortælle hende, hvad der nu optog vore Barnetanker, var en Oplevelse, som aldrig udviskes. Vi følte det som en

Ære, naar hun vilde lytte til os, og hun svarede altid paa en saadan Maade, at vi instinktivt forstod, at hun helt kunde sætte sig ind i vore smaa Problemer. Aldrig affærdigede hun os med et 'Det skal du nok finde ud af, naar du bli'r større', eller 'Ti' nu stille!'. Hun gav os hele sin Opmærksomhed, lyttede, forklarede og fortalte, og vi følte, at der overgik os en stor Gunst, naar Mummy koncentrerede sig i Samtaler med os. Altid talte hun, som var vi hendes jævnbyrdige — som om vi var voksne, og det gjorde, at vi huskede, hvad hun havde sagt. Selv som ganske smaa opfattede vi Mummy som en Personlighed af høj Karat. Vi følte os uendelig nær knyttet til hende, endskønt vi aldrig kom til at betragte hende som en Selvfølgelighed, som noget, der hørte Dagliglivet til.

Efterhaanden som hendes Børn voksede til og selv udviklede sig til stærke Personligheder, blev Forholdet mellem Moder og Børn mere naturligt, mere ugenert, mere ligetil. Og Monica høstede den rigeste Frugt, nogen Moder kan ønske hos sine Børn: at ingen af dem, hverken Ivan eller Inkie eller Viggo, paa noget Tidspunkt i Livet bar paa en Hemmelighed, som de ikke delte med hende. Hvor mange Mødre har mon faaet en saadan Tillidserklæring?

At Monica var den personificerede Diskretion — hvad Børnene saa udmærket vidste — forklarer ikke det smukke Forhold. Hun havde snarere forstaaet at indpode en Fællesskabsfølelse, der, ihvertfald for Datterens Vedkommende, blev en saa stærk Del af hendes Natur, at hun efter Moderens Død i lange Tider fandt ringe Glæde (og endnu mindre Smerte) ved at *opleve*, thi Mummy var der jo ikke til at høre om alle de mærkelige Tildragelser — store og smaa — som det faldt i Inkie's Lod at erfare.

Livet i Rapallo gik sin Gang, og for Mrs. Alice begyndte en ny Tilværelse. Hun var svagelig, da hun flyttede til Italien og troede ikke, Gud vilde levne hende mange Aar endnu, men hun blomstrede op i det dejlige Klima omgivet af sine Børne-

børn, som hun elskede, og som elskede hende. Sine egne Børn havde hun aldrig forstaaet — maaske havde hun aldrig søgt for Alvor at trænge ind i deres komplicerede Sjæleliv — men nu, paa sine ældre Dage, fattede hun Glæden ved det Liv, kun Børn kan skabe.

Som det fintkultiverede Menneske hun var, glædede det hende at kunne medvirke ved Børnenes Undervisning i engelsk Historie, engelsk Litteratur, den engelske, franske og italienske Kulturhistorie, Biblens Lære og Geografiens Mangfoldigheder. Hun bibragte dem et grundigt Kendskab til Charles Dickens' og Walter Scott's Værker paa en saadan Maade, at de saa frem til Tiden mellem Thé og Middag, hvor Granny læste højt, medens Børnene sad paa Gulvet foran Kaminen.

Ivan har givet Skildringer fra Livet ved den italienske Riviera i sin Bog om Moderen: 'En Kvindeskæbne under Frihedskampen', der i 1945 udkom paa et dansk Forlag. Vi gengiver et Par Afsnit fra Bogen:

». . . og her kom om Sommeren Mennesker fra alle Europas Lande for at nyde Naturen, og om Aftenen, naar Solens Kraft blev mindre voldsom, samledes de til Tennis og Golf, til Bridge og Backgammon, Dans ved det maanebelyste Hav og Køreture i de smukke Bjerge. Om Vinteren, naar de fleste Turister var rejst, kom Folk, der vilde skrive og tænke i Fred. Her boede Gerhardt Hauptmann og Francis Toye, den kendte engelske Musikkritiker, Dramatikerens Sam Bennelli, Forfatteren Yeats-Brown og mange andre . . .«

». . . Her kunde man dyrke sine Interesser i Fred, og Monica udnyttede Tiden i fuldt Maal. Hun var overordentlig klart tænkende, havde en Hjerne, der elskede at have al Ting ordnet i Kartotekform, og lavede et Utal af Lister over alt, hvad der fandtes i Huset i Danmark — over Tøj, Glas, Porcelain, Møbler, Bøger, saaledes at hun, naar hun havde Brug for en Ting, kunde skrive hjem og sige nøjagtigt, hvor den laa. Hun førte Regnskab over alt, og regnede altid sine Ud-

Ballywalter Castle.

gifter om til danske Kroner, ligegyldigt om Beløbet var givet ud i Frankrig, Italien eller England. Paa denne Maade var hun i Stand til at sige nøjagtigt, hvor meget der for Exempel var givet ud til Kød i Marts Maaned 1921 mange Aar efter. Da hun i nogle Aar drev en en Gros Forretning med Parfumer og Kosmetik i London og Paris, havde hun ogsaa hele Regnskabet herfra at ordne, naar hun tog Ferie i Italien«.

Ivan Wichfeld skriver om Moderens Interesse for Bridge :

»Da hun blev gift med Jørgen, hændte det ofte, at hun maatte sidde og se ham, der var en lidenskabelig Bridge-entusiast, spille en hel Aften igennem. Hun bestemte sig derfor til ogsaa at lære Spillet, men gav sig først for Alvor til at studere dets Finesser i Aarene i Italien. Ved at læse en Del Bøger om Emnet, og navnlig ved at spille meget med dygtige Spillere, opnaede hun stor Færdighed. Men som nogle Mennesker kan være forfulgt af Held eller Uheld hele Livet igennem, havde hun saa godt som altid daarlige Kort, og hendes Forsvarsspil var virkelig imponerende ; naar hun endelig en Aften havde gode Kort i en længere Periode ad Gangen, var hun meget daarlig tilpas, for hun mente ikke, hun fik det fulde Udbytte af Kortene. Hun holdt sig altid, trods nye Konventioner, til Ely Culbertson's Spillemetode og paastod, at man, hvis man virkelig havde forstaaet hans System til Bunds, kunde klare sig mod et hvilket som helst Hold. Skønt hun sjældent gjorde Brug af det, fik hun Diplom som Lærer i Culbertson-Systemet, og det var hendes store Fornøjelse at sætte sine Børn ind i Spillets Finesser. Lige fra de var tolv Aar havde hun aldrig for travlt til at raade og vejlede dem deri, og kunde i saadanne Øjeblikke glemme alt omkring sig«.

Han skriver om, hvor fuldkomment hun kunde koncentrere sig —

». . . hun havde en Evne, som er sjælden hos en Kvinde, til at tænke klart og logisk uden at lade sig paavirke af de emotionelle Strømninger, der ofte gør Kvinders Tankegang svingende og usammenhængende. Naar hun blev spurgt om

sin Mening om en eller anden Ting, tænkte hun sig først om, vejede pro et contra og gav saa et Svar, der var velovervejet i alle Enkeltheder. Som alle stærke Karakterer kunde hun være stædig, hvis hun vidste, hun havde Ret, men afviste aldrig andres Meninger uden nøje at have gennemtænkt dem. Hun elskede at diskutere med Mennesker, der var klogere end hende selv, og mente, at en Dag var spildt, hvis hun ikke havde lært noget nyt om et eller andet. Interesserede et Spørgsmaal hende, læste hun alt, hvad hun kunde finde om Emnet«.

Monica interesserede sig for Menneskets Reaktioner overfor Skæbnens Skaktræk i det daglige Liv:

»Her gjorde hendes Kartotek-Hjerne sig atter gældende, og hun kunde altid placere et Menneske under den eller den Kategori efter at have talt med det i ti Minutter; hun elskede Originaler, Folk, der sagde og gjorde ualmindelige Ting, ikke fordi de syntes, det var smart eller imponerende, men fordi deres Tankegang var ualmindelig. Hun var et Menneske, der var blevet viist, ikke blot ved Læsning, men ved Samtaler med Folk af alle Klasser og alle Nationaliteter, et Menneske, der dømte efter Sætningen 'Tout comprendre c'est tout pardonner', og hvis højeste Leveregel var den, de gamle Grækere satte sig selv: 'Kend dig selv!'«

Inkie husker hendes Utilbøjelighed til at give Udtryk for fysisk Smerte. For Exempel fortalte en schweizisk Tandlæge, at han ansaa hendes Moder for sin vanskeligste Patient —

»Hvorfor dog?«, spurgte Datteren.

»Naar jeg borer nær Nerven i en af hendes Tænder, sidder hun ganske stille, som om hun slet ikke bemærker Pinen. Jeg spurgte hende: 'Gør det ikke ondt?', og hun svarede — 'Jo, meget.'«

»Hvorfor har De ikke sagt det?«

»Fordi jeg er opdraget til ikke at tilkendegive nogen Form for Smerte!«

Tandlægen havde da sagt til Monica, at han maatte opgive Behandlingen, dersom hun ikke bemærkede, naar han

borede for tæt ved en Nerve. Hun lovede modvilligt, at hun vilde løfte sin Haand som Tegn, naar Tandlægens Bor i betænkelig Grad nærmede sig Nerven.

Børnene fortæller Smaatræk fra Moderens daglige Liv:

Monica's Korrespondance.

Haandskriften var ganske ulæselig, og for Modtagerens Skyld benyttede hun en Skrivemaskine, der fulgte hende paa alle Rejser. Foruden en meget omfangsrig Forretningskorrespondance sendte hun hver Uge lange beskrivende Breve til Tim og Desmond, og, naar hun var væk fra Hjemmet, til Mrs. Alice, Olga, Jørgen og Børnene. En Del af hendes Breve er heldigvis opbevaret, og de viser tydeligere end nogen Beskrivelse, hvilket helstøbt Menneske, hun var. Og de beviser, at hendes Menneskekendskab og — ikke mindst — hendes udprægede Sans for Humor, var af høj Standard.

Til Gengæld for alle disse Breve, som Modtagerne værdsatte, læste igen og igen, refererede og huskede, forlangte hun af sine Børn, at ogsaa de ugentlig skulde sende hende Breve med detaillerede Beskrivelser af alle deres større eller mindre Oplevelser. (Resultatet er da ogsaa blevet, at alle tre Børn selv har udviklet en sjælden Evne til at kunne genfortælle Hændelser saaledes, at man altid med største Glæde læser eller hører derom).

Monica's Sparsommelighed

var ogsaa sagnomspunden: Naar hun var hjemme, gik hun altid i sit ældste Tøj. Hun stoppede sine Hjemmestrømper — fint og nydeligt — indtil (og længe efter) den egentlige Strømpe var gaaet alle Strømpers Gang. De Sko, hun holdt mest af, var atten Aar gamle. Hver Gang hun forlod Rapallo, blev de pænt lagt i Pose og sat til Side; hun sagde Farvel til dem og lovede snart at komme tilbage.

Hun holdt af *Ting* . . . en Taske, en Kjole, et Smykke, et Møbel antog i hendes Fantasi en vis Personlighed, og hun skilte sig meget nødig af med sine Ejendele. Intet blev kas-

seret . . . Brevark, hvor blot den ene Side var beskrevet, skar hun omhyggeligt til og lagde i Bunken mærket 'Ubenyttet Skrivepapir'. Gamle Æsker, Indpakkingspapir, Elastikker, Klude . . . alt gemte hun. Børnene paastod, at hun havde en Æske med en Mærkeseddel, hvorpaa der stod: »Sejlgarnsstumper, der er for smaa til at kunne anvendes til noget«.

Paa den anden Side kunde hun i visse Tilfælde være endda meget extravagant; saaledes insisterede hun altid paa, at kun Læger og Tandlæger med internationalt Ry maatte konsulteres, naar det gjaldt hendes Børns Helbred.

Monica's Levevis — hvad angaar Mad og Drikke — var særdeles spartansk. Hun interesserede sig overhovedet ikke for Bordets Glæder (dog med enkelte Undtagelser som for Exempel Vindruer . . . men de skulde være skrællede). Naar hun boede alene i Paris eller London, levede hun af ristet Brød, The og haardtstegt Bacon. Hun drak saa godt som aldrig Cocktails og brød sig ikke om Vin. Derimod røg hun mange Cigaretter — halvtreds om Dagen var hendes normale Forbrug gennem de sidste tyve Aar af hendes Liv. Hun røg, fra det Øjeblik hun vaagnede om Morgenen, til hun sent om Natten fandt Ro.

Det har været nævnt, at hun førte et meget nøjagtigt Regnskab. Men det var ikke blot Penge, hun holdt Rede paa . . . afsendte og modtagne Breve og Telegrammer, Blomster, Fødselsdagshilsener, Gæster, hun havde modtaget, Værtsfolk, der havde ydet Gæstfrihed — alt blev omhyggeligt noteret. Hendes 'Julegavekartotek' var stort: deri anførtes, hvad hun havde givet hvem og hvornaar, og hvem, der havde givet hende hvad i f. Ex. 1921. Hendes Ønskeliste gik igen fra Aar til Aar. De opfyldte Ønsker var streget ud, nye var tilføjet paa den samme Liste, der nu og da blev forlænget med en paaklistret Strimmel. Øverst paa Sedlen stod 'En Nertzpels' — et Ønske, som desværre aldrig blev opfyldt — nederst, maaske, 'En Bøjle til Strømpetørring'.

Monica's Rejseliv er et Kapitel for sig. Man forstaar, at

hun ustandselig var paa Farten: snart i Paris, Bryssel eller Berlin, snart i Rapallo eller i Danmark paa Sommerbesøg. (Dog ikke mellem 1931 og 1941, hvor Engestoftes Hovedbygning blev udlejet). Og altid medførte hun en kolossal Bagage: Skabskufferten og et Par mindre Suitcases indskrev hun, men hun insisterede paa, at 'Haandbagagen' skulde anbringes i hendes Kupé. Minimum var:

- To Haandkufferter.
- En 'Smykkekuffert' af Staal.
- En Kuffert med Papirer.
- En Hatteæske.
- En Toiletcase.
- En transportabel Radiogrammofon (!)
- En Kasse med Grammofonplader
- og
- En Skrivemaskine

foruden, naturligvis, Haandtasker, Paraply, Rejsepuder, en Plaid og løse Smaapakker.

Naar hun ankom til et Hotelværelse, aabnede hun straks alle sine Kufferter og arrangerede sit Værelse saaledes, at hun følte sig hjemme: de medbragte Vaser blev fyldt med Blomster, hendes vanlige Askebægre blev anbragt paa strategiske Steder, Fotografirammer med Billeder af Jørgen, Ivan, Inkie, Viggo, Mrs. Alice, hendes Far, Brødrene o. s. v. stillede hun paa Kaminhylder, paa Toiletbordet eller ved Siden af Sengen. Smaa Duge, Puder, enkelte Nipssager og det dejlige Toiletgarniture hyggede ved deres Velkendthed. Kort sagt: hun besad Englænderens Evne til altid at kunne danne et Hjem borte fra Hjemmet . . . om det saa kun var for een Dag.

Monica drev ikke megen Sport, efter at hun blev gift. Hun svømmede dog med stor Glæde, spillede nu og da lidt Tennis, men i det store og hele indskrænkede hun sig til Automobili-sporten. Hun var en meget dygtig Chauffør . . . men anede

intet om Motorens udviklede Konstruktion og ønskede heller ikke at vide noget som helst derom. Siden sit tolvte Aar havde hun regelmæssigt kørt Vogn, men hun lærte aldrig Forskellen mellem en Karburator og en Radiator udover dette, at Benzin løb ind og ud af en Karburator, og Vand løb ind og ud af en Radiator. Da hun skulde aflægge Køreprøve for en italiensk motorsagkyndig, kørte hun med stor Elegance Vognen gennem Genoa's hasarderede Trafik. Den Del af Prøven bestod hun med Glans. Men ikke den teoretiske :

»Hvad vil De gøre, hvis Motoren svigter?«, spurgte den motorsagkyndige.

»Træde paa Bremsen, stoppe, staa ud og ringe efter en Mekaniker!«, svarede hun.

»Hvis De nu ikke kan finde en Telefon?«

»Sætte mig ned paa Vejen og vente, til nogen stopper for at hjælpe mig!«

Den motorsagkyndige opgav derpaa al videre Examination, men han gav hende dog Kørekortet.

SYTTENDE KAPITEL

Monica Wichfeld's Interesse for og Indsigt i udenrigspolitiske Spørgsmaal var betydelig. Trods Winston Churchill's Antagonisme i Det irske Spørgsmaal, var hun fra sin tidligste Ungdom en kritisk Beundrer af denne Statsmand og Skribent, hvis Politik hun nøje fulgte, og hvis Værker hun læste med Opmærksomhed.

Ogsaa Benito Mussolini beundrede hun som den Mand, der havde bragt Orden i det italienske Statsmaskineri. Hun ansaa ham ikke for en potentiel Feltherre . . . muligvis paa Grund af sit intime Kendskab til Italienerne og deres ringe Lyst til og Evner for militære Eventyr.

Som et fornøjeligt Exempel paa 'Mussolini's gode, moralske Indflydelse' gengives en lille Notits fra Rapallo's lokale Avis, *Il Mare*, dateret den 11. Marts 1928:

Udlænding anerkender italiensk Ærlighed.

Fra Søndagens Expressog Nummer 1 steg to Damer ud i Rapallo og begav sig til Villaen *Campo dei Fiori*, hvor de bor.

En af dem havde i Toiletrummet til en Første Klasses Vogn glemt tre Ringe af betydelig Værdi: en med to Rubiner og tre Brillanter, en Safirring med to Diamanter og en tredje Diamantring.

Ringene blev fundet af en italiensk Herre — vistnok en Milanese — som ved Ankomsten til Spezia afleverede dem til Stationsforstanderen, idet han bemærkede, at de sandsynligvis tilhørte en af de to Damer, som havde forladt Waggon'en i Rapallo.

Stationsforstanderen telefonerede fra Spezia til sin Kollega i Rapallo, og da Fru Monica Wichfeld ankom til vor Station

for at anmelde Tabet, fik hun som Svar overleveret sine tabte Kostbarheder.

Landets Gæst udtrykte i taknemmelige Vendinger sin Overraskelse og Beundring for Fascismen, som opdrager Italienerne til sand Ærlighedsfølelse.

Imidlertid: da Mussolini i 1935 — støttet af den franske Premierminister Pierre Laval's Løfter — indledede sit Angreb paa Abessinien, der, trods engelsk Modstand og halvt gennemført Folkeforbundsaktion, førte til Sejr i 1936, indsaa ogsaa hun, at Mussolini og hans Fascisme i Tilknytning til Adolf Hitler og hans tyske Pseudo-Fascisme vel var i Stand til at skabe Ragnarok, hvilket de store vestlige Nationers ansvarlige Ledere paa den ene eller den anden Maade forsøgte at hindre.

Bølger af Uro rullede hen over Europa. I 1936 indførtes almindelig Værnepligt i Tyskland, Hitler marcherede ind i Rhinlandet og støttede, sammen med Italien, Francisco Franco og de spanske Insurgents Kamp for Indførelsen af det falangistiske Enhedsparti. Rom-Berlin Aksen blev proklameret, og Mussolini holdt tordnende Taler om romersk Imperialisme.

Verden fandt lidt Afspænding, da selv Nazisterne, Fascisterne og Falangisterne i Slutningen af 1936 kastede sig over Avisernes Forsideartikler for at læse om Kærlighedsaffæren mellem Kong Edward den VIII af England og Mrs. Elisabeth Wallis Simpson fra Amerikas forenede Stater.

Fra *Carlton Hotel* i Cannes skrev Monica den 2. Marts 1937 et Brev til sin Søn, Viggo, som paa det Tidspunkt var i Skole i England —

». . . og i Gaar Aftes spiste vi til Middag hos Rogers i *Villa Lou Vlei*, hvor Mrs. Simpson bor. Jeg sad ved Siden af hende ved Middagen, og hun kom og talte med mig bagefter, og jeg spillede en Rubber Bridge med hende som Partner. Derefter blev hun kaldt til Telefonen, jeg antager for at tale med

Hertugen af Windsor (eller 'Kongen', som de kalder ham her, medens den rigtige Konge og Dronning refereres til som 'York'erne!!!), og hun kom ikke tilbage, før vi tog af Sted. I Aften spiser Rogers sammen med Allens og os paa Casino'et. Mr. Rogers vil ikke tillade, at ogsaa Mrs. Simpson kommer, og hun er ret misfornøjet over altid at maatte blive hjemme; men jeg tror, der er mange Mennesker, som rejser sig og forlader Restauranter, naar hun kommer, saa jeg antager, de ikke vil risikere Ubehageligheder. Hun har inviteret nogle Mennesker til Middag i Morgen Aften — hun vilde ogsaa holde den paa Casino'et, men faar ikke Lov, saa det bliver i *Lou Vlei*. Endnu har vi ikke modtaget Invitation, men jeg tror, vi bliver bedt. Jeg hørte saa meget, som vil more dig, men det bliver for langt at skrive om. De har et extra Postbud, som bringer alle deres Breve, skønt de nu indskrænker sig til cirka fem Hundrede om Dagen. Hun og hendes Sekretær tilbringer hele Morgenen med at besvare dem. Dem, som de ikke kan læse — for Exempel Breve skrevet paa Albansk — bliver smidt væk. Nogle Breve er truende, andre grove, og andre igen fra Beundrere eller fra Præster, som ønsker at foretage Vielsen, o. s. v. Regningen for Strafporto beløber sig til Frc. 1000 om Maaneden og Frc. 3000 for Hertugen af W.s underfrankerede Breve. Han afslaar at modtage dem, og det morsomme er, at det eneste Brev, hun nogen Sinde har sendt ham sammen med nogle Avisudklip, — vejede for meget og blev sendt tilbage sammen med de andre underfrankerede Breve! Hun faar tilsendt Gaver fra Alverdens Steder, Tjenestefolkene i Villaen faar en Del af dem forærende, nogle bliver returneret. Til Middagen fik vi en Sauce til Isen lavet af en særlig Slags store Valnødder, som en ukendt Beundrer havde sendt fra Indien. Blandt de Mennesker, som kommer for at tale med hende, var en gammel Kone, som havde spadseret 400 Kilometer for at sige, at 'Stemmer var kommet til hende og havde sagt, at Mrs. S. vilde blive myrdet i en Balsal af to Kvinder'«.

Monica slutter denne Del af Brevet med at skrive:

»Mrs. S. smigrede mig, saa det halve kunde være nok. Hun var begejstret, fordi mit Haar sad paa samme Maade som hendes og fortalte, at da jeg kom ind i Stuen, havde hun sagt til sig selv: 'Dér kommer en Kvinde, som er anderledes end de andre'. Hun vilde høre min Mening om alle mulige Ting og insisterede paa at diskutere 'den store, engelske Middelklasse', og 'at den i Virkeligheden udgjorde Landets Styrke'. Det var lidt svært at tale om — særlig i Betragtning af, at netop Middelklassen havde smidt hende ud af England . . . men hun blev ved«.

I Marts 1938 marcherede nazistiske Stormtropper under høje Heilraab gennem Wien's Gader, og i Begyndelsen af September forlangte Hitler Selvbestemmelsesret for Sudetertyskerne i De böhmiske Randbjerge, som tilhørte Czekoslovakiet. Krigsfaren var overhængende, da den engelske Premierminister Neville Chamberlain i Midten af September fløj til Berchtesgaden for at handle sig til Rette med den tyske Führer . . . men Mødet gav kun negativt Resultat. Den 28. September fik Mussolini overtalt sin Aksekammerat til at mødes med Regeringscheferne fra Frankrig (Édouard Daladier) og England i München, og om Morgen den 30. September vaagnede Verden op til det, som Chamberlain kaldte 'Fred i vor Tid' paa Bekostning af Czekoslovakiets Selvstændighed.

I Dagene omkring München-Krisen herskede ogsaa i Campo dei Fiori en vis Nervøsitet. Fra England skrev Tim og bad Familien sørge for, at Mrs. Alice rejste ud af Italien. I Modsetning til Monica, Jørgen og Børnene, der alle var danske Statsborgere, maatte man forvente, at Englænderinden Mrs. Alice straks blev interneret i Tilfælde af Krig mellem Aksemagterne og Det britiske Rige.

Ivan var vendt tilbage til Rapallo fra Eton, hvor han — i Lighed med sine Onkler og Forfædre — gik i Skole, og har fortalt om denne hektiske Uge:

»Det var altsammen meget forvirrende. Olga brød ud i en Taarestrom, da hun hørte om Granny's forestaaende Afrejse. Tjenestefolkene græd, som var de piskede . . . ind imellem lyttede de til Mussolini's Radio-Tirader, men nægtede dog at salutere Il Duce med opstrakte Arme . . . en Ting, Viggo for sin Fornøjelses Skyld prøvede at overtale dem til. Alle hjalp Granny med at pakke. Hun vilde have alle sine Bøger med, Billeder og Fotografier, Smaating, store Ting, alt sit Tøj og meget mere. Hun ventede aldrig mere at se sit italienske Hjem. Men den næste Morgen, hvor hun holdt sin sædvanlige 'stille Time', fik hun at vide, at man ikke burde klynge sig til 'verdsligt Gods', hvorpaa alt blev pakket ud igen og blot de nødvendigste Ting lagt i en eller to Haandtasker. Det blev arrangeret, at jeg skulde følge Granny til Aix-les-Bains, men kort før Afrejsen hørte vi Chamberlain's Budskab om 'Fred i vor Tid' . . . og saa blev de sidste Rester igen pakket ud og lagt paa deres sædvanlige Hylder«.

Ved Paasketid 1939 rejste Mrs. Alice til England paa forskellige længe planlagte Besøg hos talrige Familiemedlemmer . . . hun gensaa ikke Campo dei Fiori før Foraaret 1946!

Kort efter rejste Jørgen til Pontresina, et Vintersportssted paa Engadin-Højsletten — mellen Albula og Bernina Alperne — hvor Inkie havde tilbragt nogen Tid med at staa paa Ski. Sammen kørte de til Basel, hvor de mødte Monica, der kom fra Paris. I Hamburg stødte Viggo til Familien — han havde gjort Rejsen fra sin Skole i England — og i Berlin mødte Ivan sine Forældre og Søskende. De tilbragte nogle Dage i Reichhauptstaden, besøgte blandt andet den danske Gesandt, Kammerherre Herluf Zahle, men Inkie havde ingen Anelse om, at hun blot seks Aar senere skulde giftes med hans Nevø.

Den samlede Familie forsatte Rejsen til Warnemünde og med Færgen til Gedser og videre til *Pandebjerg* paa Falster, hvor de boede hos Jørgens Tante, Kammerherreinde Tesdorpf.

De besøgte Slægt, Venner og Bekendte. Inkie saa for sidste Gang Anders Lassen, Legekammeraten fra de Dage, hvor hun var Modellen til Suzanne Lassen's berømte Børnebog, 'Den uartige Caroline'.

Da Forældrene rejste tilbage til Italien — og Viggo til England — blev Inkie og Ivan i Danmark: hun som Husholdningselev paa Gaarden *Juellinge* ved Karise, han som Landvæsenselev samme Sted.

Viggo fortæller om Tilbagefarten fra Gedser:

»Vi stod paa Færgens Agterdæk — hun og jeg — og vi saa den lave, danske Kyst forsvinde, medens Larmen af tyske Flyvemaskiner fra Basen i Warnemünde blev stærkere og stærkere. Vi saa udover de hvidtoppede Bølgekamme mod Horisonten. Maager cirklede og udstødte hæse Skrig, og Mummy sagde: 'Det er sidste Gang, vi ser et frit Danmark. Naar vi kommer tilbage, vil det være til et besat Land. Det er muligt, at du vil se det frit igen, men jeg vil ikke opleve det!«

Monica's Fremsynethed var velkendt, ofte havde hun bevist denne Egenskab . . . og nu, atter, formaaede hun med uhyggelig Nøjagtighed at forudsige, hvad der skulde overgaa Danmark og hende selv.

ATTENDE KAPITEL

Søndag Formiddag, den 3. September 1939, stod Monica ved sit Sovekammervindue i Rapallo og saa ud over Bugten ved Portofino, hvis Bjerge stod skarpt aftegnede mod den klare Himmel. Men mørke Skyer samlede sig over Europa for at udelukke Lyset fra Millioner af Menneskers Tilværelse.

Hun lukkede op for Radioapparatet . . . Big Ben's dybe Slag forkyndte, at Klokken var elleve i England.

Gennem Højtaleren lød Premierminister Neville Chamberlain's knirkende Staccatostemme :

»Jeg taler nu fra Kabinettets Mødesal i Downing Street Nummer 10. I Morges overrakte den britiske Ambassadør i Berlin den tyske Regering en endelig Note, der udtalte, at medmindre vi inden Klokken elleve hørte fra den, at den var rede til at trække de tyske Tropper tilbage fra Polen, vilde der bestaa Krigstilstand mellem os. Jeg maa nu meddele Dem, at vi ikke har modtaget et saadant Tilsagn, og at dette Land som Følge deraf er i Krig med Tyskland«.

Taarerne strømmede ned ad hendes Kinder, medens den engelske Nationalhymne spillede . . . og hun hviskede de kendte Ord :

God save our gracious King!
Long live our noble King!
God save the King!
Send him victorious,
Happy and glorious,
Long to reign over us;
God save the King!

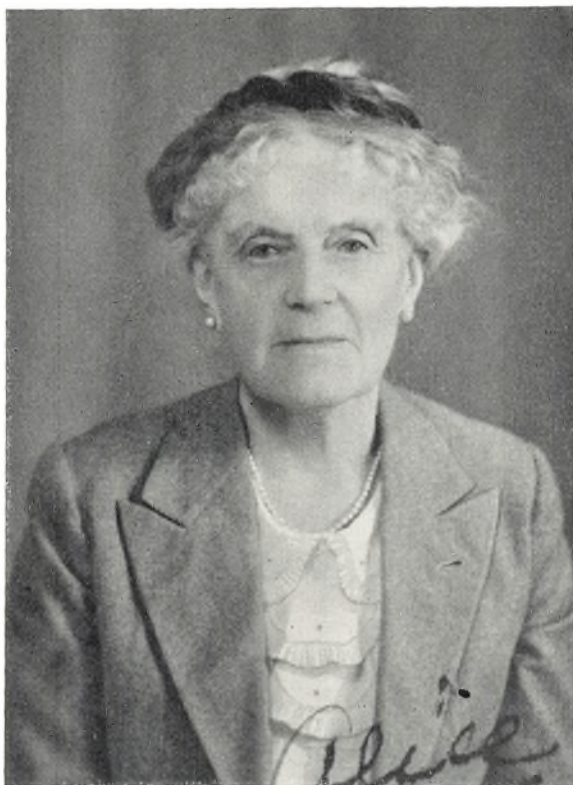
Hendes første Tanke var Jack, som forgæves havde givet sit Liv i den Krig, der skulde ende alle Krige. Igen — for anden Gang i hendes Liv — skulde Verden staa i Brand, igen skulde Tim i Kamp, og Desmond, naturligvis, og maaske hendes egne Børn. Ikke et Sekund var hun i Tvivl om, at hele Verden maatte flamme, før den dybe Konflikt, der havde foraarsaget Fredsbruddet, var bilagt. Hendes Indsigt i Politik var betydelig, og derfor forstod hun øjeblikkeligt, at Kampen ikke gjaldt den officielle Aarsag til Krigserklæringerne: Tyskernes Angreb paa Polens Uafhængighed, men at langt videregaaende Stridsspørgsmaal skulde afgøres, nemlig Levedygtigheden, Existensberettigelsen af den demokratiske eller den diktatoriske Livsanskuelse. Hun vidste straks, at intet Land nu kunde indtage et neutralt Standpunkt — thi hvert Menneske paa Jorden, hver Nation i de fem Verdensdele vilde berøres af Kampens Udfald — og at Fremtiden for de kommende Generationer vilde blive afgjort paa Slagmarkerne.

Hun besluttede dén Dag, at hun selv, før Striden var Slut, vilde forsøge at yde *sit* til, at det egentligste Mennesket ejer — deres Land, deres personlige Frihed og deres Selvbestemmelsesret — maatte bevares.

I den tidligere citerede Bog: 'En Kvindeskæbne under Frihedskampen', skriver Ivan Wichfeld om de kommende Tiders Trængsler —

»For eet Menneske var de uvirkelige Tider før Krigsbruddet vanskeligere end for mange. Monica Wichfeld, der trods sin danske Nationalitet var engelskfødt, havde i mange Aar lidt i Tavshed, naar taktløse Italienerne kom med kritiske Bemærkninger om Englands Kompromispolitik. Men nu, endelig, kunde hun holde Hovedet højt«.

Han fortæller, hvorledes Monica overvejede at rejse til England for at tilbyde sin Tjeneste, men Hensynet til Jørgen og Børnene, der som Udlændinge vilde have Vanskeligheder i et krigsførende Land, gjorde, at hun bestemte sig til foreløbig

Mrs. Alice Massy-Beresford i 1930.

Varinka Muus. 1932.

at blive i Rapallo. Ivan fortæller, hvorledes hun Dagen efter Krigsudbruddet kørte til Genova for at sige Farvel til sine amerikanske Venner, der i Hast havde indskibet sig paa den italienske Amerikadamper 'Conte di Savoia':

»Her udspillede de mest utrolige Scener, navnlig paa Grund af, at Skibets Afgang blev forsinket i et Døgn, efter at der var indløbet et Telegram fra Rom, der vilde vide, at Italien traadte ind i Krigen. Hundreder af Jøder betragtede dette som deres sidste Chance til at undgaa en langsom Død i Konzentrationslejrene, og de sloges om at faa Lov til blot at ligge paa Gulvet i tredje Klasses Kahytter. Sortbørs-Hajerne havde en stor Dag, idet mange Flygtninge solgte deres jordiske Ejendele for faa Pund eller Dollars. Forvirringen blev ikke mindre, da det bestemtes, at ingen, der var kommet om Bord, og derfor befandt sig paa international Grund, maatte forlade Skibet i det Døgn, Afgangen blev forsinket. Da man ifølge Rederiets Bestemmelser maatte spise, hvad man vilde, naar Billetten var betalt, begyndte alle, Gæster som Venner, der var kommet for at tage Afsked, at æde sig igennem Eftermiddagen. Hvad der den Dag blev fortæret af Kaviar, Agerhøns, Snepper, Østers, Canards à l'orange og andre Delikatesser, trodser enhver Beskrivelse, og da Gæsterne endelig fik Lov at gaa fra Borde, havde de skjult saa mange amerikanske Cigaretter paa sig, at Markedets Behov kunde tilfredsstilles i ovevnis«.

Efter Krigsudbruddet blev Viggo kaldt til Italien fra Skolen i England. Varinka og Ivan opholdt sig den 3. September paa Ferie i Rapallo, men kort efter rejste Ivan igen til Danmark for at fortsætte sin Læretid som Landvæsenselev.

Medens Jørgen og Monica blev i Rapallo, tilbragte Varinka og Viggo Vinteren 1939—40 i Florens for at studere Kunst og Litteratur. Det var her, Varinka oplevede den 9. April:

»Tirsdag Morgen havde jeg tilbragt i Fægtesalen, og da jeg ved Ettiden i en Sporvogn kørte gennem Gaderne, saa

jeg en Mængde Mennesker staa ved Radioforretninger og lytte til en Nyhedsudsendelse, men jeg opfattede kun Ordene 'Danimarca' og 'Norvegia'. Hjemme aabnede jeg straks for Radioen og hørte om Invasionen i Norge og Kampen dér, og om den totale Kapitulation i Danmark. Og jeg græd af Vrede mod dem, der havde stjaalet mit Land«.

Den 10. Juni 1940: Højttalere installeredes langs Rapallo's Passegiata og paa det lille Torv. Bønderne forlod de smaa Landbrug oppe i Bjergene og strømmede til, de lokale Fascister klædte sig i Uniform, og Borgerne iførte sig deres fine Tøj. Butikkerne lukkedes, Fest forberedtes, for Il Duce skulde holde Tale.

Gennem Radioanlæggene hørtes Støjen fra den Menne-skemængde, der var forsamlet paa Rom's Piazza Venezia, hvor de skulde se og høre Benito Mussolini, naar han om lidt vilde vise sig paa den lille, flagsmykkede Balkon foran Residenspalæet, Palazzo Venezia.

Nu hørtes den øredøvende Jubelorkan, der forkyndte, at Landets Ministerpræsident traadte frem for Folket. Man skulde tro, Verden var gaaet af Lave — i ti Minutter lød skingrende, hysteriske Hyldestraab: 'Duce', 'Duce', 'Duce'. Og da Mussolini kort efter forkyndte, at Italien havde erklæret Krig mod Broderationen Frankrig og mod sin tidligere Ven og Allierede, England, fik man det Indtryk, at Romerne nu gik fra Forstanden af Henrykkelse. Hundreder af 'Viva il Duce', dusinvis af 'Viva l'Italia' og enkelte 'Viva il Re' gav den italienske Diktator Folkets Sanktion til at stikke Frankrig Dolken i Ryggen og jage den britiske Middelhavsflaade ud af 'Mare nostrum'.

Fire Dage senere faldt Paris, og den 24. Juni kapitulerede Frankrig.

Monica og hendes Datter havde tilbragt Morgenen ved Stranden; de spadserede ved Ettiden tilbage mod Campo dei Fiori, da en af Byens Fascister raabte: »Nu er det forbi, Signora, England og Frankrig har kapituleret!«

Monica blev ligbleg. Hun havde fulgt Evakueringen fra Dunkerque med hjertebankende Optagethed, og hun *vidste*, at nu vilde England aldrig give op. De ti Minutter, det varede, før hun naaede hjem til Radioen og fik afkræftet Rygtet om sit Fødelands Overgivelse til Fjenden, var længere end ti trange Aar. Maaske meldte Tvivlen sig hos hende i et kort, rædselsfuldt Øjeblik. *Maaske* havde Manden talt sandt.

Tankerne hvirvlede: struttende Tyskere i Londons Gader, brovtende Nazister i Landsbyernes Kroer, Goebbels ensrettede Befalinger brøles fra Besættelsesmyndighedernes Giganthøjttalere i Hyde Park, paa Piccadilly Circus, ved Marble Arch, Kæmpeproklamationer i gotisk Tryk paa Porten ved Lord Mayor's Domicil. Kongen og Dronningen detroniseres, Prinsesserne drives i Landflygtighed, Tim og Desmond i Fangelejre, Churchill for Krigsret, Koncentrationslejre, Jødeforfølgelser, Hitler paa Buckingham Palace, Flygtninge! flygte? hvorhen? Den gamle Verden paa Flugt. Den ny Verden tvivlraadig. Kompromis? Rusland angribes. Danmark! Arbejde til alle Tider for Herskerne. Kaos, Mørke, Død.

Det blev vanskeligere og vanskeligere for Campo dei Fiori-Familien at leve i Italien, som nu var i Krig med det Land, hvortil vi alle gennem Monica havde saa stærk Tilknytning. Forbud af alle Arter blev udstedt af Myndighederne: ingen maatte danse, for ikke derved at demoralisere Nationens Heltedater. Ingen Kvinder maatte bære Shorts — af samme Grund. Det udviklede sig til en fornøjelig Sport at bryde disse primitive Forbud, der kun fandt deres Lige i Nazisternes pseudo-moralske Samfund. Ved én Lejlighed, hvor et Par vagtsomme fascistiske Kvinder havde opdaget, at nogle af Inkie's og Viggo's Venner dansede paa Villaens aabne Terrasse, anmeldte de det til Politiet; tre Gendarmere kom anstigende og læste med Patos, (afbrudt af fyrige Øjekast til de unge Piger), at »medens Italien udfører sin historiske Pligt: at nedkæmpe de barbariske Englændere, som har tvun-

get Italien til at vise sin Vilje med Vaaben i Haand, er det forbudt at danse og derved distrahere vore tapre Soldater i at gøre deres Pligt mod Fædrelandet«.

Fem Lire og en halv Liter Chianti var dog nok til at distrahere disse tre Gendarmer.

Pengevanskelighederne tilspidsede sig. De sædvanlige Overførelser fra Danmark blev bremset af de almægtige Akseautoriteter, der ogsaa foraarsagede, at den italienske Befolkning hurtigt begyndte at føle Hungerens Svøbe. Smørforsyningerne standsedes, Brødet blev bagt af tørrede Bønner og brunt Hakkelse, Olivenolien brugtes i Krigsindustrien, Ris- og Macaronisationerne formindskedes fra Maaned til Maaned, og Sukker blev solgt paa den sorte Børs for, hvad svarer til halvtreds danske Kroner Pundet.

Naar Pengemanglen var for akut, pantsatte Jørgen sit Guld-cigaretetui og Monica et Smykke, men Situationen var uholdbar. Rapallo erklæredes 'Krigszone', hvor ingen Udlændinge maatte opholde sig. Hver Morgen, tre Uger i Træk, ankom Rapallo's Maresciallo, Chefen for Politiet, til Villaen og læste højtideligt op af et Dokument, at man herved beordrede den ganske Familie at forlade Byen indenfor fireogtyve Timer. Ligesaa regelmæssigt fik han at vide, at man ikke agtede at efterkomme Ordren. Ulykkelig og hovedrystende gik han bort, medens Øjenbryn og Skuldre udtrykte overrasket Fortrydelse. Men da han ikke havde modtaget Instruktion om, hvorledes han skulde forholde sig i saadanne Tilfælde, var hans eneste Udvej at komme igen den næste Formiddag, hvor Scenen gentop sig.

Imidlertid lykkedes det Jørgens Broder, Hubert Wichfeld, der var ansat ved den danske Legation i Rom, at opnaa Regeringens Tilladelse til Familiens foreløbige fortsatte Ophold i Rapallo.

Maresciallo'en var lykkelig, da han fik den overrakt. Med »mille grazie« paa Læben gik han syngende bort.

NITTE NDE KAPITEL

I Løbet af Sommeren 1941 besluttede Jørgen og Monica dog at forlade Italien, hovedsagelig fordi Børnene savnede nærende Mad og tabte i Vægt. To Maaneder gik med at faa de Papirer, der tillod en Rejse fra Italiens solbeskinnede, vitaminfattige Riviera til Danmarks kalorierige, men kolde Øland.

Den 12. September var Afsjensens Dag. Den store Bagage var afsendt i Forvejen, men utallige Haandkufferter blev anbragt i Taxa'en, som allerede Klokkeren otte om Morgenen holdt foran Villaen.

Olga fulgte med til Stationen, men ogsaa Afskeden med de trofaste Tjenestefolk var svær. Flere af dem havde i de forløbne femten Aar været knyttet til Familien, og ingen vidste, om de nogensinde skulde mødes igen. Palmira, som havde lavet saa mange dejlige Retter Mad, som havde kendt Børnene, fra de var ganske smaa, dækkede sit Ansigt med Forklædet for at skjule Strømmen af Taarer. Trøstende tog Monica hende om Skuldrene, kyssede hendes Kinder og lovede at skrive ofte. En Dag vilde de alle komme tilbage og genoptage det dejlige Liv i Campo dei Fiori.

Men Palmira var svær at trøste. Hun klyngede sig til Monica; alt hvad hun kunde sige var »Signora, Signora!«; til sidst fæstnede hun en Orkidé paa Opslaget af Monica's Frakke og stod ganske stille, da Vognen satte sig i Bevægelse . . . da Monica vendte sig om og for sidste Gang saa det trygge Hjem, stod Palmira med udstrakte Arme, som tryglede hun dem om at komme tilbage. Et Par sene Roser klyngede sig til Villaens Mur, Stenurnerne paa Terrassen stod tæt

beplantet med stive, haarede Kaktus . . . de mørke, glinsende Orangetræer forsvandt, da Vognen drejede om Hjørnet ved Jernbanestationen.

Paa Perronen samledes Vennerne for at tage Afsked med den lille, danske Familie, som vilde blive savnet af alle, der i Aarenes Løb havde lært at værdsætte Monica's stærke Individualitet og Jørgens Vid og store selskabelige Egenskaber. De to havde dannet en Kerne i Riviera'ens internationale Samfund . . . en Kerne, som de tilbageblevne vidste daarligt kunde erstattes.

Og Inkie's og Viggo's Kammerater var kommet for at sige Farvel: unge Piger og unge Mænd, som var vokset op sammen med de kønne og fornøjelige Wichfeld-Børn og med dem delt Glæderne ved lange Svømmeture udover Bugten, Sejladser langs den klippefyldte Kyst, den daglige Tennis, Eftermiddagene paa den bakkede Golfbane, de smaa Aftenselskaber med Dans i Maaneskinnet, Solen, Varmen, Livslysten, der udfolder sig saa rigt i Liguriakystens Paradis.

Sværest var det at sige »Arrivederci« til Olga, som nu skulde blive ene tilbage i Rapallo og tage Vare paa Campo dei Fiori, indtil Fred i Europa og Fordragelighed mellem Nationerne atter tillod Ikke-Italienerne at bo i det skønne Land.

Nogle Minutter sad Monica og Olga alene paa en Bænk under en blomstrende Oleanderbusk. Hvad de talte om, véd ingen, men det syntes, som om de havde glemt den Strid, der i nogen Tid havde kastet en Skygge over deres intime Ven-skab: Forskellen i politisk Opfattelse. Olga var Fascist, hvad Monica havde svært ved at forstaa. Monica's naturlige anti-fascistiske Synspunkter bedrøvede Olga . . . men nu, i de sidste Minutter før Afskeden, var det, som enedes de i den Interesse, der for dem begge betød endog mere end nationale og internationale Besværligheder — det altovervejende Spørgsmaal

om Børnene, som Olga følte sig saa nær knyttet til, som var de hendes egne.

Dundrende forkyndte Rom-Berlin Expressen nu sin Ankomst: sydfra brusede det mægtige Lokomotiv ud af Tunnelen og førte varsomt de tunge, gennemgaaende Waggoner frem til Perronen. Dragerne kastede Bagagen ind af Kupéens Vindue — kort efter stod de alle fire og vinkede det sidste Farvel. Olga kravlede op paa et Trinbrædt og forsøgte endnu engang at omfavne Inkie og Viggo. Tappert holdt hun Taaerne tilbage, mens hun gav sine sidste Instruktioner: »Pas godt paa jeres Mor! Sørg for, at hun ikke lytter for meget til Radioen!«. »Husk jeres Far paa, at han skal tage sine Piller!«. »Hils Ivan!«.

Medens Toget langsomt satte sig i Fart, løb Olga ved Siden af Kupéen; Børnene og Forældrene lænede sig langt ud, vinkede og vinkede. Det sidste, de hørte, var Olga's: »Husk jeg elsker jer allesammen!«. Det sidste, de saa, var en lille, fortabt Skikkelse, der stod ensomt tilbage der, hvor Platformen ophører og Skinnelegemet er enevældigt.

Et lykkeligt Tidsafsnit var forbi.

Efter korte Ophold i Genova og Milano kørte Expressen østpaa over Polandets Slette. Overalt hang Bundter af gyldent-modne Majscolber til Tørring og dækkede Gavle og Tagskæg paa hvert Bondehus. Ved Jernbaneoverskæringerne ventede Bønder taalmodigt med deres Mulddyr og Kærrer, læssede med nyhøstede Vindruer, indtil Expressen var kørt forbi, og Bommene igen fjernet, saa de kunde fortsætte deres rolige Færd. De tænkte næppe paa Krigen og anede ikke, at om faa Aar vilde Tyskerne som Græshopper slaa ned paa deres smaa Agre og plyndre dem for al Føde.

Da Tusmørket kom, saas Glimt af en blaasort Gardasø, bagved rejste de tyrolske Alper sig og lignede Papmachékulisser mod den østersfarvede Himmel, der hist og her brødes af rødglødende Skin fra Solen, som forsvandt vestover.

Fra Verona gik det nordpaa. Banelinien fulgte Adigeflo-

dens Dal til Rovereto, til Trento, Bozen og Sterzing gennem Zillertaler Alpernes Hjerte til Passet ved Brenner, hvor Grænsestationen til Hitlertyskland annoncerede sig selv: haarde, brutale, gutturale Stemmer raabte tyske Befalinger ud i Mørket. Støvletrampen, metallisk Maskingeværklirren og uvenlige Ordre lød nærmere og nærmere, efterhaanden som den tyske Paskontrols Embedsfolk arbejdede sig frem mod Wichfeld'ernes Kupé.

Monica rørte sig ikke, da Døren med unødigt Rabalder blev revet op. Hun sad roligt og så ikke op, men fortsatte Læsningen af den nyeste Bog med Churchill's Taler. Medens Jørgen paa tysk ordnede de nødvendige Formaliteter, tog hun sit Etui frem og valgte blandt de forskellige Mærker en tyrkisk Cigaret. Hun havde lovet at opføre sig pænt under Rejsen gennem Tyskland, men havde ikke forberedt sig paa Høflighed fra Tyskernes Side. Hun syntes aabenbart ikke, at hun brød sit Løfte ved ganske at ignorere den tændte Streichholz, som en emsig og lidt imponeret Zollbeamter belevent rakte hen imod hende. Hun løftede blot Øjnene et Øjeblik fra Bogen, paa hvis røde Smudsbind Winston Churchill's Navn prangede i skinnende, gule Farver. Det iskolde, hadefulde Blik, som hun i et *nu* sendte Tyskeren, gav ham et Chok . . . Tændstikken brændte hans Fingre, mens han saa, hvorledes hun fiskede sin egen Lighter frem fra Haandtasken og langsomt og omhyggeligt tændte for sig selv . . . hvorpaa hun uforstyrret fortsatte Læsningen med Bogen højt løftet, saa enhver kunne se den.

Sent den næste Formiddag rullede Rom-Expressen ind paa Anhalter Bahnhof i Berlin. Det lykkedes Jørgen at engagere Stationens eneste Drager og Holdepladsens eneste Taxa, som kørte dem gennem Berlins Gader til Stettiner Bahnhof, hvor Bagagen blev deponeret.

I Løbet af de fire Timers Ophold i Reichshauptstaden, saa de Beviser paa Englændernes og Russernes Bombeangreb: i hver Gade, de passerede, laa store Brandtomter, der tydeligere

end Ord beviste, at Goering's Luftwaffe og Hitler's Flak ikke formaade at hindre Fjenden i at gennemtrænge Berlins Forsvorskæde.

De stiledede mod *Hotel Adlon* paa Unter den Linden, men det var umuligt at faa Plads i Restaurationen, som var stopfyldt med udenlandske Quislinge, nazistiske Propagandafolk og Presse mænd fra nær og fjern. De forsøgte andre Hoteller og Restauranter i Nabolaget, men alle var de myldrende tæt besat med Nazismens Overflod af Sortbørs-Grosserere, Gauleitere fra Provinsbyerne og Konzentrationslejr-Kommandanter med Elskerinder. I et Konditori lykkedes det dog at faa nogle lyserøde Ersatz-Iskager. Viggo spiste fem, Inkie tre.

Bagefter vandrede de omkring, fra Unter den Linden gennem Brandenburger Tor ned ad Sieges Allee, som ikke var pyntet med de sædvanlige viftende Sejrsflag, men overdækket med svingende Kabler, der støttede kolossale Camouflagenet forsynet med Millioner af pænt bundne grønne Sløjfer og Pampachégrantræer; maaske vildledte denne luftige Græsplæne fjendtlige Flyvere, som ved Angreb i Dagslys regnede med at benytte den brede Chausse som Ledestjerne til Hitlers Regeringskvarter i den nærliggende Wilhelmsstrasse.

Viggo fortæller om Rejsen fra Berlin — via Warnemünde — til Danmark:

»Det var mørkt, da vi forlod Stettiner Bahnhof. Heldigvis havde vi endnu nogle kolde Kyllinger i Madkurven fra Rappallo, og dem spiste vi. Mummy, Daddy og Inkie satte sig til at sove, men det kunde jeg ikke. Med Næsen presset mod en kold Vinduesrude stirrede jeg ud i Natten, op mod den blæksorte Himmel, hvorfra russiske Aeroplaner og engelske Bombemaskiner hvert Øjeblik kunde verfe dødbringende Last ned over Fjendelandet — og os . . . men maaske var det for tidligt, maaske var Royal Air Force-Maskinerne blot gaaet paa Vingerne for kort Tid siden og fløj nu højt over Nordsøen eller Holland med sydøstlig Kurs. Maaske laa Russerne endnu over det østlige Polen og styrede mod Vest. Der var stille i Kupéen.

Man hørte kun den dumpe Lyd fra Waggonernes Hjul, der syntes at stave *L-u-f-t-a-n-g-r-e-b . . . L-u-f-t-a-n-g-r-e-b . . .* En daarlig smurt Aksel peb i Takt — som en fangen Rotte«.

Med et Ryk stoppede Toget . . . alle vaagnede. Jo, det var Endestationen, Warnemünde.

»Der var ikke et Menneske at se, ikke et Lys, og det var koldt. Vi hev Bagagen ned paa Perronen. Nogen piftede i en Fløjte. Toget rangeredes væk. Vi saa de blændede grønne og røde Lanterner svinge uregelmæssigt fra den bageste Vogn. Vi ventede lidt. Et Par Søfolk kom forbi og tilbød venligt at hjælpe. De fandt en Trækvogn, smed alle Kufferterne op paa Ladet og ledte Vejen til Promenaden ved Stranden, hvor Hotellerne laa. Vi gik fra Sted til Sted, men alt var optaget: 'Nein, leider nicht, alles ist besetzt!'. Til sidst fandt Daddy et Værtshus i en Sidegade ved en Kanal. Nedenunder var der et stort Øllokale, hvor halvfulde Søfolk sad med deres blege affarvede Pigebørn og drak. Vi fik noget Smørrebrød og Erstatningskaffe, medens Daddy gik ovenpaa og overtalte Værtinden til at give os Natlogi i et stort Dobbeltværelse og et lille Kammer langt oppe under Taget. Mummy og Inkie delte Dobbeltsengen, jeg fik Sofaen, og Daddy gik til Sengs oppe paa Loftet. Før jeg lagde mig, aabnede jeg Vinduet. Maanen var staaet op, alt var dødsensstille, den friske Søluft trængte ind i det beklumrede Rum, som sikkert ikke var udluftet i lange Tider. Vi gik til Ro og nød Varmen og Hvilen efter den lange Rejse«.

En skingrende Hysten fra Luftværnssirenerne splintrede Stilheden i den lille By.

»Mummy sagde: 'Det er kun Flyvervarsel. Vi bli'r, hvor vi er, til der falder Bomber!'. Knap havde hun sagt det, før lynende Glimt oplyste Værelset klarere end det hvideste Dagslys. Lufttrykket efter en øredøvende Explosion knuste Vinduerne; Glasskaar spredtes ud over Værelset. Saa den dybe Stilhed, mens Bomuldsgardinerne flagrede. *Nu Brag og Hvis-*

len, som Bomber og Granater spredtes over Byen. Værtinden kom med en Lommelampe og raabte, at vi skulde skynde os til Beskyttelsesrummet paa den anden Side Gaden. Vi slængte Slaabrokker over Skuldrene, mødte Daddy og løb over de toppede Brosten. Maanen forsøgte at smile til os, men den saa bleg ud i Konkurrence med ildrøde Brandskær og Mængder af Lynglimt fra de tyske Antiluftskytsbatteriers Kanonade«.

Beskyttelsesrummet var i en Bunker — et stort Lokale fyldt med halvtpaaklædte Mennesker.

»Vi sad overfor hinanden paa lange Bænke. I et Hjørne stod en Mand og betjente en Luftpumpe. Bragene fra Explosionerne umuliggjorde enhver Form for Samtale. Bunker'ens Vægge rystede, da en Bombe faldt i Kanalen aabenbart faa Meter fra Bygningens Ydermur. To sønderknusende Drøn fik Væggene til at svaje, vi blev kastet omkring, mit Hoved ramte Muren. Lyset gik ud. Folk styrtede mod Udgangen. En panikslagen Kvinde trampede over mig . . . men efter et Par Sekunder, der sikkert forekom som en Evighed, blev alt stille. En Ordre blev givet, alle gik roligt tilbage til deres Pladser. Lyset tændtes igen. Manden i Hjørnet fortsatte med at pumpe Luft. Bragene fra Luftangrebet lød fjernere, nu blev en anden Del af Byen bombarderet. 'Vieleicht der Flugplatz', sagde En. Jeg saa paa Mummy. Alle Tegn paa Træthed synes forsvundet. Hun sad der i Natkjole og en tynd Slaabrok. Et Par smaa Tøfler dækkede knapt hendes nøgne Fødder. Hun *burde* ha' set miserabel ud, koldt og klamt, som det var. Men tværtimod! Hun sad med et stille, tilfreds Smil og saa sig fornøjet omkring. Det var tydeligt, at hun *nød* at overvære Englændernes Gengæld. For hendes Skyld maatte Luftbombardementet gerne have varet meget længere — jo længere, jo bedre. At hun selv havde været i yderste Livsfare, syntes ikke paa nogen Maade at genere hende«.

Flakbatterierne fortsatte deres Ack-Ack — endnu i to Timer maatte alle blive i det fugtige Beskyttelsesrum. Saa, ende-

lig, aabnedes Døren udefra. En tysk Officer kom ned ad Trappen: 'Alle raus zum hilfen!', kommanderede han.

»En spurgte, 'Ist das wirklich notwendig?'. 'Das werden Sie bald sehen', var Svaret, og hans Ord bekræftedes, da vi igen kom op paa Gaden. Himmelen var rød fra Genskinnet af de mange Brande. Overalt saas Hærværk: Flammer, Bombekratre, tonsvis af Glas, forvredne Biler, brændende Møbler, ulmende Bundter af Tøj, som hastigt var smidt ud paa Gaden. Men vi følte ingen Medlidenhed. Ingen af os havde glemte London, Rotterdam eller Warszawa«.

Ti Minutter senere laa de igen i deres Senge, men Roen varede kun kort:

»Vi hørte Folk buldre ned ad Trappen. Et Øjeblik efter aabnede Daddy Døren. En Kvinde raabte: 'Raus! Um Gottes willen, raus! Ein unexplodierte Bombe liegt im Halle nebenbei!'. Vi styrtede ud i Regnen. En Brandvagt fortalte, at en tidsindstillet Bombe laa ved Indgangsdøren, men ingen havde tidligere bemærket den paa Grund af Mørket. Mummy saa sig om: 'Hvor er Daddy? Jeg troede, han kom ned sammen med os'. Uden at betænke sig løb hun tilbage, ind i Hotellet. Fem Minutter gik, ti Minutter. Politiet beordrede os væk, men vi ventede endnu et Øjeblik . . . Inkie og jeg. Og saa kom de. Daddy havde roligt klædt sig paa i et velpresset blaat Sæt Tøj. Han pudsede nu sin Monocle«.

Resten af Natten tilbragtes i et Forsamlingshus sammen med en Mængde Mennesker, som havde mistet deres Hjem i de sidste Timer. Der serveredes Kaffe, nogle sov med Hovedet støttet mod et Bord.

»Klokken ni om Morgenen gik Daddy og Inkie tilbage til Hotellet. Tidsbomben laa der endnu og tikkede, men de gik ind, pakkede vore Ting sammen og fik et Par Soldater til at bære Bagagen ud fra det dødsdømte Hus«.

Viggo slutter sin Beretning med at fortælle om Ankomsten til Havnen, hvor den danske Færge ventede:

»Den gamle Kaptajn bød os velkommen om Bord. Han

huskede Mummy og Daddy fra tidligere Rejser. Frokosten blev serveret i den hyggelige, varme Salon paa øverste Dæk. Vi følte, at nu var vi kommet hjem. Bløde, danske Stemmer, kønne, smilende Ansigter, rene, hvide Duge, smukt opsatte Servietter, Bjerger af Smør, hvidt Brød, hors d'oeuvre . . . og Danmark forude«.

Monica stod i Færgens Forstavn for at være den første til at se Ivan. Der stod han, solbrændt og sund at se, mere bredskuldret, end hun kunde huske, vinkende og viftende til sin Mor, som han ikke havde set i flere Aar.

Han havde tilbragt nogle frygtelige Timer i Gedser. Folk fra Egnen havde fortalt om Brandskæret fra Warnemünde, hvor han vidste, Familien skulde tilbringe Natten. Han havde hørt om Detonationerne, hvis Ekko som en buldrende Torden havde runget over Østersøen. Et Par Havnearbejdere fortalte, at de største Hoteller i den tyske Badeby var udslettet . . . han vidste næppe, om han turde haabe paa et Gensyn.

I et Automobil kørte de ad Falsters lange, lige Landeveje, over Broen ved Nykøbing til Laaland; efter Saxkøbing drejede Vognen fra Hovedvejen ned igennem de hjemlige Jorder, og netop som Engestoftes Kirkespir og det høje, røde Vandtaarn kom til Syne, brød Solen frem gennem de tunge Skyer og bød velkommen. Der laa den Oase, som for dem alle stod som det faste Punkt i Tilværelsen. Hvor de end var i Verden, hvorledes Tingene end formede sig, hvordan Skæbnen end skikkede sig . . . der var altid *Engestofte*.

Faa Øjeblikke efter stod Monica paa Havetrappen og saa udover Søen, der mindede hende saa meget om Lough Erne ved St. Huberts, og syntes skønnere end nogensinde. Sivene ved Bredden svajede i den tidlige Aftenbrise som gulbrune Strudsefjer. Et sent Andetræk fløj over den lave Skov ved Søkanten, Fiskeren laa med sin Baad og røgtede Bundgarnene, paa Borgø'en glimtede en Vejrhane i den nedadgaaende Sol. Alt dette, set gennem en Arkade af store Lindetræer — grønt imod grønt, graat og brunt . . . alle disse bløde Farver,

der tilhører Norden, syntes at fortælle: 'Vi vil Fred her til Lands . . .'

Men Krigen var næppe begyndt for Monica.

TYVENDE KAPITEL

Engestoftes Hovedbygning havde været lejet ud til en Familie med seks Børn og en Hund . . . det havde sat sine Spor, og det varede Maaneder at komme i Orden.

Familiesølvtoj, som i elleve Aar havde ligget i en Box i Maribo Bank, kom tilbage, irret og snavset i Furer og paa Flader; det tog fire Mennesker tre Ugers haardt Slid at bringe Glansen tilbage.

Monica konfererede Lister og Kartoteker. Alt hvad hun for elleve Aar siden havde noteret vedrørende Indbo, Husgeraad, Antal af Servietter, Duge, Lagner, Haandklæder, Viskestykker o. s. v., o. s. v., blev nøje kontrolleret; hun sørgede for, at gulnet Linnedtøj blev vasket og bleget, at Uldtøj blev luftet og eventuelt udbedret for Mølskader, at Trapper og Gange blev ferniseret, at Køkkenet og Badeværelser blev malet, at knækkede Tallerkener sendtes til Klinkeren og — ikke mindst — at Stuerne i Hjemmet antog den Hygge og det personlige Præg, der stadig bevares i hendes Aand.

Midt i al Oprydningsarbejdet fik hun en behagelig Overraskelse: en Sadelmager fra Maribo kom og spurgte, hvad der skulde ske med 120 Meter Cretonne, som Fru Wichfeld for mange Aar siden havde deponeret hos ham til senere Brug. Selv havde hun ganske glemt dette Materiale, som nu fandt den bedste Anvendelse.

Efterhaanden som der faldt Ro over Hjemmet paa Engestofte, blev der ogsaa Tid til at genoptage Forbindelsen med Slægtninge og Venner. Inkie begyndte at komme ud, hun inviteredes ustandselig til week-end's hos de unge paa Nabo-gaardene. Viggo studerede Arkitektur paa Charlottenborg.

Ivan fortsatte sin Landmandsuddannelse, og Jørgen og Monica bragte velkommen Fornøelse ved Selskaberne og Jagterne paa Laaland og Falster.

Efter Julen 1941 rejste Monica med sin Datter til København, hvor de blev boende nogle Maaneder.

Isvinteren 1942: — ingensinde havde Hovedstaden præsenteret sig skønnere. Fra sit Vindue saa Monica ud over den frosne Peblingsø, hvor hundreder af Maager og Vildænder sloges om de Brødkrummer, venlige Morgenspadserende kastede ud til de forsultne Fugle. Og hun saa ud over Byens tætpakkede, uregelmæssige Hustage, hvorimellem gyldne Spir og irrede Taarne rakte mod den blege, frostklare Vinterhimmel. Paa sin Vej ud til Langelinie, gik hun ofte over Gammel Strand, hvor Fiskerkonerne sad skjult i Sjaler og stivet Hovedtøj og mindede Monica om Figurer i et lysmættet Vermeer van Delft-Billede.

Turen gennem Bredgade gav hende en Følelse af at vandre i et tidligere Aarhundrede; Solen fangedes i de gyldne Kupler paa den russiske Kirke, Frostsneens fine Fnug legede Tagfat opad glatte, graa Mure og omkring vejrbidte Vaabenskjolde paa gamle Palais'er, der engang tilhørte nu forarmede eller uddøde Adelsslægter . . . hun kunde glemme, at disse Huserummede Assurancekontorer og Modelægers Konsultationsværelser og ikke straalende Sale, oplyst af funkende Kandelabre, hvor Damer med hvidpudrede Parykker og i dybt nedringede Krinolinekjoler, og Mænd i Uniformer, Knæbenklæder og hvide Silkestrømper, dansede indviklede Kvadriller og elegante Menuetter.

Men taktfast Trampen af sømbeslaaede Støvler bragte hende tilbage til den grelle Virkelighed, som symboliseredes af tyske Soldater i hæsle, grønne Uniformer, der stampede hen ad Fortovet i sikker Forventning om, at alt og alle maatte flytte sig fra deres Bane. Naar hun saa disse Herrenvolk'ets Repræsentanter, blev hun besat af en fysisk Afsky, et blindt Had, som hun kun med Vanskelighed kontrollerede. Hun

Campo dei Fiori i Rapallo.

drejede demonstrativt bort fra Fortovet, naar disse Tyskere kom imod hende. Hun forlod udfordrende en Sporvogn, hvis en tysk Soldat eller Officer kravlede op paa Perronen. Hun rejste sig omgaaende og forlangte staaende sin Regning, der-
som en af disse Fjender kom til Stede i en Restaurant, hvor hun opholdt sig.

Monica's aktive Kamp mod Nazismen var begyndt i Italien. Hun havde tidligt indset — hvad mange nu anser for en Selvfølgelighed — at Vaabnet »Psykologisk Krigsførelse« maatte have den allerstørste Betydning. Men for at kunne benytte dette Vaaben, maatte Opponenten vide saa meget som overhovedet muligt om den fjendtlige Hjemmefronts Styrke og Svaghed. Til den Ende skrev hun en Rapport fra Italien, som ad hemmelige Kanaler naaede frem til Guvernørerne fra British Broadcasting Corporation, til General Sir Robert Gordon-Finlayson, (General Officer Commanding-in-Chief Western Command), til Mrs. Churchill, som i et Brev takkede Mrs. Alice for Datterens Initiativ, og til Commander Stephen King-Hall, M. P., der offentliggjorde Rapporten i et af sine berømte K-H News Letters.

I Rapporten beskrev Monica Wichfeld Italienernes Syn paa Krigen. Hun opdelte Befolkningen efter Samfundslag, og i en Analyse gennemgik hun de forskellige Klassers Indstilling, som udviste en altovervejende Anti-Krigstendens. Hun førte Bevis for Italienernes aabenlyse Mistro til deres egen Propagandamaskines Beskrivelser af Englænderne som værende falske, brutale, kapitalistiske Undertrykkere, og gav saa mange faktiske Oplysninger fra 'Dagens Italien', at B. B. C.'s italienske Udsendelser kom til at undergaa en Renaissance, der foraarsagede, at Transmissionerne fra London blev aflyttet i endnu højere Grad end tidligere.

Efter at have studeret Rapporten skrev General Gordon-Finlayson følgende Brev til Tim, som havde fremsendt Monica's Beretning :

»Kære Massy-Beresford.

Jeg har modtaget Deres Brev med Deres Søsters meget interessante Rapport. Jeg skal sørge for, at den kommer i Hænderne paa rette vedkommende, hvor der vil blive taget det fornødne Hensyn til den. Næste Gang De skriver til hende, beder jeg Dem lykønske hende fra mig, ikke blot for hendes Dygtighed til at male et Billede paa Papiret, men ogsaa for det Mandsmod, hun har vist ved at paatage sig Risikoen ved at hjælpe os.«

Mrs. Clementine S. Churchill sendte disse Linier til Mrs. Alice:

»Jeg vil gerne takke Dem, fordi De har sendt mig Deres Datters højst interessante Beretning om Forholdene i Italien. Jeg vil bestemt vise den til min Mand, og skulde han ikke have Tid til at læse det hele, vil jeg fortælle ham om den i Weekend'en.«

Stephen King-Hall skrev bl. a.:

»... og jeg har ladet lave Kopier af den og haaber at faa den offentliggjort i det kommende Nummer af Newsletter.«

Og B. B. C.:

»... og den pragtfulde Rapport. Vi kan ikke overvurdere den Vigtighed, saadanne fortrolige Oplysninger har for vor Radiotjeneste, og vi ønsker at udtrykke vor største Taknemmelighed for Deres Medarbejderskab.«

Nu ønskede Monica mere end nogensinde at yde *sit* til Tyskernes Nederlag. Hun ledte i Blinde efter Spor af en Modstandsorganisation, hun kunde slutte sig til, men efter nogen Tids Forløb følte hun sig som et Menneske, der i et mørkt Rum leder efter et slukket Lys. Til sin store Skuffelse fandt hun heller ikke i sin egen Omgangskreds Tegn, der gav Haab om en positiv Vilje til Oprør mod Okkupationsmagten. Tværtimod hørte hun med Sorg, at netop blandt hendes

Standsfæller bestod en Klike — Besiddere af Majoratsgodser og andre Slægtsgaarde — der havde udsendt en Opfordring om »at søge Tilknytning til D.N.S.A.P. og L.S. og alle andre Kræfter, der arbejder for en lykkelig Fremtid for Danmark«.

Med sin Datter talte Monica om disse Ting, men heller ikke Inkie opnaede dengang Kontakt med de Mennesker, som forstod, at Danmarks og Europas Frihed maatte forsvares. Engang troede Inkie, at Grev Valdemar af Rosenborg, (den senere Leder af *Korps Aagesen*), vilde vise Vejen til Modstandsarbejdet. Hun spurgte diskret, om der fandtes Tegn paa aktiv Opposition nogetsteds, han kendte. Han sendte hende blot et tilintetgørende Blik og svarede, hvad man saa godt forstaar: »Hvis der var, vilde man i hvert Fald ikke fortælle det til dig!«.

Kort efter Jul (1941) læste Monica i Dagspressen, at to Faldskærme var fundet i Nærheden af Haslev. (Benyttet ved Nedkastningen af Lægen Carl Johan Bruun, der blev dræbt i Springet, og Maskinarbejder Mogens Hammer). Dette opmuntrede Monica: Der *skete* noget. Hun haabede saa inderligt, at hun engang maatte faa Lejlighed til selv at modtage Faldskærmsfolk fra England.

Om Foraaret vendte de hjem til Engestofte. Monica fabede om at ødelægge Telefon- og Telegraftraade — for dog at *gøre* noget — men Inkie overtalte hende til at spare Kræfterne til bedre Lejligheder. Et Par illegale Aviser fandt gennem Posten deres Vej til Engestofte, faa engelske Flyveblade blev fundet i Skovene, og af og til hørtes og saas engelske Flyvemaskiner over Laaland med Kurs mod Tyskland. Udover at ønske dem »God-Speed« var der intet at udrette.

En Opmuntring — der dog sikkert trak store Veksler paa hendes Følelser som Mor — fik hun sikkert i disse Dage. Sent en Eftermiddag ringede Viggo fra København og lod hende i forsigtige »Telefonvendinger« forstaa, at han næste Morgen forlod Danmark for illegalt at rejse til Moderens Fædreland og dér indtræde i Hæren.

Hun pakkede øjeblikkelig en Kuffert, i den gamle Charabanc kørte hun til Maribo og naaede Aftentøget til København, hvor hun mødte Viggo. Han havde faaet et Job som Skibsdreng om Bord paa en lille Skonnert, der tidligt næste Morgen skulde til Bornholm med en Ladning Øl og Frugt for derefter at besejle en Række svenske Havne. Viggo havde besluttet at »rømme«, saasnt han naaede svensk Territorium.

Monica var stolt af sin attenaarige Søn. Uden direkte Paa-virkning fra hendes Side havde han selvstændigt taget den Beslutning, der ganske svarede til hendes store Forventninger.

Uheldigvis lykkedes det ikke at gennemføre Planen paa Grund af svensk Politis Indblanding. I Gøteborg rømte Viggo, men blev kort efter arresteret af et Par emsige Konstabler, der sørgede for, at han under Bevogtning førtes tilbage til sit Skib og dermed sejlede til Havnekajen i Nyhavn. Hvad hans Skæbne var blevet, dersom de svenske Konstabler ikke havde hindret Planens Udførelse, ved ingen. Nu forblev han i Danmark, opnaaede Kontakt med Modstandsbevægelsen og deltog indtil Befrielsen med Energi i Arbejdet for Landets Befrielse.

Da de Besøgende havde taget Afsked og var ved at gaa, drejede Monica sig om i Døren og spurgte: »Læser De *Frit Danmark?*« Wulff svarede Ja! (I Virkeligheden blev en Del af *Land og Folk's* Laaland-Falster Oplag duplikeret netop i Skovbyhus), og dermed var en Forbindelse etableret — en Forbindelse, som udviklede sig mere og mere, og som efterhaanden bragte Liv til den laalandske Modstandsbevægelse.

Wulff var blevet opfordret til at aflægge Besøg paa Engestofte. Først kom han ikke, men en Dag, da Monica sendte Bud og bad ham til Te samme Eftermiddag, besluttede han dog at efterkomme Indbydelsen. Ved dette første Besøg, som efterfulgtes af mangfoldige, fortalte Hilmar Wulff sin Værtinde, at det maatte staa hende klart, at Godsejernes Trivsel ikke stod paa hans politiske Partis Program. Monica svarede, at hvad hende angik, var der ikke Skel mellem Borg og Hytte, men mellem Sind; — tværtimod betragtede hun alle Danskere — af hvilken politisk Farve de end maatte være — som sine Kammerater, saa længe de kæmpede med det samme Formaal for Øje . . . og saa forstod de hinanden. Hun tilføjede dog: »Efter Krigen kan vi igen skændes om vore politiske Uoverensstemmelser«.

Hun spurgte, hvad hun kunde gøre for at hjælpe. Penge midler var naturligvis stærkt paakrævet — ikke mindst de Grupper, Hilmar Wulff tilhørte, havde svært ved at skaffe dem — og Monica lovede at gøre, hvad hun formaaede.

Fjorten Dage senere — da Wulff atter kom paa Besøg — overleverede Monica ham en Kuvert med adskillige Hundrede Kroner, og i de kommende Tider kunde hun ofte overraske Wulff med pæne, kontante Summer, som hun havde indsamlet hos dem, hun turde bede om Hjælp »til et godt Formaal«.

Medens dette Samarbejde spirede, lagdes rundt om i Danmark mange, mange Frø, som i Tidens Løb bar Frugt. Aaret 1942 var Forberedelsens Aar, det var den Periode, hvor Danmarks Befolkning beredte sig paa det Slag, der maa indskrives

i Historien som Epoken, hvor Vikingebloodet bruste og fik sin Renaissance.

Den illegale Presse florerede: *De frie Danske og Land og Folk* havde længe publiceret regelmæssige Udgaver med Nyheder, som Tyskerne undertrykte. Støttet af de illegale Redaktioners eget Nyhedsbureau, *Information*, blomstrede Undergrundspresen til Læsernes udelte Glæde og Værnemagtens Fortrædelighed.

Sabotagen begyndte. Mere eller mindre vellykkede Forsøg fortsatte, tog Fart, og var, som Tyskerne erfarede, lige saa umulig at standse som Mississippiflodens Løb.

Monica fulgte med levende Interesse alt, hvad der foregik i Danmark, og hun glædede sig, hver Gang Tyskerne fandt Beviser paa, at Modstanden voksede, at Folket forberedte *Aktion*. Gennem Radioen fulgte hun detailleret med i Udviklingen paa andre Fronter, hvor Tyskerne vilde tilintetgøre dem, der vovede at spærre Vejen for Hitlers Verdensherredømme.

Amerikas Indtræden i Krigen, Russernes standhaftige Kamp og voksende Slagkraft, Englands Gengældesslag efter de tyske Blitz, Italiens Vrangvilje mod at slaas for Aksepartneren, Frankrigs Maquis, Polens Undergrundshær i Hjemlandet og i England, Norges forbitrede Opposition . . . alt dette og meget mere viste, at den tyske Stjerne havde naaet sit Zenit og nu, omend langsomt, gik sin sikre Undergang i Møde.

Men i Glæden over at se en Lysning forude, blandede sig Bekymring: Monica modtog Meddelelse om, at Broderen Tim, der havde kommanderet de britiske Styrker i Singapore de sidste Dage før Kapitulationen (Februar 1942), var taget til Fange af Japanerne og ført til en Lejr i Korea. Monica selv oplevede aldrig at gense ham, hun fik end ikke at vide, at han stadig opretholdt Livet, da hun selv bukkede under i Kampen.

Alt imens Monica energisk indsamlede Penge til Mod-

standsarbejdet, uddelte illegale Blade og gennem Skrift og Tale manede til Kamp, fortsatte hun ogsaa med at søge Forbindelse til Modstandskredse i København. Hun havde en Idé om, at Engestoftes Assurandør, Erik Kiersgaard, som jævnligt kom til Laaland for at vurdere Ejendommens forskellige Værdier, selv var en aktiv Modstandsmand, men hun formaaede ikke paa det tidlige Tidspunkt at gennemtrænge hans Skal af utilnærmelig Diskretion. Anderledes med en af Inkie's Venner, Carl Adam Moltke, som under et week-end Besøg paa Engestofte kom under Monica's Indflydelse og paa et direkte Spørgsmaal tilstod, at han havde Forbindelse med Chefen for Englands »Special Forces« i Danmark. Med sin sunde Dømmekraft indsa han, at Monica kunde være Organisationens til Hjælp og indvilligede i at foranstalte et Møde mellem Monica og Jørgen Møller, hvilket Navn var Pseudonymet for Faldskærmsagenternes Chef.

En Foraarseftermiddag i 1943 mødtes da paa *Damehotellet* i Gammel Mønt Monica Wichfeld og Jørgen Møller. En lang Samtale fandt Sted, under hvilken de begge udviklede deres Synspunkter paa Besættelsestidens mange Problemer. De berørte det omtrent løste Spørgsmaal: Samarbejdet mellem de forskellige politiske Partier. De diskuterede, om det var klogt eller uforsvarligt at provokere Tyskerne til at indføre »norske Tilstande« i Danmark. De talte om Efterkrigstidens Opgaver og om Faren for, at Danmark vilde blive betragtet som en mindreværdig Stat, dersom dets Befolkning ikke selv gjorde en Indsats for at befri Landet.

Fru Monica forsøgte at overtale ham til at sende Sønnen Viggo til England via Sverige — hvad Møller dog nægtede paa daværende Tidspunkt. De talte om Undergrundsarbejdet paa Laaland-Falster, og Monica stillede sig ganske til Organisationens Disposition og forblev fremover Jørgen Møllers faste Støtte i alle Spørgsmaal, der vedrørte Sabotage og Efterretningstjeneste i den Landsdel.

I Løbet af Sommeren sendte Jørgen Møller en af sine Folk

til Laaland, hvor han i Samarbejde med Monica Wichfeld skulde yde de derværende Sabotører al den Hjælp, som var mulig gennem Instruktion i Vaabenbrug, Sprængstoflære og praktiske Sabotagemetoder. Monica, som paa Grund af den almene Nysgerrighed, der naturligvis omgiver det daglige Liv paa et Gods, vanskeligt kunde indlogere Faldskærmsmanden paa selve Hovedbygningen, fik ham anbragt hos Hilmar Wulff, der nu var flyttet til *Lollehuset* — et mindre Sted paa den anden Side Maribo Sø. Herfra tog Jacob rundt paa Øerne, uddelte Sprængstof og gav Instruktionstimer. Ved Monica Wichfeld og Hilmar Wulff's Hjælp kom han i Forbindelse med blandt andet Folk som Pastor Marcussen, Præst ved Engestofte Kirke, Inspektør Poul Gerner Nielsen fra Saxkøbing, Dyr læge H. C. Hovmand fra Nykøbing, Redaktionssekretær Wilhelm Grandt og andre Modstandsfolk, der alle hjalp ham i Udførelsen af hans Arbejde.

Og Tiden gik. Den 29. August oprandt . . . Monica lyttede til B. B. C.'s begejstrede Udsendelser om Sænkningen af Flaaden og det aabne Oprør mod Besættelsesmagten.

Selv arbejdede hun støt videre for at skade Fjenden paa alle tænkelige Maader, men bortset fra Datteren — som havde hendes fulde Fortrolighed — blandede hun ikke sin Familie ind i sit illegale Arbejde. Det var hendes Synspunkt, at kun en indre Overbevisning var Adgangskort til at deltage i Modstandskampen, og hun fandt det forkert at overtale nogen til at blive Frihedskæmper. Hun vidste dog udmærket godt, at hendes egen Mand beskæftigede sig med at uddele illegale Blade, at hendes Sønner gjorde deres Indsats, men hun lod dem beholde deres Hemmeligheder for sig selv, ligesom hun ønskede at udføre sit Arbejde uden Indblanding.

Men med Datteren diskuterede hun Arbejdet, og det glædede hende inderligt, da Inkie i Foraaret 1943 blev Sekretær hos den saakaldte Faldskærmchef, Jørgen Møller.

Forfatteren Hilmar Wulff skriver om sit Samarbejde med Monica Wichfeld:

»... Familien Wichfeld kunde ikke undgaa at vide, at jeg var og er Tilhænger af Socialismen. Fru Wichfeld havde selv stærke, sociale Interesser, men hendes Livssyn var absolut ikke socialistisk. Hun kunde ikke undgaa at vide, at de Penge, hun samlede ind eller gav af sin egen Lomme, gik til et Arbejderparti, som ikke netop har Storgodsernes Trivsel paa sit Program. Men for Fru Wichfeld var Kampen for Danmarks Frihed noget, som fra den første Dag stod over Partierne. Hun spurgte ikke efter, til *hvem* Pengene gik, det var hende nok at vide, *hvad* de gik til«.

»Dette fortsatte en Tid, og jeg blev mere og mere klar over, at Fru Wichfeld var et Menneske, som ikke lod sig klassificere efter social Rang. Hun var andet og mere end en tilfældig Godsejerfrue. Hun var et Menneske af Format. Med sin skarpe Intelligens og Verdensklogskab forenede hun et Frisind saa vidtfavnende, at det gjorde hende til en Personlighed, som ikke behøvede at styrke sig ved at pege paa sin sociale Rang«.

»Saa kom den Tid, hvor danske Patrioter blev forfulgt af vort eget Politi, blev efterlyst i Pressen med Fotografi og Udlovning af Ducør for deres Paagribelse, som var de farlige Forbrydere. En Dag kom Kammeraterne fra Maribo ud til min Bopæl med en ung Patriot, som var efterlyst af Politiet. Han skulde bo der nogen Tid, til han kunde komme videre. Samme Dag fik vi Besøg af Fruen og Datteren fra Engestofte. Vi udgav Flygtningen for at være min Kones Fætter, men det kunde vi have sparet os. Allerede næste Dag kom Varinka Wichfeld ud til os med en Hilsen fra sin Mor. Der var Penge, Cigaretter, Haarfarve m. m. Fru og Frøken Wichfeld havde genkendt den eftersøgte efter et Fotografi i Avisen og betænkte sig ikke paa at hjælpe ham«.

»Efterhaanden kom der flere eftersøgte, som skulde bo en Tid hos os. Nogle fik farvet Haaret og blev sendt til Køben-

havn i Kvindeklæder. Andre blev hjulpet paa anden Maade, og i hvert Tilfælde traadte Fru Wichfeld til med Raad og Daad«.

Hilmar Wulff fortæller om Arrangementet i Forbindelse med Jacobs Ankomst til Laaland:

»En Dag i Juli 1943 fik jeg en Invitation til Middag paa Engestofte. Jeg vidste af Erfaring, at dette betød, at Fru Wichfeld igen havde været aktiv for at støtte det illegale Arbejde, men var ikke forberedt paa Rækkevidden af det Fremstød, hun denne Gang havde gjort«.

»Efter Middagen gik vi en Tur i Parken, og Fru Wichfeld spurgte mig lige ud: 'Kan De have en Faldskærmsjæger boende?'. Paa det Tidspunkt var Parolen om Samarbejde med alle, som kæmpede mod Tyskerne, kommet, og jeg betænkte mig ikke paa at svare Ja«.

»Efter en Rejse til København var det lykkedes Fru Wichfeld at komme i Forbindelse med Chefen for Faldskærmsfolkene i Danmark, og det var blevet hende overladt at organisere bevæbnede Sabotagegrupper paa Laaland-Falster«.

»Manden kom. Det var en lille, bred og godmodig Fyr, som havde været med en dansk Fiskerbaad i den persiske Havbugt, og som derfra var kommet til England, hvor han sammen med saa mange andre blev uddannet til Instruktør for Sabotagegrupper. Det blev blandt andet min Opgave at skaffe Folk til disse Grupper. Unge Kammerater fra Maribo stillede sig til Raadighed og blev uddannet i Vaabensted Præstegaard, som Pastor Marcussen efter Henstilling fra Fru Wichfeld havde stillet til Raadighed«.

»Fra København kom en Mand med Sprængstoffer og Vaaben, som blev anbragt paa Engestofte. Faldskærmsmanden (som officielt var en af min Kones mange Fætre) og jeg hentede det dér, og medens Fru og Frøken Wichfeld sørgede for, at vi forblev usete, transporterede vi det gennem

Parken ned til en Baad og roede det over Søen for at grave det ned i Skoven ved min Bopæl«.

»Fra Søbredde, som gaar helt op til Parken ved Engestofte, var der ca. 2 Kilometer over til det Hus paa den modsatte Bred, hvor vi boede. Fru og Frøken Wichfeld roede gentagne Gange en gammel, tung Jolle denne Tur for under Dække af, at det var en Lysttur, at komme over til os med en Besked angaaende Arbejdet, eller for at opmuntre eftersøgte Patrioter med Cigaretter, og hvad de ellers kunde hjælpe med«.

I September 1943 rejste Hilmar Wulff til København for at ordne forskellige Ting. Han opnaaede, trods Rejseforbud, Tilladelse ved at foregive, at han skulde til København i Anledning af Udgivelsen af en Bog:

»Under mit Ophold i København fik jeg Besked om, at alle, som havde haft Besøg af det politiske Politi under Besættelsen, nu kunde vente at faa dette gentaget af Gestapo. Et saadant Besøg havde jeg haft i Anledning af nogle Prologer, jeg havde skrevet til Oplæsning i Arbejderforsamlinger. Det var et mildt Besøg, og jeg slap med en Advarsel. Værre var det, hvis Tyskerne nu kom og gennemrodede Huset paa Laaland.

»Paa det Tidspunkt arbejdede Frøken Wichfeld i København som højt betroet Sekretær hos Chefen for Faldskærmsfolkene. Frøken Wichfeld boede paa Damehotellet i Gammel Mønt og gik for at være en ganske almindelig Kontordame. Hun viste straks Aandsnærværelse, da jeg forklarede hende Sagens Sammenhæng. Gennem en tilsyneladende uskyldig Telefonsamtale fik hun sin Mor sat ind i, hvad det drejede sig om. Resten sørgede Fru Wichfeld for og fik, uden at det kunde vække Mistanke paa Egnen, min Familie sendt til København og ellers gjort klar Bane, saa Gestapo kunde komme«.

»Imidlertid blev vi i København og opholdt os dér, da Gestapo slog til. Det var i Januar 1944. En Kammerat naaede

at advare os, og vi slap væk nogle Timer, før de kom for at hente os. Men Gruppen var splittet, og mange var taget. Frøken Wichfeld gik straks under Jorden og gjorde i den efterfølgende Tid et Arbejde saa godt som de bedste under Frihedskampen. Min Familie og jeg kom til Sverige ligesom de andre af Gruppen, der lige netop havde klaret den . . .«

I Løbet af Efteraaret fandt Jørgen Møller det formaals-tjenligt at overføre Jacob fra Laaland til Aarhus, hvor han gjorde Tjeneste under Ole Geisler og fik Kvarter hos Søstrene Ulrich i Bruunsgade 46. Det var i dén Lejlighed, en Arrestation fandt Sted, som fik katastrofale Konsekvenser for hele Modstandsbevægelsen :

Paa Grund af utilgivelige Tilsidesættelser af de mest elementære Sikkerhedsforanstaltninger — særlig med Henblik paa uforsvarlig Udtalelse ved Lyn-Telefonsamtaler — lykkedes det Gestapo at lokalisere tre Faldskærmsmænd, der holdt til hos Frøkenerne Ulrich: Manden fra Laaland, en ubrugelig Radiotelegrafist, som stod for at skulle tilbagesendes til England, samt en ung Mand, der blot en Dag eller to i Forvejen var ankommet til Landet pr. Faldskærm.

Trods stærkt bevæbnede overgav de sig uden Kamp, da Gestapo ankom til Bruunsgade for at arrestere dem . . . og i Løbet af en Maaned havde de to førstnævnte givet Tyskerne Navnene paa samtlige de Mennesker, der havde hjulpet dem under deres fem-seks Maaneders Ophold i Danmark.

Der skal ikke her gøres Rede for alle de Ulykker, som de to Faldskærmsfolks manglende Konduite og Angst for eget Velfærd bragte til over hundrede danske Familier, deriblandt Familien Fiil paa Hvidsten Kro . . .

Special Forces Hovedkvarter i England har dybt beklaget den Mangel paa psykologisk Indsigt, som foraarsagede, at disse to Mænd nogensinde blev sendt til Danmark.

Vinteren var kommet til Danmark. Den 13. Januar 1944 — Maanedsdagen for Arrestationerne i Aarhus — frøs det stærkt, Sneen dækkede Engestoftes Park og dæmpede Lyden

af tyve-tredive tyske Politisoldaters Trampen, da de omringede Hovedbygningen. Klokken var otte om Morgenen; den tyske Kriminalrat Bunke og fire civilklædte Politiofficerer brød ind i Huset, og af Tjenestefolkene forlangte de at faa vist Vejen til Soveværelserne. Bunke fandt selv Monica's Værelse. Hun blev vækket, fik Besked om at klæde sig varmt paa, da hun skulde paa en lang Tur . . . Jørgen Wichfeld og Viggo, som var den eneste af Børnene, der var hjemme, fik samme Besked.

Og medens de tre under Opsigt klædte sig paa, undersøgte Bunke løseligt et Par Skuffer i Skriveborde og aabnede et Par Skabe. Nogen egentlig Husundersøgelse foretoges ikke — man havde allerede tilstrækkelige Indicier til Bevisførelsen mod Fru Wichfeld.

Monica førtes ud til Bunke's Automobil. Jørgen og Viggo fik Ordre til at kravle op i en Prærievogn, der var parkeret bagved Kriminalrat'ens Køretøj.

...Imod Forventning kørte man ad Vestlaaland til . . . Monica spurgte den Politiofficer, der førte Vognen, om det var Meningen, at hun skulde skydes i en Landevejsgrøft ligesom Kaj Munk, der blot en Uge i Forvejen var fundet myrdet i Hørbylunde Bakker. Svaret var negativt: »Den Slags gør mine Landsmænd ikke!«

I Nakskov kom hun i Forhør. Jørgen og Viggo blev ligeledes afhørt, men ud paa Eftermiddagen blev de sat paa fri Fod. Uden Monica kunde de vende tilbage til det tomme Engestofte, naget af ubesvarede Spørgsmaal, fortvivlede over, at de intet kunde udrette.

Monica førtes til Dagmarhus — og straks efter til Vestre Fængsel, hvor Viggo den næste Dag opsøgte hende. Ivan Wichfeld skriver herom:

». . . han opnaaede Tilladelse til at besøge Mummy ved Hjælp af en overlegen Mine og et tilfældigt Stykke maskinbeskrevet Papir, som han benyttede som Passierschein; han fik givet hende nogle vigtige Oplysninger, blandt andet den,

at Inkie var gaaet under Jorden og befandt sig i Sikkerhed«.

Ivan tilføjer :

»Da Viggo fik at vide, at Mummy ikke maatte ryge, gik han den næste Dag til Dagmarhus og skældte de to Sacharbeitere Nagel og Saurwein ud, fordi de nægtede hende Ryge-tilladelse ; men de Vendinger, han brugte, var saa kraftige, at han blev arresteret og sad i Vestre Fængsel og Horserød indtil Maj Maaned. Hans Sag blev derefter behandlet sammen med Mummys, men han blev frikendt af Mangel paa Bevis«.

Inkie fortæller, hvorledes hun modtog Meddelelsen om sin Moders Arrestation og de følgende Dages Aktivitet :

»Jeg kom tilbage til Damehotellet ved Sekstiden om Aftenen. Telefonen ringede. Det var Familiens Sagfører, som fortalte, at Mummy, Daddy og Viggo var blevet arresteret. Han spurgte, om jeg kendte Grunden, for han gjorde det ikke«.

Hun fortæller videre :

»Lamslaaet lagde jeg Røret paa. Klokken var halvsv. Klokken otte begyndte Spærretiden. Hvis de andre var arresteret, vilde Gestapo næppe overse mig. Og det vilde være svært at bevise min Uskyld, saalænge mit Værelse var fyldt med Koder og halvfærdige Breve til Hovedkvarteret i London. Jeg gik op paa Værelset. Pakkede samtlige kompromitterende Papirer ned i en Mappe sammen med en Tandbørste, Tøfler og Natkjole og naede ud paa Gaden med et Suk af Lettelse. Men — hvad nu?

Jeg fik fat i en Vogn og kørte til Jørgen Møllers Lejlighed, hvis Beliggenhed kun ganske faa Mennesker kendte. Jeg ringede paa Døren. Husholderskens Ansigt var et Studium værd, saa forbavset var hun over den sene Gæsts Ankomst. Hun viste mig dog ind til Jørgen. Jeg fortalte ham Nyhederne . . . han gav mig en Drink og beskæftigede sig straks med smaa uvæsentlige Detailler saasom at sørge for, at jeg havde en Pude i Ryggen, og at der blev sat en extra Kuvert paa Mid-

dagsbordet. Det irriterede mig, at han derigennem fik mig til at føle, hvor latterligt det er at være ophidset«.

»Jeg tilbragte Natten paa en Klapseng i Dagligstuen, og den næste Dag fik Jørgen fra sin Gestapoagent Meddelelse om, at Faldskærmsmændene fra Aarhus var 'knækket': de tilstod alt, og i den kommende Tid gik en Arrestationsbølge henover Landet. Blandt de første, der blev taget som en direkte Følge af disse Mænds Tilstaaelser, var Mummy og en Del af hendes laalandske Medarbejdere . . . dog undgik Pastor Marcussen at blive fanget. Hans Kone holdt Tyskerne hen med Snak om, at han 'snart kom', og musicerede for dem, medens hendes Mand slap ud af en Bagdør«.

Inkie flyttede ud til nogle gode Venner i Ordrup, men faa Dage efter meddelte Jørgen Møller hende, at alt var klart til hendes Rejse til Sverige den følgende Aften.

»Men jeg havde forberedt mig paa denne Ordre«, fortæller hun, »og overvældede ham med Argumenter til Fordel for min Forbliven i Landet. Jeg vilde faa sendt et Brev til Sverige og faa det tilbagesendt til min Far med Meddelelse om, at jeg sad sikkert i Stockholm. Jeg vilde tage falsk Navn, faa falske Papirer, farve mit Haar, bære Briller, klæ' mig paa som Frelserpige o. s. v., o. s. v. Jørgen havde svært ved at imødegaa disse Ræsonnementer — og iøvrigt havde han jo Brug for sin Sekretær — saa til Slut indvilligede han«.

Saaledes fik Inkie opfyldt sit Ønske om fortsat at arbejde mod Tyskerne.

Thi hun vidste, at hun fortsatte i Moderens Aand.

Ivan paa Eton. 1937.

Viggo som Tyveaarig.

*Monica og Jørgen Wichfeld fotograferet i Engestofte Park
Sommeren 1943.*

TOOGTYVENDE KAPITEL

Sagen 'Det tredje Rige versus Monica Wichfeld' trak i Langdrag. Man forstod, at hun nægtede alt . . . endda nægtede hun overhovedet at udtale sig. Og Sagen stod daarligt paa Grund af Angivernes forbavsende gode Hukommelse.

Fra Frihedsbevægelsens Side bestemtes det, at man vilde forsøge en Befrielsesaktion — — ogsaa ud fra det Argument, at en saadan Handling vilde betyde et moralsk Nederlag for Tyskerne.

Gennem to gode Medarbejdere i Modstandsarbejdet, Brødrene Henning og Bent Jessen-Schmidt, kom Jørgen Møller indirekte i Forbindelse med Fru Claire Buchardt-Hansen — en østrigsk-født Dame, gift med en Dansker — som havde Ansættelse i Dagmarhus' Kantine. Fru Claire paatog sig det uhyre farlige Hverv, at søge en 'hjælplos' Gestapomand, som for klingende Mønt vilde overvinde sin Frygt for Følgerne og glemme sin Pligt overfor det tredje Rige.

Efter gentagne Gange at have beværtet Repræsentanter for det hemmelige Politi, fandt Fru Claire frem til en af de Mænd, der behandlede 'Sagen Monica Wichfeld'. Det var Sacharbeiter Saurwein, hvis rigtige Navn var Renner. Han var flere Gange set spytte paa Billedet af den tyske Fører, gentagne Gange havde man hørt ham udtale sit Ønske om, at Krigen snart var forbi. Fru Claire fik endvidere oplyst, at Renners Kone var ved at plage Livet af ham for at faa en Pels . . . hun ansaa ham for at være den Mand, man ønskede. I forsigtige Vendinger indlededes Forhandlingerne, og snart kunde hun meddele Brødrene Jessen-Schmidt, at Renner var bestikkelig.

Ved et Frokostmøde i Glyptotekskaféen i Stormgade tilbød Bent Jessen-Schmidt paa Frihedsbevægelsens Vegne Renner den kontante Sum af Kr. 50.000 samt frit Lejde til Sverige, dersom han vilde lade sig 'holde-op', naar han næste Gang kørte Fru Wichfeld fra Vestre Fængsel til Afhøring i Dagmarhus.

Renner indvilgede. Han modtog straks et Forskud paa Kr. 30.000, og det aftaltes, at Aktionen skulde finde Sted i Ingerslevsgade, kort efter Svinget ved Vester Fælledvej-Broen, Klokken 9 om Morgenen den 31. Marts.

Faldskærmsmændene Hans Johansen*) og Erik Petersen, (kendt i Modstandskredse som 'Stumpen' og 'Jens Peter'), skulde standse den tyske Vogn og overføre Monica Wichfeld til en ventende Ambulance.

Alt var tilrettelagt. Men uheldigvis kunde Renner ikke vente med at fejre Indgangen til et nyt Liv. Han brugte strax en Del af Pengene, drak en Mængde Spiritus og indfandt sig den 30. Marts i døddrukken Tilstand paa Dagmarhus. Man fandt ham liggende bevidstløs paa et Toilet. Femhundredkrone-Sedler struttede op af Lommerne. Han kom strax i Forhør. Forklarede — da han igen var i Stand til at tale — at han var blevet bestukket og netop var paa Vej til Herr Bovensieben for at afsløre Komplottet. Man tog dog ikke hans Historie for gode Varer, men idømte ham sex Maaneders Fængsel at afsone i Dachau. (Senere førtes han tilbage til Shellhuset i København og blev sidst set, da han, brændende som en Fakkell sprang ud fra fjerde Sal umiddelbart efter Royal Air Force' Bombardement af Gestapos Hovedkvarter den 21. Marts 1945).

Straks foranstaltedes en storstilet Razzia paa Renners danske 'Medskyldige'. Jørgen og Ivan Wichfeld, 'som naturligvis maatte vide Besked med Forehavendet', blev arresteret. Fru

*) Døde i Sommeren 1944 for egen Haand. Han slugte sin Cyanalkumpille for at undgaa Arrestation og eventuel Tortur, hvorunder han kunde røbe sine Landsmænd.

Claire Buchardt-Hansen blev arresteret. Bent Jessen-Schmidt naaede — i Modsætning til Broderen Henning — ikke at komme væk i Tide, og blev sat fast. Han vidste imidlertid, at Henning naaede sikkert til Sverige, og kunde derfor kaste al Skyld paa Broderen.

Ivan fortæller:

»Hvad min Fader og mig angik, anede vi intet om Planen, og det var aldeles ikke vanskeligt for mig at være forbavset, da Forhørsdommeren spurgte, hvad jeg kendte til, at min Moder skulde have været 'befreit'. Jeg troede, han mente 'løs-ladt', hvilket ikke blev betragtet som nogen god Vittighed«.

Men den 31. Marts om Morgenen — længe før den aftalte Tid — gik en ung Pige og ventede paa at gense sin Mor. I dagevis havde hun forberedt Modtagelsen. Et sikkert Skjulested stod parat. Dér var pyntet med Monica's Yndlingsblomster. Dér stod Badeværelset parat — paa Hylderne laa Badesalt mellem store Stykker parfumeret Sæbe. Tykke opvarmede Badehaandklæder, tyrkiske Cigaretter, smaa Anretninger, en Flaske Chateau d'Yquem . . . alle disse Ting, som Moderen sikkert havde fantaseret om i sin Celle. Selv havde den unge Pige drømt om lange, lykkelige Timer sammen med hende, som hun elskede saa højt.

. . . men i Stedet for Ambulancen med Moderen kom Stumpen og Jens Peter. Paa lang Afstand stod det at læse i deres Ansigter, at Forsøget var mislykkedes.

Endnu i samme Time var Inkie atter i Aktivitet . . . paa sin Mors Vegne i Kamp mod Besættelsesmagten.

Ivan Wichfeld fortæller om Moderens Ophold i Vestre Fængsel:

»Mummy kom i Forhør med faa Dages Mellemlum, da Tyskerne troede, de havde faaet fat i en Spion af internationalt Format. Hun var en lidenskabelig Ryger, røg daglig op imod tres Cigaretter; Tyskerne havde naturligvis fundet frem

til denne Lidenskab og besluttet at stryge Rygetilladelsen. Som Gestapomanden Nagel engang sagde til mig: 'Ihre Mutter spricht nicht gern, aber wenn wir ihr keine Zigaretten geben, wird es schon helfen'. En Dag — efter en Uges Nikotinhunger — kaldte de hende op, og Nagel trak en Pakke Chesterfield Cigaretter frem, lagde den foran hende, og sagde: 'Hvis De nu vil fortælle os Navnene paa Deres Medskyldige, skal De faa hele Pakken'. Som Svar knipsede hun til den med Fingrene, saa den røg ind under Varmeapparatet, og Nagel maatte i fuld Uniform ned paa Gulvet for at samle den op«.

»Ved en anden Lejlighed«, fortsatte Ivan, »havde de for hørt hende uafbrudt i ti Timer. Klokken var et om Natten, og begge Forhørsdommerne sad og halvsov. Da rejste Mummy sig og sagde 'Hvis De ikke kan forhøre mig ordentligt, maa jeg bede Dem føre mig tilbage til min Celle i Vestre Fængsel, da jeg tror, vi spilder hinandens Tid!'«.

Claire Buchardt-Hansen kom i Vestre Fængsel til at sidde Celle om Celle med Monica. Der udviklede sig et varmt Ven-skab mellem de to — dagligt skrev de Breve til hinanden og fik dem smuglet fra Dør til Dør, og ved Hjælp af Morse-systemet bankede de lange Samtaler gennem Væggen.

Claire, der tidligere havde været Skuespillerinde, har nedskrevet sine Indtryk af Monica, og vi gengiver et Par Uddrag:

»Som Kunstnerinde har jeg rejst over den halve Jordklode og mødt mange Mennesker, men det er sjældent, man ser et Menneske for første Gang og straks faar den Følelse, at man har kendt det længe. Men dét skete, da jeg mødte Monica Wichfeld: en ejendommelig Kvinde med vidunderlige Øjne, elegant og stolt . . . og jég er stolt over at kunne kalde hende min Ven. Thi Venner blev vi i et uvenligt Hus«.

Det lykkedes Claire at opbevare enkelte af de Breve, Monica fik smuglet ind til Nabocellen:

». . . jeg gik altid alene, da jeg var en lille Pige; jeg satte mig ud paa en Klippe i Søen og drømte om, hvordan jeg vilde

bane mig Vej ud af det fattige Land og den snævre Kreds, jeg tilhørte. Jeg ønskede at se andre Lande, lære andre Mennesker at kende, leve Livet. Og nu har jeg lært, at der er intet, der hedder sort eller hvidt, kun graat — ingen er god helt igennem, og heller ingen ond. Det er derfor, jeg ikke er bange for at møde min Gud. Han har skabt mig og kender mine Synder. Han ved lige saa godt som jeg, at hvis jeg lever, synder jeg videre, og hvis Han har humoristisk Sans — og det bliver Han nødt til at have — vil Han le og sige: 'Hende er der ikke noget at stille op med denne Gang!'«.

I et andet Brev skriver Monica til Claire:

»Sig til mine Børn — hvis jeg ikke skulde gense dem — at jeg altid vil være i deres Nærhed i vanskelige Timer. Og naar de ser mine Øjne eller mine Hænder hos deres egne Børn, eller hører dem sige noget fjollet eller morsomt med min Stemme, skal de glæde sig . . .«

Til Direktør Rosting, (Dansk Røde Kors), skrev hun engang, i et tysk-censureret Brev:

»Da det meste af min Familie nu sidder i Fængsel, (vi forsvinder, den ene efter den anden, som de ti smaa Negerdrengene i Børnebogen), og da jeg nødig vil have, at de faa, der er tilbage, kommer til at sidde her, faar De mit 14-Dages Brev. Jeg tror ikke, der er Fare for, at De kommer til at forsvinde i Dragens Mave, og derfor vil jeg meget gerne have, at De kommer og besøger mig og bringer Nyt. Humøret *er*, og *vil altid* være godt, ligegyldigt hvad der bliver af mig, og hvor jeg kommer hen; . . . det manglede bare!«

Maanederne gik. I Begyndelsen af Maj var Jørgen og Ivan Wichfeld atter paa fri Fod, og en Dag forespurgte Ivan paa Dagmarhus, hvor længe det hele skulde vare. Nagel svarede overlegent, at nu mente han efterhaanden ogsaa, at det havde trukket længe nok ud . . . han regnede med en Afgørelse i Løbet af en Uges Tid — —

»Tror De, hun kommer ud strax?«, spurgte Ivan, »eller skal hun til Horserød?«.

Ivan beskriver Scenen : »Nagel sáa paa mig med det Blik, hvormed man ser paa et sindssygt Barn . . . og han svarede ikke. Dá først forstod jeg, *hvor* alvorlig Sagen var — tænk, om hun skulde sendes til Tyskland!«.

TREOGTYVENDE KAPITEL

I Begyndelsen af Maj 1944 blev de implicerede, der sad i Horserød-Lejren, ført tilbage til Vestre Fængsel . . . for alle stod det klart, at der var noget i Gære.

De anklagede var :

Georg Brockhoff Quistgaard,
Arne Lützen-Hansen,
Carl Jørgen Larsen,
Hans Christian Hovmand,
Hjarl Munthe-Østerbye,
Else Elisabeth Baastrup Thomsen,
Jens Kristian Jessen-Schmidt,
Poul Gerner Nielsen,
Niels Frederik Alfred Jørgensen,
Viggo Dmitri Wichfeld
og
Monica Emily Wichfeld, f. Massy-Beresford.

Den 12. Maj traadte den første tyske Krigsret i Danmark i Funktion. Krigsretslokalet var indrettet paa tredie Sal i Dagmarhus . . . een efter een førtes Fangerne ind og fik anvist Plads paa to Rækker Stole — den bageste Række et Trin højere end den forreste, saaledes at Dommerne fra deres høje Sæde havde frit Udsyn til alle de sigtede.

Anklageren og »Forsvareren« sad til højre for Dommer-sædet, til venstre Tyskernes to Kronvidner : Faldskærmsmændene fra Aarhus.

Alle rejste sig, da de tre Dommere traadte ind. Den fornemste, en Oberst, tog Plads i Midten, Meddommerne paa

hans højre og hans venstre Side. Bag det høje Dommersæde skuede et napoleonsk Kontrafej af Adolf Hitler fornærmet ud i Rummet . . . over det stod bogstaveret i gotisk Skrift:

»*Ein pfui der Mann, der sich nicht wehren kann*«,

et Fyndord, der passede daarligt til den makabre Situation.

Forrest til højre sad Monica Wichfeld. Direkte bag hende — paa anden Stolerække — havde man anbragt Viggo.

Monica var den første, der fik forelagt Anklagen: *Begunstigelse af Fjenden*. Hun stod op under Forhøret, fordi hun skulde, men hun værdigede hverken Dommer eller Anklager, Forsvarer eller Vidner, andet end et overbærende Blik. Ikke et Ord kom over hendes Læber.

Forhørene fortsattes hele Dagen og blev af Dommeren ført paa en værdig Maade. Ingen af de anklagede mærkede, at han allerede havde faaet sine Ordre: der *skulde* fældes mindst fire Dødsdomme . . . so oder so!

Han forhørte nøje hver enkelt. Han konfererede ofte med Anklageren og med Forsvareren, og under en Vidneafhøring afskedigede han den ene af Faldskærmsfolkene, der under et Krydsforhør maatte svare »Saa maa jeg huske galt!«, paa et Spørgsmaal, han tidligere havde bekræftet.

Da Dagens Forhandlinger var ført til Ende, følte de Anklagede sig fortrøstningsfulde. Under Turen tilbage til Vestre Fængsel talte de frit sammen om Chancerne og spørgende om de eventuelle Straffes Aaremaal — det kunde jo være ligegyldigt, om de lød paa to eller ti Aars Fængsel. Krigen var snart forbi.

Den 13. Maj 1944 — Klokken et om Eftermiddagen — førtes Fangerne atter ind i Krigsretslokalet for at faa Domme forkyndt.

Scenen fra Gaarsdagen gentog sig: man rejste sig, da Dommerne traadte ind. Hitler saa stadigvæk fornærmet ud. Fyndordet om Manden, der er en Pjalt, hvis han ikke kan forsvare sig, stod saa tydeligt at læse som nogensinde.

Dommerne indtog deres Pladser.

»Georg Brockhoff Quistgaard«, raabte Dommeren.

Quistgaard rejste sig.

»Zum Tote verurteilt!«

Et isnende Chok. Quistgaard så paa Tyskeren — et Sekund eller to efter satte han sig stift ned paa sin Stol.

»Arne Lützen-Hansen!«

Endnu ganske chokeret rejste han sig afventende.

»Zum Tote verurteilt!«

»Carl Jørgen Larsen!«

Den rolige Kasserer fra Aarhus Privatbank stod op.

»Zum Tote verurteilt!«

Ikke en Trækning gik over hans Ansigt.

»Monica Emily Wichfeld!«

Ligegyldigt rejste hun sig.

»Zum Tote verurteilt!«

Da hun havde sat sig tog hun sin Pudderdaase frem, pudrede Næsen, mens hun saa sig i det lille Spejl i Laaget . . . hun løftede et Sekund Blikket og spurgte:

»Ellers noget, mine Herrer?«

»Ja, De maa faa Tilladelse til at indgive en Benaadningsansøgning, der vil blive velvilligt behandlet«.

»Gælder det ogsaa mine Kammerater?«

»Nein!«

»Saa har det ingen Interesse!«

Hun rakte Haanden bagud og trykkede Viggos Haand. Domsafsigelsen fortsatte:

Fem Tugthusstraffe fra to til tolv Aar. Frifindelser, (deriblandt Viggo Wichfeld), paa Grund af »mangelfuld Bevisførelse«.

Kort efter fik Monica i Enrum Lov at tage Afsked med sin Søn . . .

Vi citerer fra Bogen *Ingen tænder et Lys . . .*, der udkom i 1950:

(I Begyndelsen af Maj arrangerede Herman Dedichen et Møde, som fandt Sted i hans Sommerhus ved Sorø.

Tilstede var foruden Dedichen og hans Kone Rona, Mogens Fog, Erik Seidenfaden, Inkie Wichfeld og Flemming Muus, som var blevet forlovet med Monica Wichfelds Datter den 1. Maj. Den 13. Maj om Aftenen sad det lille Selskab foran Pejsten — men enedes om at gaa tidligt i Seng.)

»Fog og Seidenfaden døde i hver sin Lænestol, medens Inkie, Rona og jeg (Flemming Muus) sad i Sofaen foran Kaminen. Lige før Klokkeren elleve skulde vi til at bryde op, da Seidenfaden foreslog, at vi skulde høre de svenske Nyheder. Dedichen stillede ind paa Stockholm, og vi hørte alle efter Nyhederne med et halvt Øre . . . der var ikke noget særligt. Saa rejste Herman sig og skulde netop til at afbryde de uinteressante Nyheder fra T. T., da Speakeren sagde: 'Ifrån Köpenhamn meddelas: 'Fra officiel tysk Side meddeles, at den 13. Maj 1944 er følgende blevet dømt efter Krigslovene for Begunstigelse af Fjenden:

Georg Brockhoff Quistgaard, født den 19. Februar 1915 i København, boende Aabenraa 10, 3. Sal, København, til Døden . . .

Vi blev revet ud af vort Sløvsind — jeg anede ikke, at Quistgaard allerede havde været for en Krigsret. Stakkels Ellen, mon hun nu sad og hørte denne forfærdende Nyhed . . .

Arne Lützen-Hansen, født den 27. Juli 1919 i København, boende Himmerlandsvej 21, København, til Døden . . .

De forbandede Svin. Først Tortur og nu . . . sidst jeg saa dem, straaledede de af Energi og Begejstring over Arbejdet, der skred frem.

Monica Emily Wichfeld, født Massy-Beresford, den 12. Juli 1894 i London, boende Godset Engestofte paa Laaland, til Døden . . .

Seidenfaden vidste ikke, hvem Frøken Hviid — Inkie's Dæknavn paa det Tidspunkt — i Virkeligheden var, og ingen af de andre Tilstedeværende, der alle havde kendt hende, før

hun blev illegal, røbede med en Mine, at her sad den dødsdømte Kvindes Datter. Inkie selv lod sig end ikke med den mindste Bevægelse mærke, at hun overhovedet havde hørt, hvad der blev sagt. Ingen turde se paa hende. Der gik et Minut eller to — jeg listede hendes Haand ind i min og mærkede en let Sitren — det var alt . . . og dog kom denne ganske uventede Udvikling som et frygteligt Chok — — vi vidste end ikke, at Inkie's Moder var stillet for en Krigsret . . . Hendes Mor — hendes bedste Ven, som hun altid havde set op til, som mellem sin eneste Datter og sig selv havde skabt et Forhold, man sjældent finder mellem Moder og Datter. Dømt til Døden . . . og den stakkels Pige kunde ikke engang tillade sig at give det mindste Udtryk for den Sorg, der vældede ind over hende.

Udsendelsen sluttede, og Erik Seidenfaden begyndte intetanende at kommentere Dommene. Med fuldstændig naturlig Stemme bad Inkie om en Cigaret. Jeg tændte den for hende. Et Øjeblik efter rejste hun sig: 'Naa, men vi skulde tidligt i Seng! Godnat, allesammen . . .'

Det var meningsløst ikke at fortælle Seidenfaden, hvad der lige var sket i denne Stue, og han blev lige saa stille som vi andre.

Det var Fru Claire Buchardt-Hansen, der til sidst fik over-talt Monica . . . »Jeg bønfuldt hende«, fortæller Fru Claire, »men først efter lang Overvejelse skrev hun en Benaadnings-ansøgning. Trods det, at hun sagtens kunde have faaet Skrive-papir, foretrak hun Toiletpapir, og hun udfærdigede paa En-gelsk og med Blyant et Dokument, der snarere maa betegnes som et Anklageskrift end det modsatte«.

I Oversættelse lyder det i sin Helhed :

Da man har meddelt mig, at jeg har Tilladelse til at ind-give en skriftlig Appel af den Dødsdom, der er afsagt over mig af den øverste tyske Krigsret, ønsker jeg formelt at frem-sætte følgende fem Punkter til mit Forsvar :

- 1) Dette Punkt ønsker jeg at fremhæve, ikke blot for mit eget Vedkommende, men ogsaa for mine tre Kammerater, som sammen med mig er dømt til Døden af den samme Domstol, nemlig: at der paa det Tidspunkt, da disse Begivenheder skal have fundet Sted, (d. v. s. i Foraaret og Sommeren 1943), endnu fandtes en dansk Regering her i Landet, og at dansk Ret, som ikke tillader Dødsstraf, endnu var gældende og anerkendt af den tyske Besættelses-hær. Det strider derfor mod Folkeretten, og det er uretfærdigt at idømme en Straf, som er blevet indført senere, for Anklager, der er fremsat, og Handlinger, der bevisligt er begaaet paa en Tid, hvor en saadan Strafudmaaling var uden Lovhjemmel.
- 2) Skønt Forsvarets Indlæg med Hensyn til mig var baade rigtigt og logisk, idet det fremhævedes, at der ikke fandtes noget positivt Bevis eller Vidne imod mig, bortset fra én Mands Ord, hvis Paastande af selve de tyske Autoriteter gentagne Gange er blevet erklæret for at være urigtige, blev Forsvarets Indlæg oplæst og udtrykt paa en saa lidet overbevisende Maade, at det gav Tilhøreren det Indtryk, at det paa ingen Maade var en uvildig Forsvarer, der plæderede for sine Klienters Sag og for deres Liv; men at det snarere var en Formel, hvis Resultat allerede forud var afgjort.
- 3) At jeg under hele Sagen ikke før nu har faaet Lov til at skrive eller tale mit eget Sprog, og at jeg i en stor Del af denne Tid har maattet forsvare mig mod Anklager, der blev fremsat paa et Sprog, jeg hverken havde hørt eller talt i toogtredive Aar, ligeledes at den af de danske Repræsentanter, som forhørte mig og tolkede for mig, (ogsaa paa et Sprog, som jeg aldrig har studeret eller lært), kun var een, der talte korrekt Dansk, og at den Tolk, som fungerede under de sidste to Dages Retsforhandlinger, talte langt mindre korrekt Dansk end jeg, hvorfor jeg af

Frygt for Misforstaaelser ikke paa det Tidspunkt vovede at bede ham indgive en formel Appel paa mine Vegne.

- 4) At den idømte Straf er for streng og ikke staar i noget rimeligt Forhold til de mod mig fremsatte Anklager.
- 5) At Dommeren i sin afsluttende Rekapitulation af min Sag som en af Begrundelserne for Dødsstraf gav den, at jeg havde planlagt og været vidende om et Komplot, som arbejdede med det Formaal at sætte mig i Frihed, »hvorved jeg« — med Dommerens Ord — »beviste min Skyld«. Dommeren viste Overraskelse ved at høre, at jeg aldrig havde været i Horserød, hvorved han røbede, at han ikke var kendt med alle Omstændighederne vedrørende min Sag. Kendsgerningerne er, at jeg har været i Vestre Fængsel siden min Arrestation den 13. Januar i Aar, og i det forløbne Tidsrum har jeg hverken skriftligt eller mundtligt haft nogen Forbindelse med Omverdenen udover den, som kontrolleredes af Repræsentanter fra Dagmarhus; at jeg i de sidste seks Uger hverken har modtaget Breve eller Besøg, ingen Anelse havde om min Mands eller mine Sønners Opholdssteder — end ikke vidste, at min Søn Viggo var ført tilbage til Vestre Fængsel, før jeg mødte ham paa Trappen; at jeg endnu ikke har Klarhed over Planen om at sætte mig i Frihed, da en stor Del af det, der blev sagt i Retten, var uforstaaeligt for mig, ligesom jeg ikke kunde høre, hvad den danske Repræsentant fra Dagmarhus udtalte, idet han vendte Ryggen til mig.

Vestre Fængsel, den 15. Maj 1944.

(sign) *Monica Wichfeld.*

Den 18. Maj udgik følgende Meddelelse til samtlige Bladredaktioner:

Fru Wichfeld benaadet.

»Fra tysk Side meddeles, at den over Fru Monica Emily Wichfeld afsagte Dødsdom ved Benaadning er ændret til livsvarigt Tugthus«.

Privat for Redaktionerne. Fortroligt.

Ovenstaaende Meddelelse maa kun bringes i den her foreliggende Form. Overskriften er obligatorisk.

København, den 18. Maj 1944.

Censuren.

Straks efter Offentliggørelsen af denne Benaadning opsøgte Ivan Wichfeld Dr. Werner Best for at søge forhindret, at Straffen skulde afsnes i Tugthus. Ivan gjorde gældende, at i hendes Alder og i Betragtning af hendes Sundhedstilstand vilde dette være ensbetydende med en Fuldbyrkelse af Dødsdommen. Men Dr. Best forsikrede, at Forholdene i tyske Fængsler var saa langt bedre end i danske, og at Lægepersonalet var det bedst mulige. Endvidere var det umuligt for Fangen at afsone Straffen i Danmark, da det aldrig skulde siges om det tyske Rige, at det holdt mandlige og kvindelige Fanger i samme Fængsel. Alt dette blev sagt med saa dyb Alvor, at man kunde fristes til at lade sig overbevise om, at han selv troede paa, hvad han sagde.

Ved Slutningen af Interview'et gav Best Udtryk for nogen Misfornøjelse over den Maade, hvorpaa Monica havde modtaget Benaadningen: da hun fik at vide, at hun var den eneste af de fire dødsdømte, der var blevet benaadet, havde hun igen sagt: »Saa har det ingen Interesse!«

FIRE OG TYV ENDE KAPITEL

»Klokken fire om Morgenen den 2. Juni aabnede en Fangevogter Døren til Celle Nummer 265 og sagde til Mummy, at nu skulde hun af Sted«. Saaledes fortæller Viggo om sin Moders sidste Dag i Danmark.

»Hun var forberedt. Hun var allerede klædt paa i sin Harris-Tweed Spadseredragt — i en Lomme skjulte hun den Orkidé, som Direktør Rosting havde bragt hende. Neglene var velmanicurerede, hun havde sit Cartier-Armbaandsur paa og to Ringe paa venstre Lillefinger — ellers ingen Smykker«.

Fra et Øjensvidne har Viggo hentet følgende Oplysning:

»Hun drejede sig rundt og saa for sidste Gang paa Cellen med den graamalede Væg og den haarde Træseng, der havde været hendes eneste Tilflugtssted i de sidste fire Maaneder. Hun rettede sig, gik hen ad Jernbroen til den stejle Trappe, mens en Tysker gik bagefter bærende hendes to Haandkufferter. Da hun gik ned ad de lange Trapper — helt Herre over Situationen — saa hun ud, som om hun forlod et eller andet internationalt Hotel og nu var paa Vej til Jernbanestationen eller Flyvepladsen. En tysk Underofficer standsede hende paa en Afsats: 'Jeg beundrer Dem!', sagde han og kyssede hendes Haand«.

Else Baastrup Thomsen — kaldet Pie*) — som samtidig med Monica havde modtaget sin Dom for Favorisering af Fjenden — en Dom paa seks Aars Tugthus — mødte i den store Hal Monica og Fru Grethe Jensen fra Aalborg . . . endnu en Tugthuskandidat, som ogsaa skulde til Tyskland for at 'afsone'.

*) Nu Fru Landinspektør Niels Frandsen.

Pie fortæller om Rejsen:

»Fru Wichfeld havde jeg første Gang set, da vi engang midt i Januar sammen blev kørt til Forhør paa Dagmarhus. Senere havde vi truffet hinanden, naar vi skulde paa Toilettet eller ved Retsmøder«.

De var alle tre i godt Humør, selv om de nok var lidt betænkelige ved Tanken om at forlade Danmark; men det var jo i hvert Fald noget nyt, de gik ind til. Deres Kufferter var fyldt med varmt Tøj, Konfekt og Tobak.

»Fru Wichfeld afslog at blive hjulpet, da hun skulde kravle op i den høje Prærievogn, der ventede i Gaarden, og da vi alle tre var anbragt paa Træbænken, stavrede fem-seks stærkt bevæbnede Soldater op og satte sig overfor os. Vi fik den sædvanlige Advarsel: 'Den, der forsøger at flygte, bliver skudt paa Stedet!'. Paa Forsædet sad, foruden Chaufføren, to Soldater; yderligere blev vi eskorteret af to Motorcykler med to bevæbnede Mænd paa hver«.

Vognen med Eskorten satte sig i Bevægelse: gennem Gaarden, under Kirkebuen, forbi den danske Afdeling ud gennem de store Jernporte. En dansk Fængselsbetjent tog sin Hat af og hilste ærbødigt, da Vognen svingede forbi Vagtstuen og ud paa Gaden — den drejede til højre, snart kørte den med stærk Fart ud ad Køge Landevej — mod Gedser.

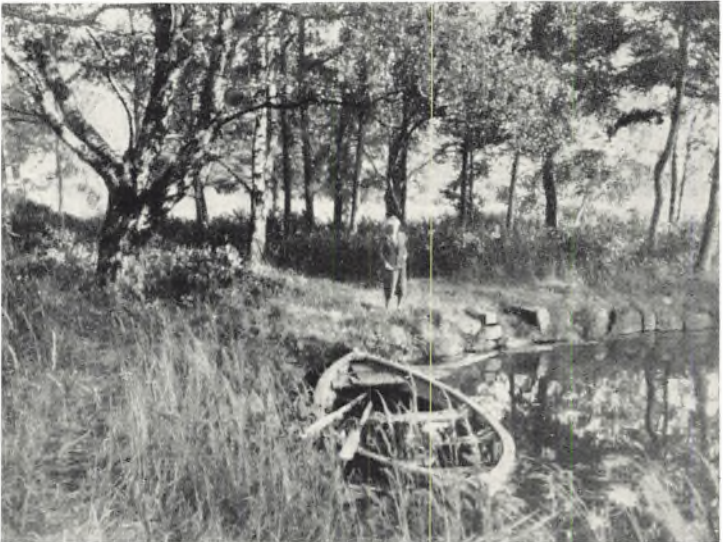
»Humøret var højt under hele Turen gennem Sjælland«, fortæller Pie. »Men da vi efter Storstrømsbroen passerede de Egne, der ligger nær Engestofte, blev Fru Wichfelds Øjne blanke. Hun tænkte paa sit Hjem, paa sin Mand og paa sine Børn, som hun maaske aldrig skulde gense«.

I Gedser var der nogle Timers Ophold, der tilbragtes i Jernbanestationens Ventesal. Trods Soldaternes Aarvaagenhed lykkedes det Monica gennem en Rengøringskone at faa sendt en sidste Hilsen til Engestofte.

De gik ombord paa Færgen. Danskerne paa Kajen raabte opmuntrende Hilsener: 'Tak for hvad I gjorde!', 'Nu kan det ikke vare længe!', 'I kommer snart tilbage!'.

Huset paa Engestofte, som Hilmar Wulff beboede under Besættelsen.

*Baaden i Engestoftes Havn.
Monica og hendes Datter benyttede den til Vaabentransport.*

Ved Tolvtiden om Natten ankom det lille Selskab til Kvindefængslet i Kiel, hvor de blev modtaget af et surt Kvindemenneske, der skældte dem ud uden Grund og anbragte dem i hver sin lille, bitte Celle, hvor der ikke var andet Udstyr end en Seng og en Porcelænskrukke, som benævnedes Kübel. Toiletter eksisterer ikke i tyske Fængsler.

Om den næste Morgen blev alt deres Tøj taget fra dem, ligeledes alle deres medbragte Ejendele. I Stedet blev udleveret Træsko, uldne, graa Strømper, Bukser med Klap bagpaa og grimme, sorte Kjoler med gult Bind om venstre Arm: Tegn paa, at de var farlige, politiske Fanger.

Efter fem Dages Hensiddende i Kiel gik Rejsen videre til Neumünster. »Vi opsnappede Nyheden om Invasionen i Frankrig«, siger Pie, »og senere hørte vi ustandselig gode 'Nyheder', men da det i 99 pCt. af Tilfældene viste sig at være Løgn, holdt vi omsider op med at tro paa Rygter«.

Paa Rejsen fra Warnemünde til Kiel havde de siddet i en 3. Klasses Passagervogn. »Men nu lærte vi Cellevognene at kende: hver Vogn var opdelt i en Masse smaa Rum paa hver Side af en Gang. Hvert Rum var beregnet til to, men vi var altid seks. De to sad paa Træbænken, mens de fire andre stod presset op mod hinanden«.

I Neumünster blev de kun et Døgn. Derfra gik Turen til Hamburg, hvor de blev indespærret i en stor Celle sammen med et Dusin Pigebørn, der var samlet op paa Gaderne — alle med en eller anden Kønssygdom.

Fra Hamburg førtes de til Hannover.

»Vi kom ned i et mørkt Kælderrum, hvor der allerede var hundreder andre kvindelige Fanger. Der var Sengepladser til tredive, som naturligvis var erobret af de tyske Kvinder. Alle Udlændinge, nogle franske, belgiske og russiske Kvinder, vi tre Danskere og de mest spagfærdige blandt Tyskerne maatte ligge paa Gulvet. Tre Døgn blev vi her og drog et Lettelsens Suk, da vi blev hentet op til videre Transport. Det var det rene Rak, vi havde maattet leve med. De stjal, skænd-

tes, sloges og gjorde Livet saa surt for hinanden — og specielt for Udlændingene — som det var muligt. Der var et Spektakel Dag og Nat, men Fru Wichfeld tog dette Ophold som alle andre legemlige og aandelige Strabadser, med et beundringsværdigt Humør og en straalende Optimisme, der imponerede os andre, saa meget mere som hun jo var meget ældre end vi«.

Næste Station var Leipzig, hvor de blev nogle Dage i en stor Celle — igen med over hundrede Fanger; til Gengæld for Hannover, hvor der dog havde været én Seng til hvert tredie Menneske, var her blot én eneste Seng til Deling mellem os alle! Desuden var Cellens Toilet tilstoppet, Indholdet var gaaet i Forraadnelse, og hele Rummet stank«.

Efter cirka tre Ugers Rejse naaede de det endelige Bestemmelsessted: Tugthuset i Cottbus.

»Vi kom til Lægeundersøgelse, vore Lunger og almindelige Helbredstilstand blev konstateret, derefter kom vi ind i vor Celle, hvor vi tre heldigvis skulde være alene. Den var paa Størrelse med Cellerne i Vestre Fængsel, med en Træ-Dobbeltseng og en Jernseng, der kunde slaas op, et Træbord, et Par Træskamler og den uundgaaelige Kübel. Det bedste ved Cellen var et forholdsvis stort Vindue mod Syd, og da en af Ruderne var slaaget ud, skiftedes vi i den følgende Tid til at sidde bag Hullet og lade Solen varme os i Ansigtet«.

Der skulde arbejdes, men Trods Trusler blev det aldrig til ret meget. En Overgang skulde de folde smaa Stykker Gazebind sammen til Tamponer — hver skulde lave 1200 pr. Dag, men det blev sjældent til mere end et Par Hundrede ialt.

»Af andet Arbejde fik vi udleveret brugt Høstbindegarn, hvor Knuderne skulde løses op. Vi løste ogsaa de fleste, men i hvert Bundt var der et Par Knuder, som vi undlod at løse i Haab om, at det vilde ødelægge den Maskine, det skulde igennem, naar det atter skulde anvendes. En Overgang fik vi Majsblade ind; de skulde flettes til Maatter og lignende. Ved dette Arbejde var Fru Wichfeld meget flittig, hun lavede

Bælter og forskellige smaa Souvenirs til sin Familie og Gaver til Cellekammeraternes Fødselsdage. Vi andre var mere dovne, men fik dog ogsaa lavet en Del, som det desværre ikke lykkedes os at faa med ud af Tugthuset«.

Pie fortæller om Hygiejnen :

»Der herskede et frygteligt Svineri. Madrasserne, der var fyldt med Træuld, var gamle og snavsede ligesom det Tæppe, vi havde faaet udleveret. Lagner eksisterede naturligvis ikke, og den Smule Vand, vi fik ind, kunde daarligt forslaa til at vaske os i, til Drikkevand, endsige Rengøring. I de otte Maaneder, vi var i Cottbus, fik vi rent Undertøj een Gang, og det var kun, fordi Laserne ikke kunde hænge sammen mere. Vi maatte vaske Tøj i det Vand, vi havde brugt én Gang, og Resultatet kan enhver tænke sig til, naar man hører, at det Stykke Sæbe, vi fik udleveret hver sjette Uge, indeholdt 5 pCt. Fedtstof«.

Og videre om det tyske Fængsel, som Dr. Best havde rost saa højt i sin sidste Samtale med Ivan Wichfeld :

»Det er mærkeligt, hvor hurtigt man vænner sig til Tilstande, man ikke havde drømt om nogen Sinde at blive udsat for«, siger Pie. »Foruden Sulten var der dog een Ting, vi havde svært ved at finde os i: Væggetøjet. Kroplus var vi saa heldige ikke at have i vor Celle i Cottbus, men til Genæld var der Masser af Væggelus, som foraarsagede en modbydelig Kløe — især paa Arme og Ben. I Træsengens Revner fandt vi et Utal af modbydelige, røde Dyr, der lugtede ækelt, naar vi pressede vores gode Blod ud af dem . . .«

Et Par Uger før Jul fik de tre Veninder endnu to Cellekammerater: Fru Kirstine Fiil Sørensen*) — kaldet Tulle — og Fru Alice Bergmann Jensen. Disse fem Danskere fik Lov at blive sammen indtil efter Nytaar 1945.

I Midten af December blev de fire unge udtaget til at

*) Datter af Kroejer Marius Fiil, Hvidsten Kro, som den 26. Juni 1944 blev dødsdømt og den 29. Juni henrettet. Tulle var idømt livsvarigt Tugthus.

arbejde i en Gasmaskfabrik, der laa paa Tugthusets Grund. Monica slap for dette Arbejde, idet hun paaberaabte sig sin engelske Fødsel. De andre protesterede ligeledes, men det hjalp ikke. De arbejdede saa langsomt og saa daarligt som muligt i Løbet af deres tolv Timers Arbejdsdag . . . naar de kom tilbage til Cellen om Aftenen, havde Monica gjort fint i Stand, saa de fire trætte Kvinder blot kunde smide sig paa deres Seng med Aftensmadshumplen og straks falde i Søvn.

Pie fortæller om Julen:

»Vi havde forberedt os ved at gemme et Par Stykker af vor knappe Rugbrødsration, ved at 'organisere' et Rødkaalshoved og et Par raa Kartoffler og ved at lave Gaver til hinanden af Høstbindegarn og Majsblade. Da Aftenen nærmede sig, fandt Fru Wichfeld en hvid Dug frem, som hun havde syet af nogle Papirservietter, der var sendt fra Danmark. Og hun lavede nogle smaa, nydelige Roser, ligeledes af Papirservietterne. Vi klippede Stjerner af Sølvpapir og pyntede en Grankvist, som vi havde stjaalet under en Gaardtur, med smaa Julenisser lavet af hvid Snor. Til sidst havde vi det sødeste, lille Julebord. Og da Aftensmaden kom — der var et lille Stykke Ost paa Størrelse med en Tændstikæske — smurte vi al Maden, og paa Grund af det sammensparede Rugbrød lykkedes det os at blive nogenlunde mætte. Saa tog vi hinanden i Haanden og gik rundt om Bordet, idet vi sang 'Glade Jul'; men vi havde ikke naaet mere end første Vers, før Taarerne løb os ned ad Kinderne . . . vi blev enige om, at det var bedre at gaa i Seng«.

I Januar svirrede Rygterne i Cottbus Tugthus — og Rygterne støttedes af Kanontorden: den russiske Armé stod kun firs Kilometer Øst for Byen. Den 2. Februar blev et hundrede og firs Fanger evakueret til Waldheim, deriblandt halvtreds Udlændinge med de fem danske Cellekammerater.

»Vi fik udleveret noget endnu daarligere Tøj end det, vi havde i Forvejen. Vi fik et elendigt Tæppe hver og marcherede saa af Sted til Stationen, hvor vi blev stuvet ind i tre

Kreaturvogne. Vi fik overladt Halvdelen af Vognene, mens Wachtmeisterinnerne optog den anden Halvdel. Vi havde saa lidt Plads, at det var umuligt for os at sidde ned paa én Gang. Vi skiftedes, men alligevel maatte vi sidde med Benene trukket helt ind under os. Midt imellem os var anbragt en Kübel, der hurtig blev saa fuld, at den skvulpede over ved Togets Bevægelser. Halm var der overhovedet intet af, saa naar man havde siddet et Par Timer, var man saa øm i Bagdelen, at man kunde skrike«.

Pie Baastrup Thomsen fortæller om Wachtmeisterinnerne:

»De kom fra en tysk Konzentrationslejr i Polen: Lichtmannstadt, og var de mest ondsindede og sadistiske Kvinder, jeg har set. De brugte Sprogets værste Skældsord, lod Lussingerne hagle ned over os, og naar vi bad om Vand, tog de en Flaske og stænkede lidt ud over os eller hældte det ud paa Perronen for Øjnene af os. Kun een Gang under Turen, der varede mellem to og tre Døgn, fik vi udleveret to Stykker Rugbrød, men i Sammenligning med Tørsten betød Sulten intet. Havde Fangerne saa endda holdt sammen, men det var som altid med tyske Fanger: de sloges, de skændtes, de stjal fra hinanden og var gennemført modbydelige overfor os Ud-lændinge«.

»Men ogsaa denne Tur fik en Ende«, fortsætter Pie, »vi ankom til Waldheim Banegaard Søndag den 5. Februar. Det var meget koldt, men vi maatte ikke svøbe Tæpperne om os — det saa ikke godt ud! Frysende, sultne og frem for alt tørstige marcherede vi den lange Vej til Tugthuset, hvor vi blev anbragt i Kirken. Vi fik Lov at sidde paa Bænkene, men maatte ikke mæle et Ord. Og saa fik vi Mad! Det var Nudelsuppe, og vi fik Lov at spise saa meget, vi vilde. Jeg har aldrig i mit Liv spist saa meget paa een Gang: Treogenhalv Liter. Det flimrede for Øjnene af mig, da jeg var færdig«.

Der var givet Ordre til, at de Fanger, der kom fra Cottbus, skulde have Lov at spise sig mætte den første Dag, fordi de var saa udsultede.

Flere Dage maatte de blive i Kirken — saa fordeltes de: femten Kvinder i hver Eenmandscelle, hvor der laa tre Madrasser — fem Kvinder til een Madras.

Men Monica blev skilt fra sine danske Venner — maaske ved en Tilfældighed, maaske som en yderligere Straf. Kun en enkelt Gang saa Pie og Tulle hende — de kom forbi, netop som hun kom ud af sin Celle.

»Vi kunde se, at hun var syg, men det var de fleste af os efter Rejsen fra Cottbus. Hun naaede at hviske, at hun skulde over paa Lazarettet . . . og det var sidste Gang, vi saa Fru Monica Wichfeld«.

Pie slutter sin Beretning:

»Den 28. Februar blev Tulle og jeg kaldt ned til den protestantiske Præst. Med den inderligste Sorg hørte vi, at Fru Wichfeld var død den foregaaende Aften. En Lungebetændelse havde gjort Ende paa hendes Liv. Og nu bragte Pastor Viereck os hendes sidste, kærlige Hilsener«.

Gennem det danske Udenrigsministerium naaede Meddelelsen frem til Danmark, og kort efter modtog Jørgen Wichfeld følgende Brev fra Waldheim:

Waldheim, Lørdag den 1. 3. 1945.

Herr Jørgen Wichfeld!

Det gør mig ondt med disse Linier at maatte overbringe Dem et meget sørgeligt Budskab. Deres kære Hustru er den 27. Februar om Aftenen stille sovet ind i Døden. I Dag, den 1. Marts, har jeg med alle Kirkens Æresbevisninger beredt hende hendes sidste Leje. Hun har fundet sit Hvilested paa Byens Kirkegaard. Hendes Grav bærer Nummer Jeg antager, De ønsker, at Gravstedet ogsaa i Fremtiden skal vedligeholdes, og beder Dem give mig Besked derom.

Deres kære Hustru blev først for et Par Dage siden bragt hertil fra Cottbus. Hun lod mig straks kalde til sig, og jeg har staaet hende bi som Sjælesørger. Hun var meget aaben over for mig, fortalte, hvad hun havde oplevet, og hvad der

bevægede hende. Hun bad mig indtrængende om at overbringe Dem og Deres kære Børn hendes kærligste Hilsener. Især Dem bad hun mig bringe sin inderlige Tak. Hun bad om, at jeg ikke vilde glemme at sige til Dem, at hun med Glæde og inderlig Kærlighed havde været Deres Livsledsagerse, og jeg skulde takke Dem for al Deres Kærlighed og Trofasthed imod hende. Med Stolthed og Glæde talte hun om Deres tre Børn, som hun ogsaa bad mig overbringe sin Tak. I dyb Kærlighed mindedes hun sin kære Mor, sine to Brødre og mange Venner og bad mig overbringe hendes Hilsener til dem alle.

Efter Deres Hustrus udtrykkelige Ønske tog jeg hende til Alters den 26. Februar.

I Nærværelse af de Folk, der bar hendes Kiste, talte jeg ved Graven over Ordet om Lidelsen og befalede hendes udødelige Sjæl til Gud i Tillid til hans Kærlighed og Godhed.

De Ord, som lød ved hendes Kiste, skal ogsaa finde Genklang i Deres Hjerte og i Hjerterne hos dem, der sørger over hende. Jeg beder Dem og Deres kære modtage min dybeste Medfølelse:

*Was wir bergen in den Särgen,
ist ja nur der Erde Kleid!
Was wir lieben, ist geblieben,
und bleibt, in alle Ewigkeit.*

Jeg hilser Dem med Digterens Ord:

*Wohl deckten Erde wir mit Erdewanken,
aber in dem Glauben nicht,
dass alles Wahrheit sei und werde,
was unser Herr und Heiland spricht.
Drum weint nicht über das, was zerstäubt,
freut euch mit dem, was ewig bleibt.*

Og jeg beder Dem : Giv hende Fred, for at ogsaa Freden kan blive Dem beskaaret.

Idet jeg beder Dem være overbevist om min oprigtige Deltagelse, er jeg Deres ærbødige

EMIL VIERECK,
Sognepræst, Kaptajn af Reserven.

Ét frem for alt :

Vær sanddru mod dig selv ;

da følger det, saa vist som Nat paa Dag,

du kan ej være falsk mod nogen Mand . . .

EPILOG

Den 12. April 1945 afholdtes i *Church of St. Saviour* i London en Mindegudstjeneste over Monica Wichfeld. Den danske Ambassadør, Lensgreve Eduard Reventlow, repræsenterede Det danske Udenrigsministerium, Sir Christopher Warner kom til Stede paa Det engelske Udenrigsministeriums Vegne, og John Christmas Møller repræsenterede Den danske Modstandsbevægelse.

Provst John Seymour, som var en nær Ven af Mrs. Alice, talte ved Højtideligheden:

»Dette er ikke blot en Sørgehøjtidelighed, der angaar Familien, men ogsaa en alvorlig, international Gudstjeneste. Først og fremmest er I kommet til Stede for som Medlemmer af hendes Slægt, eller som Venner, at overgive i Guds Hænder Monica Wichfeld, og for at sige Ham Tak for hendes Liv og for at prise Ham for den Aand, hvori hun døde.

Det vil altid være en hellig Stund, naar vi samles for at ære Mindet om En af vort eget Kød og Blod, og for at styrke hinanden ved vort Fællesskab og ved vore Bønner; Gud kommer os meget nær ved saadanne Lejligheder: Han kommer os nær for at trøste og for at hjælpe med sine udtømmelige Kilder af Kærlighed.

Vi vil i Dag bede til Ham med en kærlig Tanke for hendes Mand og for hendes Familie ovre i Danmark, for hendes eneste Datter og hendes Svigersøn, som er her hos os, og i Særdeleshed for hendes Moder, hvis Tro og Uforfærdethed er et Kendetegn paa Samhørigheden af vore to Nationer.

Vi maa ogsaa have i vore Tanker og i vore Bønner hendes Broder, som nu er Krigsfange i Japanernes Hænder.

Men denne Gudstjeneste er andet og mere end en Families Udtryk for Sorg. Monica Wichfeld, som vi i Dag mindes, gav sit Liv for to Nationer. Hun var en engelsk Kvinde gift med en Dansker. Da hendes Adoptivland kom under Erobrerens Tyranni, levede hun for at inspirere sine Landsmænd til at bevare Troen paa deres Lands Genrejsning til ny Frihed.

Fra August 1943 havde hendes Adoptivland ingen selvstændig Regering, men hun ledede uforfærdet en af de Grupper af Patrioter, som bar deres Lands Navn højt blandt De forenede Nationer. Hun ydede sit til, at Verden har Respekt for Danmark, for den modige Trods mod Terroren, som blev — og stadigvæk bliver ydet.

For et Aar siden blev hun paagrebet, og hun blev dømt til Døden — en Dom, der ændredes til livsvarigt Tugthus. Men ogsaa i Fængslet var hun en Inspiration for de andre patriotiske Fanger; hun holdt Modet oppe hos dem, der maaske ellers vilde være knækket under Aaget. Dér døde hun af Lungebetændelse, og ved sin Maade at dø paa, som ved sit Liv, har hun bygget endnu en Bro mellem England og Danmark. Skønt faa derovre med Vaaben i Haand har været i Stand til at kæmpe med os, har heroisk Mod som hendes ledet Tusinder frem i denne Ideernes Krig, og bundet dem nær til os gennem disse Udholdenhedens Aar. Hendes Exempel var bygget paa en Erkendelse, hvori hun saa de sande Værdier, der var Indsatsen i denne Krig.

Hvad er da den største Anerkendelse, vi kan yde Mindet om hendes Liv? Der er kun én, som gør Fyldest: at vi selv, i den Freds- og Opbygningsperiode, der ligger fremover, frembærer den samme Tro, den samme kæmpende Aand, og lever som Mænd og Kvinder viet til Genopbygningen af vore Nationer. Vi maa skabe en ny Moral, en ny Aandsindstilling, som kan tilintetgøre fjendtlige Ideer og dræbe ødelæggende Kræfter.

Mennesker som Monica Wichfeld kan give et helt nyt Exempel til deres Landsmænd — et Exempel, som alminde-

lige Mænd og Kvinder kan efterleve, fordi det kommer gennem en Visdom, der er større end os selv, en Visdom, der henter sin Styrke fra den Aand, som Kristus selv giver til alle, der følger Ham. Monica Wichfeld's Minde opildner hver af os til at vie vort Liv til denne Opgave, modtagende fra Gud Frimodighed til at gaa ud herfra, inspireret af hendes Exempel, ud for at redde og genopbygge den Verden, for hvilken Kristus blev korsfæstet . . .«

Staaende sang Forsamlingen den Salme, som hun selv havde ønsket sunget ved sin Begravelse —

Abide with me ; fast falls the eventide ;
The darkness deepens ; Lord with me abide ;
When other helpers fail, and comforts flee,
Help of the helpless, O abide with me.

Da Inkie gik bort fra Mindegudstjenesten tænkte hun paa Moderens ofte udtalte Ønske: At 'An der schönen blauen Donau' blev spillet ved hendes Begravelse, at hendes Aske maatte strøs ud over Middelhavets Bølger.

Datteren haabede en Dag at finde sin Moders Grav langt borte i Tyskland.

Paa Aarsdagen for hendes Død afsløredes i *Engestofte Kirke* en Tavle:

Til Minde om

MONICA WICHFELD

født i London 12. Juli 1894

dødsdømt for patriotisk Daad

under Danmarks Besættelse

ved tysk Krigsret 12. Maj 1944

men benaadet mod sin Vilje og

død i tysk Fængsel 27. Februar 1945

»In life, in death, oh lord, abide with me«